BBC

CAROL
dba o owady
zapylające

ALAN
planuje kolorowe
rabaty

MONTY
czerpie radość
z ogrodu

Wrzesień/Październik 5 (35)/2020

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

TEMAT NUMERU

KLEJNOTY JESIENI

25+ roślin, które nadają jej blasku

Zmień swój **ogród**
w **raj** dla dzikiej przyrody

Kolorowe
CEBU**LOVE**
dla Ciebie i dla pszczół

Tajemniczy ogród
Z wizytą u Alana

Ogrody czytelników
Zielony Blok
Oaza w centrum Krakowa

10 POMYSŁÓW
Wykorzystaj dynię po Halloween

WSZYSTKO NA FRONT
Inspirujące pomysły na przedogródki

OBFITE ZBIORY
Smaczne przepisy na przetwory

JESIENNE CIĘCIE
Praktyczne porady krok po kroku

Wrzesień-październik 5/2020
cena 14,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636

eprasa.pl/7588b04ad7

NARZĘDZIA KOPNE IDEAL PRO™

Ostrzona głowica ze sprężystej stali borowej wzmocniona hartowaniem, wytrzymała kompozytowa rączka czy wydłużony stalowy trzonek o owalnym przekroju pokryty powierzchnią antypoślizgową to elementy gwarantujące bezkompromisową niezawodność i wygodę użytkowania. Połączenie wytrzymałości i nowoczesnego wzornictwa to połączenie idealne.

ideal™
PRO

PRODUKT POLSKI

30 LAT W TWOIM OGRODZIE

cellfast®

eprasa.pl 7638b04ad7

Drodzy czytelnicy!

Nasze licencyjne pismo „Gardeners' World. Edycja Polska" zachowuje całą wartościową treść i atrakcyjną formę edytorską brytyjskiego oryginału „Gardeners' World".

Raz na dwa miesiące dzielimy się z wami naszymi najlepszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów i zachwycających roślin po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, aby ogród był zawsze w kwitnącej formie. Jeśli poczujesz, że możemy coś udoskonalić, daj nam znać: to w końcu wasz magazyn :)

Wiele dodatkowych informacji znajdziesz na portalu **www.ZielonyOgrodek.pl**

Nie przegap!

Bieżące i archiwalne numery magazynu zamówisz na www.ulubionykiosk.pl

Prenumerata roczna
74,50 zł (1 numer GRATIS)
Prenumerata dwuletnia
134,10 zł (3 numery GRATIS)
Zamów na: www.avt.pl/prenumerata

Welcome

Jeszcze nie zdążyliśmy w pełni nacieszyć się latem, a już wielkimi krokami nieuchronnie zbliża się koniec sezonu. Jesień idzie, nie ma na to rady! „Ogrodnictwo podlega stałemu cyklowi, stopniowemu i rytmicznemu przechodzeniu od jednego etapu do drugiego" – twierdzi Monty (str. 20). „Każda pora roku jest wyjątkowa, subtelna i pełna następujących po sobie zmian, które można smakować zarówno od zaraz, jak i delektować się nimi na przestrzeni miesięcy". Jest w tym pewne piękno i smutek, ale to nie czas na deszczowy nastrój, bo nadchodząca pora roku będzie nie tylko złota, ale i kolorowa. Ten numer wypełniliśmy po brzegi klejnotami jesieni, które wyczarują magię i wprowadzą blask do ogrodu (str. 6) i doniczki (str. 62).

To właściwy moment na drobne porządki, sadzenie wiosennych kwiatów i, mimo chłodniejszych temperatur, dalsze rozkoszowanie się słońcem. Jeśli posadzisz cebulki przed pierwszymi przymrozkami, na wiosnę Twój ogród rozkwitnie. Cóż może być przyjemniejszego? Mamy dla Ciebie garść sprawdzonych rad, byś zrobił to bezbłędnie! Wypełnij swoje rabaty różnorodnymi kwiatami, aby przemienić je w radosne łany (str. 85). Zaplanuj odpowiednio nasadzenia, a Twój ogród lub patio wypełni się kolorami tęczy (str. 66). Będziesz zachwycony i Twoje pszczoły też (str. 76) na długo, nim pozostałe rośliny obudzą się z zimowego snu.

Koniec sezonu to także doskonały czas, by spojrzeć na swój ogród z szerszej perspektywy i dostrzec (a nawet pokochać) wszystkie żyjące w nim istoty. Zanim więc przygotujesz preparat, by „ustrzelić grzyba", przeczytaj felieton Montego (str. 18). Zadbaj o to, by Twój ogród był bardziej zrównoważony, a jeśli mieszkasz w mieście, skorzystaj z porad Joego Swifta (str. 110) i postaw na dzikość. Pomóż owadom zapylającym, zaczynając od własnego ogrodu oraz zapewniając im to, czego potrzebują – Carol podpowie, jak się do tego zabrać (str. 81).

Udanej jesieni!

Paweł Romanowski
Redaktor naczelny
pawel.romanowski@avt.pl

Promocja prenumeraty! 5 = 6 + 1

Jeśli do 31.10.2020 r. zamówisz roczną prenumeratę magazynu Gardeners' World. Edycja Polska, to zapłacisz tylko za 5 numerów i otrzymasz w przyszłym roku 6 numerów oraz bezpłatnie 1 ostatnie wydanie tegoroczne (listopadowo-grudniowe). Więcej na str. 127.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl 7638b04ad7

SPIS TREŚCI

wrzesień–październik 2020

LUBIMY

6 **Jesień**
Za radość z przemijającego piękna
Eksperci polecają
14 Bezcenne penstemony
16 Eleganckie neriny

INSPIRACJE

20 **Cztery pory na radość**
Ogród Monty'ego
25 **Sosny na różne okazje**
Najciekawsze gatunki i odmiany
30 **Szczęśliwego nowego ogrodniczego roku**
Jesienne prace w Longmeadow
36 **Zielony Blok**
Ogród sercem miasta
42 **Rajski ogród Alana**
Z wizytą w ogrodzie
78 **Raj dla dzikiej przyrody**
Carol pomaga zapylaczom
83 **Dodaj blasku swojej rabacie**
Alan dobiera rośliny cebulowe
87 **Wszystko na front**
Projekty przedogródków
Dzieci w ogrodzie
94 Napój dla motyli
96 Dekoracyjne uprawy

WŁASNE UPRAWY

98 Przetwory Adama
104 Dynie – 10 pomysłów na wykorzystanie po Halloween

FAUNA W OGRODZIE

108 Rusałka pokrzywnik
110 Postaw na dzikość w mieście

FELIETONY

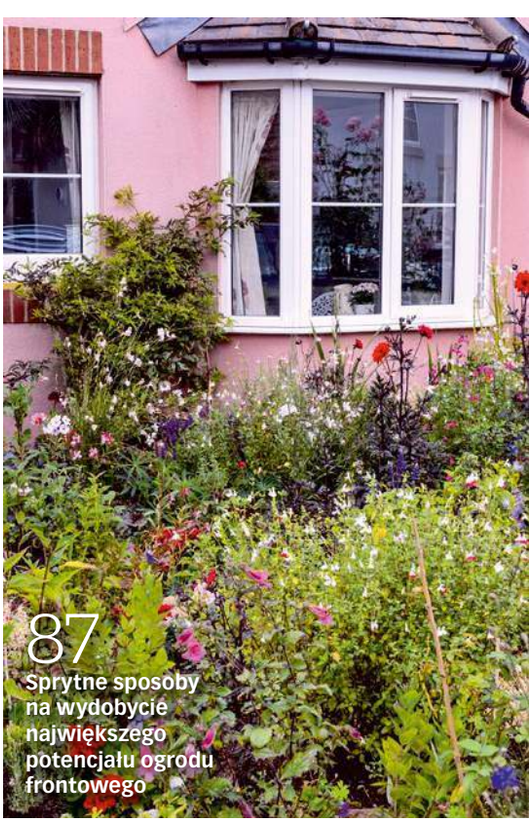
18 Cały Monty
126 Opowieści Titchmarsha

20
Poczuj przypływ i odpływ pór roku, aby połączyć się z prawdziwym rytmem życia.

36
Zielona oaza w sercu Krakowa

87
Sprytne sposoby na wydobycie największego potencjału ogrodu frontowego

eprasa.pl 7638b04ad7

TEMATY Z OKŁADKI

78 ..... 74 ..... 36 .....

..... 55-77 42

Zdjęcie: Depositphotos

42
Alan zaprasza do swojego prywatnego ogrodu

120
Sprawdzone sposoby na przechowywanie nasion

78
Carol Klein radzi, jak zacząć pomagać owadom zapylającym we własnym ogrodzie

98
Wykorzystaj w pełni plony, które przyniesie sezon, postępując według prostego przewodnika Adama Frosta

56 Rośliny jagodowe Carol
60 Jesienne porządki
62 Kompozycja w donicy
66 Sadzenie roślin cebulowych zgodnie z kołem barw
72 Krokusy
74 Cebule dla zapylaczy

PRENUMERATA s. 127

Plan działań jesienią

SPRAWY DO ZROBIENIA

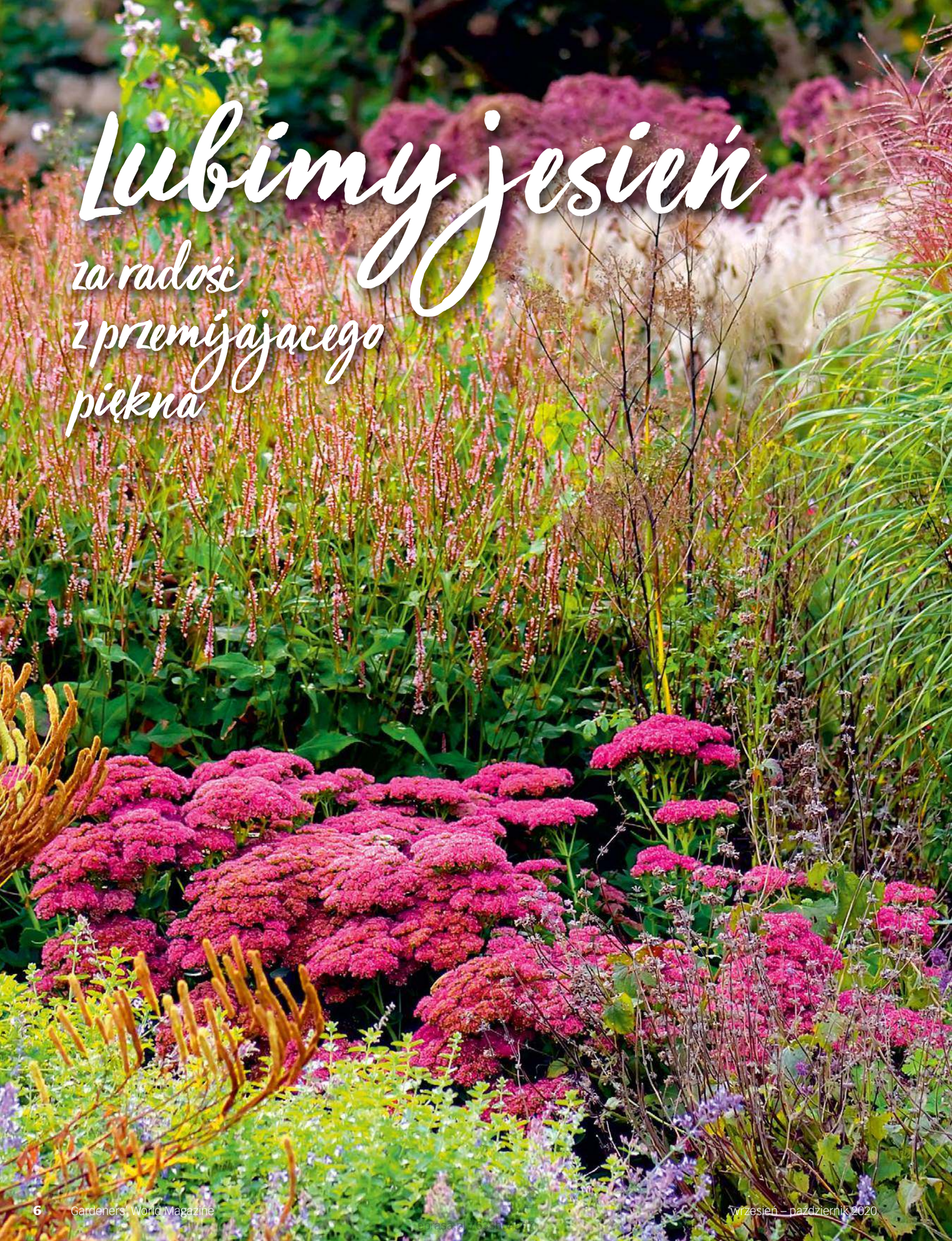
115 Zrób karmnik dla ptaków
116 Wysiej trawnik
117-118 Podziel byliny
119 Posadź amarylis
120 Przechowaj nasiona
122-125 Przytnij byliny i krzewy owocowe

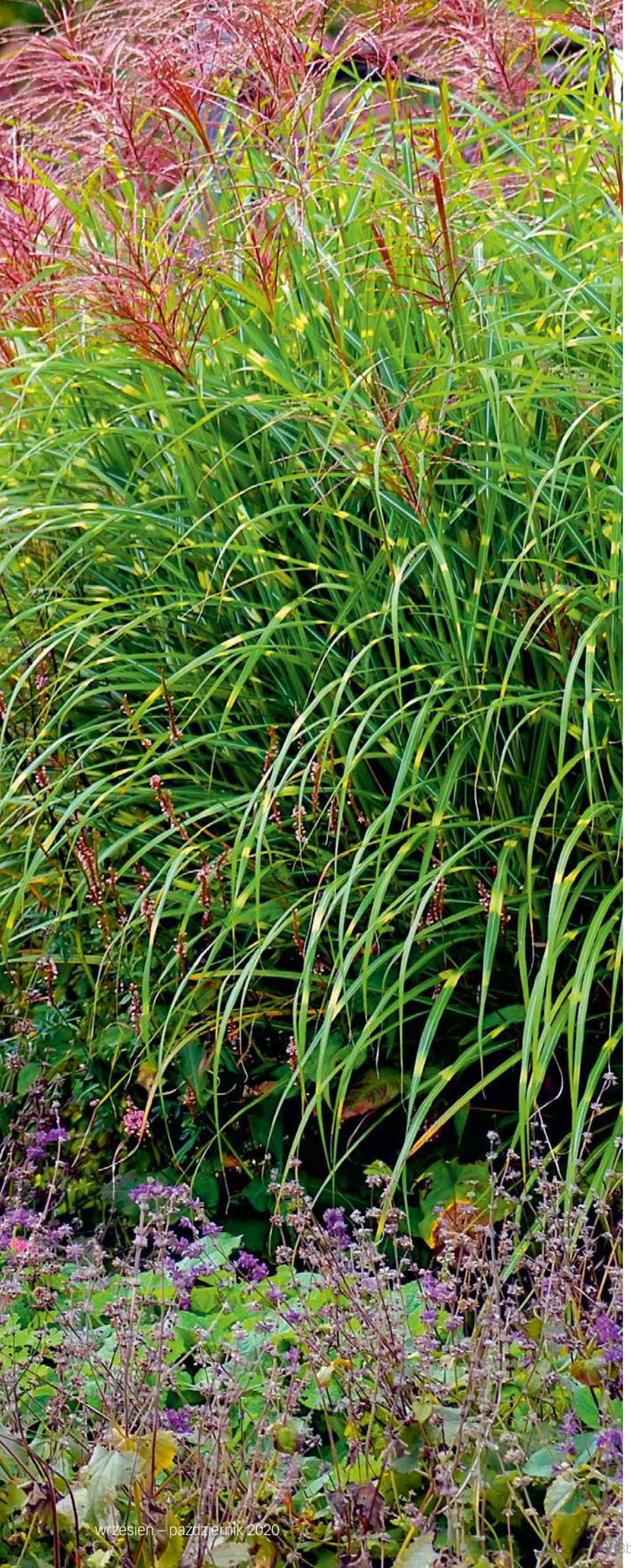
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM, ŁUKASZ SZYDŁAK, BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl 7638b04ad7

Lubimy jesień

za radość z przemijającego piękna

Październik wydaje się być miesiącem usianym festiwalami: Oktoberfest w Niemczech (dużo piwa i kiełbas); Concurs de Castells w Tarragonie, w Hiszpanii (gdzie uczestnicy konkurują ze sobą, tworząc dziewięciopiętrowe ludzkie piramidy); zapoznawcze bibki dla poszukujących singli w Lisdoonvarnie w Irlandii, a prawie w całych Indiach świętuje się Diwali (festiwal światła). Ale ci z nas, którzy chcą zostać w domu, nie muszą czuć przygnębienia, bo właśnie w październiku zaczyna się jesień. Więdną letnie kwiaty, ale trawy robią swoje i powoli zaczynamy dostrzegać pierwsze liźnięcia jesiennych kolorów na liściach drzew.

Tekst James Alexander-Sinclair

GWIAZDA MIESIĄCA

Rozchodnikowiec (*Hylotelephium*) 'Herbstfreude'

Spójrz na tę bajeczną eksplozję balonowego różu na rabatach, gdzie kolory zaczynały już słabnąć: trawy wyglądają wspaniale, ale o tej porze roku potrzebują odrobiny podrasowania. Nie tak dawno temu rozchodnikowiec 'Herbstfreude' nazywał się rozchodnikiem 'Herbstfreude': to było proste, ale niewystarczająco egzotyczne, bo uważam, że roślina tak niesłychanie spektakularna i przydatna jak ta zasługuje na specjalne traktowanie. Zauważ, że „rozchodnikowiec" i tak jest trudnym do wymówienia słowem i byłbym znacznie szczęśliwszy, gdyby jego nowa nazwa brzmiała na przykład 'Zuleika' albo 'Esperanza' – efektowna, ale łatwa do zapamiętania. Botanicy czasem lubią komplikować życie przeciętnemu ogrodnikowi.

Może się giąć pod ciężarem kwiatów. Aby temu zapobiec, pod koniec maja przytnij wszystkie łodygi przy ziemi – wykonaj cięcie „Chelsea chop". **Wysokość x Szerokość** 60 cm x 60 cm

ZDJĘCIA: GETTY/CORA NIELE

MAJESTATYCZNY SPLENDOR

To połączenie wprowadzi odrobinę imperialnego majestatu do twojego ogrodu. Fiolet i złoto zawsze były kolorami potężnych tego świata. Pomyśl o rzymskich cesarzach i senatorach w zamiatających ziemię togach, monarchach ze złotymi koronami i inkrustowanymi klejnotami berłach, a nawet o grupie biskupów w sutannach i mitrach paradujących w swoim stylu.

Trzęślica modra (*Molinia caerulea*)
Rodzima brytyjska trawa, która lubi wilgotną ziemię, ale urośnie wszędzie.
Zimą zetnij resztki łodyg. Podziel wiosną.
W x S 1,2 m x 60 cm

Perukowiec podolski (*Cotinus coggygria*) 'Royal Purple'
Rozmnażaj z półzdrewniałych sadzonek późnym latem. W razie potrzeby przytnij pod koniec zimy.
W x S 5 m x 5 m

OGNISTE PŁOMIENIE

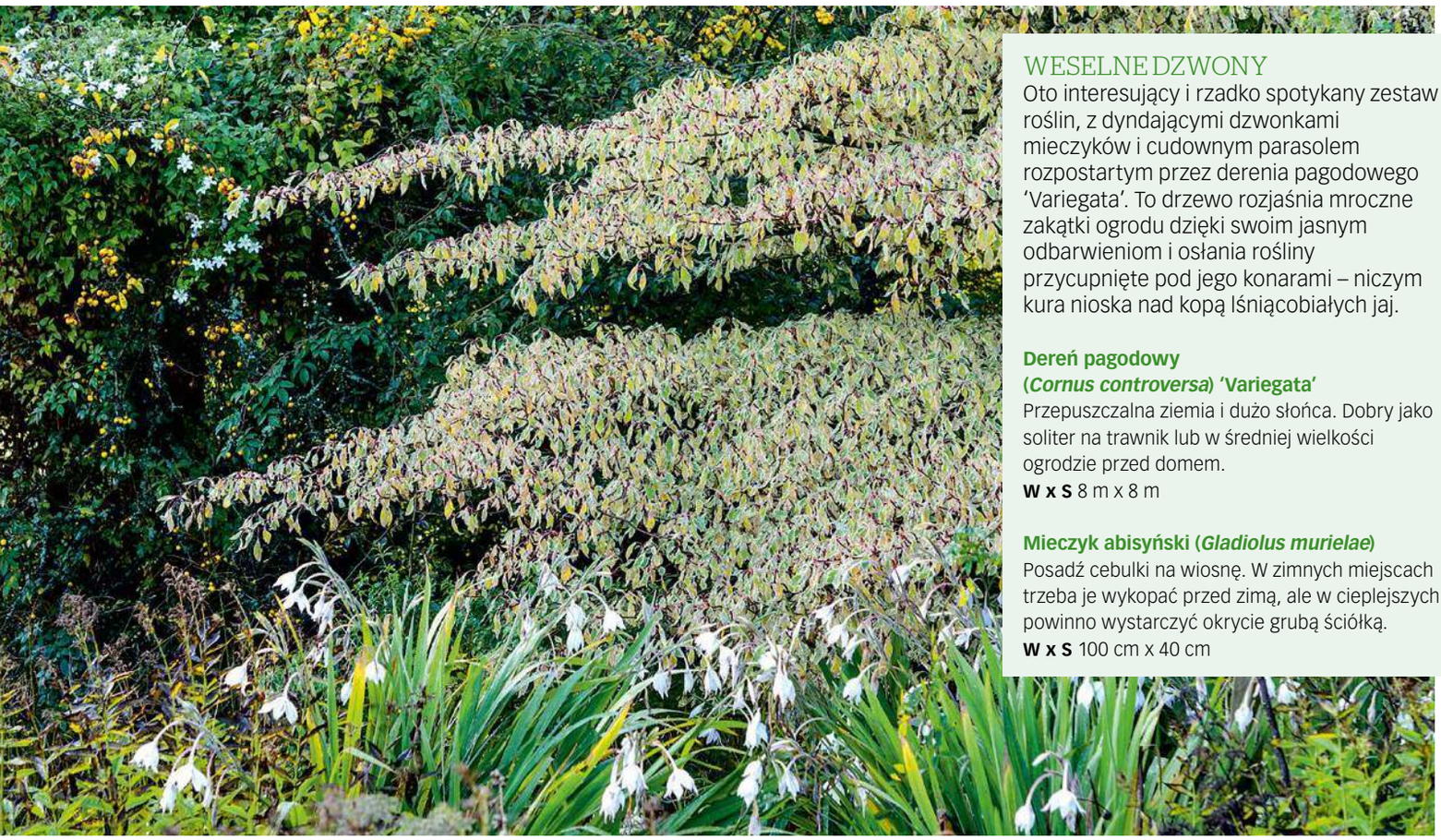
W sąsiedniej wiosce jest przedogródek z sumakiem octowcem. Przez większą część czasu jest trochę nudny, ale mniej więcej o tej porze roku ożywia się, gdy jego liście zaczynają się rumienić, zyskują wąską złotą grzywkę, a na koniec wybuchają na pomarańczowo. To nie trwa zbyt długo, ale w jego najlepszym czasie wybieram taką drogę, która zawsze przebiega obok niego.

Sumak octowiec (*Rhus typhina*) 'Dissecta'
Może stać się uciążliwy, ponieważ ma skłonność do tworzenia odrostów, więc najlepiej posadzić go tam, gdzie można mieć go pod kontrolą na większym terenie.
Rozmnażaj go z nasion lub półzdrewniałych sadzonek.
W x S 2,5 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM
WITH THANKS TO ROSE MCGONIGALL, DIPLEY MILL, HAMPSHIRE, FOR THE LOCATION

eprasa.pl 7638b04ad7

WESELNE DZWONY

Oto interesujący i rzadko spotykany zestaw roślin, z dyndającymi dzwonkami mieczyków i cudownym parasolem rozpostartym przez derenia pagodowego ‘Variegata’. To drzewo rozjaśnia mroczne zakątki ogrodu dzięki swoim jasnym odbarwieniom i osłania rośliny przycupnięte pod jego konarami – niczym kura nioska nad kopą lśniącobiałych jaj.

Dereń pagodowy (*Cornus controversa*) ‘Variegata’
Przepuszczalna ziemia i dużo słońca. Dobry jako soliter na trawnik lub w średniej wielkości ogrodzie przed domem.
W x S 8 m x 8 m

Mieczyk abisyński (*Gladiolus murielae*)
Posadź cebulki na wiosnę. W zimnych miejscach trzeba je wykopać przed zimą, ale w cieplejszych powinno wystarczyć okrycie grubą ściółką.
W x S 100 cm x 40 cm

REKLAMA

eprasa.pl 7638b04ad7

SMUKŁA I RADOSNA

Ta rudbekia jest wynikiem sprytnej hodowli – jest po części jednoroczną rudbekią, a po części jeżówką – w wyniku której powstała silna roślina kwitnąca wczesną jesienią. Werbena, jak wiadomo, jest zawsze jedną z najlepszych roślin do każdego ogrodu. Wytrzymała, nie pokłada się i ogólnie jest bombowa.

Rudbekia (*Rudbeckia*) Summerina Mix
Trzy różne kolory: żółty, miedziany i brunatny plus odporność jeżówki. Pilnuj jej podczas zimowania w ogrodzie w chłodniejszym regionie.
W x S 60 cm x 30 cm

Werbena patagońska (*Verbena bonariensis*)
W dogodnych warunkach sama się rozsiewa, a siewki możesz wykopać i obdarować nimi sąsiadów. Starsze egzemplarze lepiej wykopać, bo po kilku latach zaczynają drewnieć [w Polsce nie jest mrozoodporna, dlatego trzeba ją traktować jako roślinę jednoroczną – red.].
W x S 2 m x 45 cm

PŁOMIENNY ROMANS

Prawdopodobnie najbardziej egzotyczne pnącze, jakie mamy w naszym arsenale – pochodzi z Ameryki Południowej, ale dobrze rośnie na przedmieściach. Kwiaty mają bogatą symbolikę i można w nich upatrywać znaków ukrzyżowania Chrystusa: każdy płatek przypisany jest apostołowi, jest też korona cierniowa i inne symbole. Na mniej teologicznym poziomie: szybko zarasta ogrodzenie czepnymi wąsami i wyjątkowo spektakularnymi kwiatami.

Męczennica modra (*Passiflora caerulea*)
Bujna i szybko rosnąca. Potrzebuje osłoniętej ściany w pełnym słońcu. Dobra dla pszczół i innych zapylaczy.
W x S 10 m x 3,5 m

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

ŻÓŁTA BRUKOWANA DROGA (JAK W KRAINIE OZ)

O tej porze roku powracają intensywne, wyraźne żółcie, których nie widzieliśmy za wiele, odkąd wiosna wybuchła narcyzami. W tym nieco rozmarzonym towarzystwie na pierwszy plan przepycha się późna trytoma, jak szczudlarz otoczony baraszkującymi w powietrzu duszkami.

Trytoma (*Kniphofia*) 'Sunningdale Yellow'
Dla obfitego kwitnienia posadź ją w słońcu. Do piaszczystej lub przepuszczalnej ziemi. Rozrośnięte kępy dziel wiosną.
W x S 90 cm x 50 cm

Nachyłek okółkowy (*Coreopsis verticillata*) 'Moonbeam'
Dobra roślina na obwódki do każdego rodzaju ziemi (oprócz mokrej). Regularne usuwanie przekwitłych kwiatów przedłuża okres kwitnienia. Nasiona wysiej pod szkłem pod koniec zimy.
W x S 50 cm x 45 cm

Perowskia (*Perovskia*) 'Little Spire'
Dobra na każdą rabatę. Ta odmiana jest nieco niższa, więc nie będzie się łamać, gdy powieje letni wiatr. W marcu-kwietniu przytnij ją przy ziemi.
W x S 60 cm x 60 cm

eprasa.pl 7638b04ad7

GWIAZDY I KSIĘŻYCE

Jak mówiłem wcześniej, mamy dobry czas na mocne żółcie. Ta rudbekia jest jedną z tych roślin, które wnoszą radość na każdą rabatę. Spójrz tylko na jej kwiaty, a założę się, że nie powstrzymasz uśmiechu. Dobry pomysł to połączenie jej z pluskwicą, której falujące iglice są równie kuszące.

Pluskwica prosta
(*Actaea simplex*) z grupy Atropurpurea
Kiedyś używano jej do odstraszania pcheł, ale na szczęście my wyprowadziliśmy się już ze słomianych wyrek, a ona wyprowadziła się na nasze rabatki. Najlepiej rośnie na wilgotnych terenach.
W x S 1,2 m x 60 cm

Rudbekia błyskotliwa
(*Rudbeckia fulgida deamii*)
Rozmnażaj ją wiosną z nasion lub przez podział wiosną i jesienią. Dobra do nieformalnych rabat żwirowych i na kwiat cięty.
W x S 70 cm x 45 cm

JAK GROM Z NIEBA

W Chinach mówi się na nią „sinobrody", a jeśli przyjrzeć się uważnie, to rzeczywiście widać szczecinę, chociaż uznanie jej za pełną brodę może być nieco na wyrost. To bardzo przydatny mały krzew o liściach pachnących lawendą i wspaniałych kwiatach, które (dobra rada) ładnie zasychają, więc można je dodać do suchych bukietów na zimę. W każdym ogrodzie powinno znaleźć się dla niej miejsce.

Barbula kladońska
(*Caryopteris* x *clandonensis*) 'Dark Knight'
Rośnie dobrze wszędzie, z wyjątkiem najzimniejszych ogrodów (tam potrzebuje osłony). W marcu przytnij ją silnie. Dobra dla pszczół i radzi sobie z suszą.
W x S 100 cm x 75 cm

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; TIM SANDALL

eprasa.pl 7638b04ad7

RUCHLIWE CIAŁKA

Dla tej kombinacji wymyśliłem nowy rzeczownik zbiorowy – tupot kwiatów. Ma zastosowanie tylko do roślin rosnących razem, które mają wiele drobnych kwiatów. Określa szarżę kolorowej kawalerii, wzbierającą falę płatków i plątaninę niezidentyfikowanych pędów.

Aster (*Symphyotrichum*) 'Oktoberlicht'
Silnie ciemnozielone liście dobre dla stworzenia kontrastu. Dbaj o nawadnianie. Podziel rośliny wiosną. **W x S** 100 cm x 80 cm

Werbena patagońska (*Verbena bonariensis*)
Powiedziałem już wcześniej – ta roślina jest niezbędna w każdym ogrodzie, kwitnie nieustannie i łatwo się rozmnaża.
W x S 1,5 m x 30 cm

ZIMOWA ELEGANCJA

Zima wkrótce zacznie kąsać – cofniemy zegary, noc zawładnie dniem, a ostatnie kwiaty jesieni pozostaną śladem w pamięci. Jednak nie wszystko stracone, bo ciągle coś będzie nas cieszyć, tak jak rajskie jabłuszka wiszące przynajmniej do Bożego Narodzenia. Miło dla nas, a jeszcze milej dla ptaków.

Jabłoń (*Malus*) 'Winter Gold'
Jedna z najlepszych odmian o atrakcyjnych kwiatach, barwnych liściach jesienią i owocach. Czego więcej chcieć?
W x S 6 m x 6 m

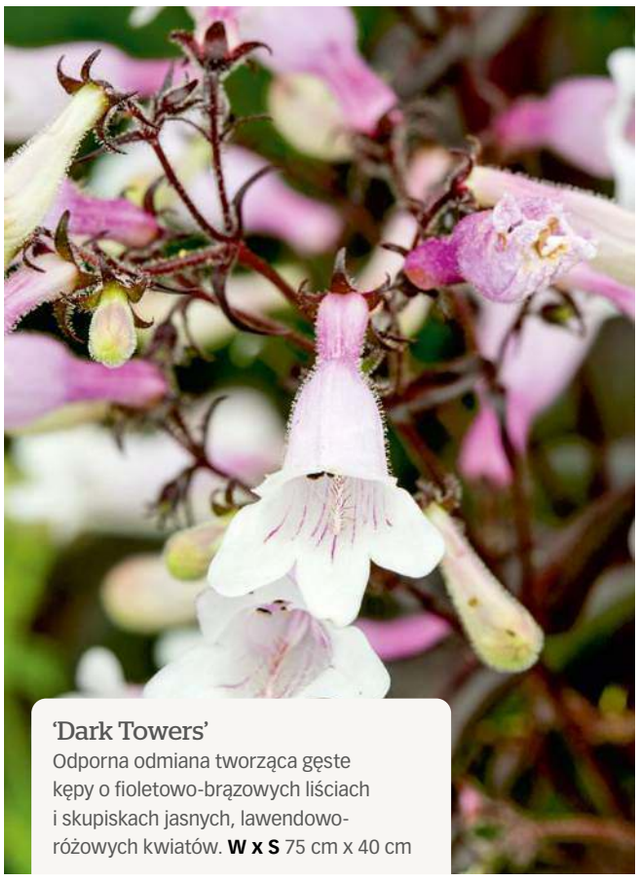
ZDJĘCIA: JASON INGRAM
WITH THANKS TO SIR HAROLD HILLIER GARDENS AND WOLFGANG BOPP FOR THE LOCATION

eprasa.pl 7638b04ad7

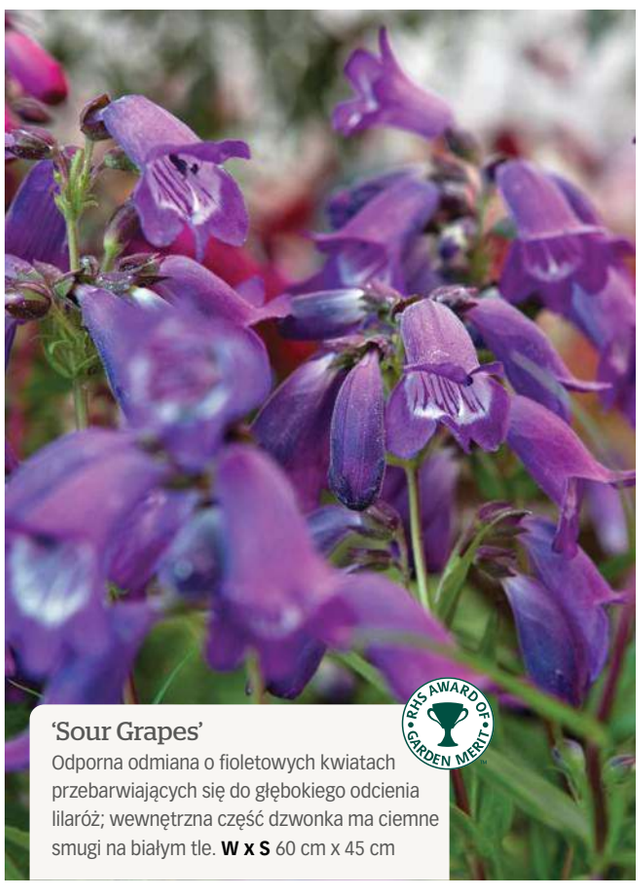
‘Schoenholzeri’

Kwitnie długo i niezawodnie – kwiaty są jaskraworóżowe i mają ciemniejsze smugi tuż pod płatkami. Wyjątkowo odporna odmiana. **W x S** 80 cm x 50 cm

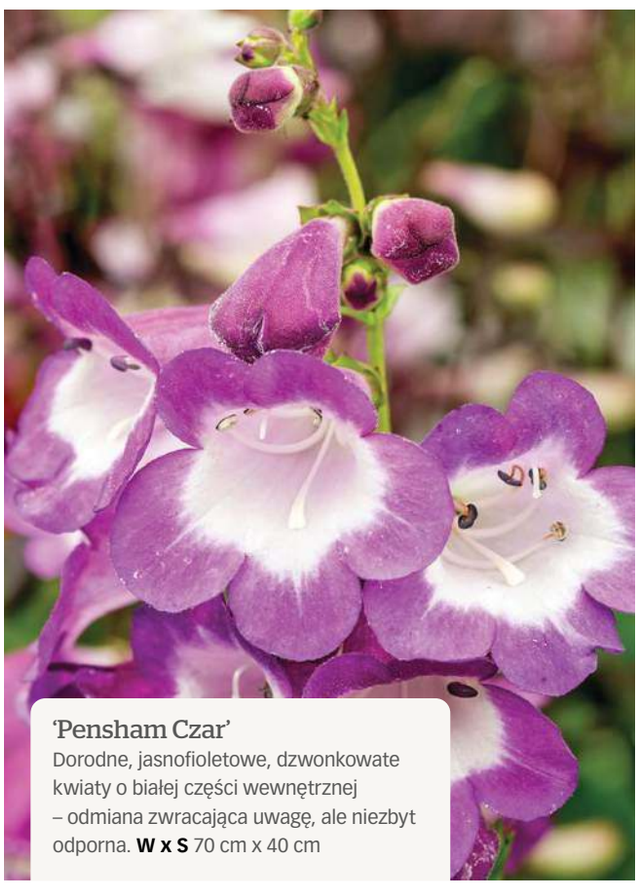
‘Dark Towers’

Odporna odmiana tworząca gęste kępy o fioletowo-brązowych liściach i skupiskach jasnych, lawendowo-różowych kwiatów. **W x S** 75 cm x 40 cm

‘Sour Grapes’

Odporna odmiana o fioletowych kwiatach przebarwiających się do głębokiego odcienia lilaróż; wewnętrzna część dzwonka ma ciemne smugi na białym tle. **W x S** 60 cm x 45 cm

‘Pensham Czar’

Dorodne, jasnofioletowe, dzwonkowate kwiaty o białej części wewnętrznej – odmiana zwracająca uwagę, ale niezbyt odporna. **W x S** 70 cm x 40 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

Penstemony

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
						Kwiaty					
						Ogławianie					

eprasa.pl 7638b04ad7

‘Catherine de la Mare’
Niska, odporna, szeroko rozrastająca się odmiana o wąskich, niebieskawych liściach, czerwonawych łodygach i fioletowo-niebieskich kwiatach zakwitających latem.
W x S 50 cm x 50 cm

Eksperci polecają

Penstemony

Penstemony to byliny, które produkują kolorowe kwiaty podobne do kwiatów naparstnicy i kwitną aż do późnej jesieni – opowiada **Graham Rice**

Rośliny, które dobrze wyglądają w towarzystwie innych gatunków, są bezcenne – nie tylko w dzisiejszych niewielkich ogrodach, ale też w większych i bardziej rozległych nasadzeniach. Penstemony z pewnością plasują się wysoko na liście takich roślin.

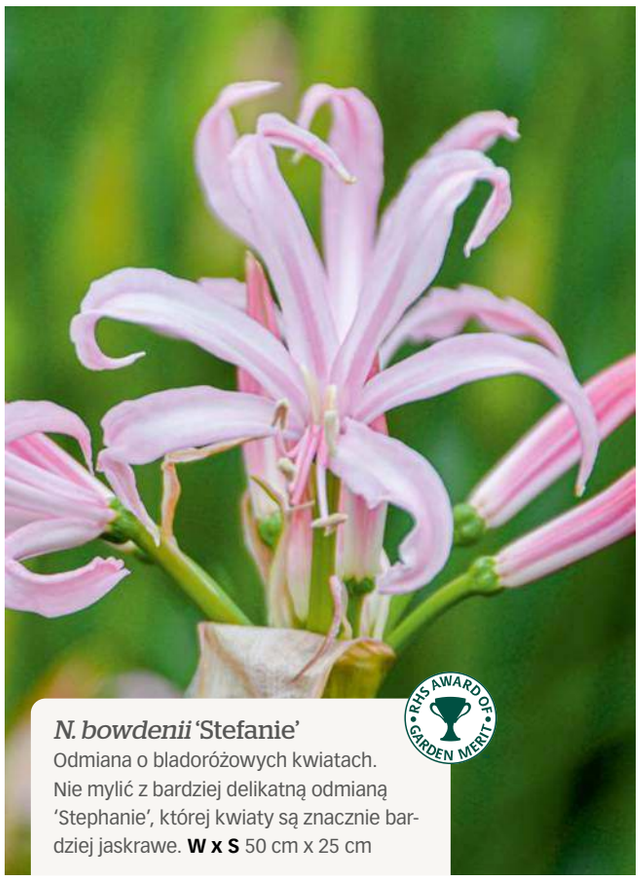
Ogromnie pomaga im fakt, że tak długo kwitną: ich zebrane w kłosy barwne kwiaty można podziwiać od czerwca do września, a często jeszcze tuż przed nastaniem zimy. Proste łodygi pokrywają się od połowy wysokości wyrazistymi, trąbkowatymi kwiatami i radośnie bratają się z sąsiadami, służąc im za podporę i tworząc interesujące zestawienia barw i form. Harmonii tej nigdy nie burzą podłużne, lśniące liście penstemonów.

Obecnie uprawiamy coraz więcej odmian penstemonów. Te z nich, które mają duże, rozszerzające się u dołu kwiaty, są dostępne w szerokiej palecie kolorów. Niższe produkują mniejsze kwiaty o wspaniałych odcieniach barwy niebieskiej. Kilka z tych niższych odmian ma ograniczoną paletę kolorów kwiatów, ale za to brązowe liście, które cieszą oko już od chwili, gdy wiosną pojawiają się pierwsze pąki.

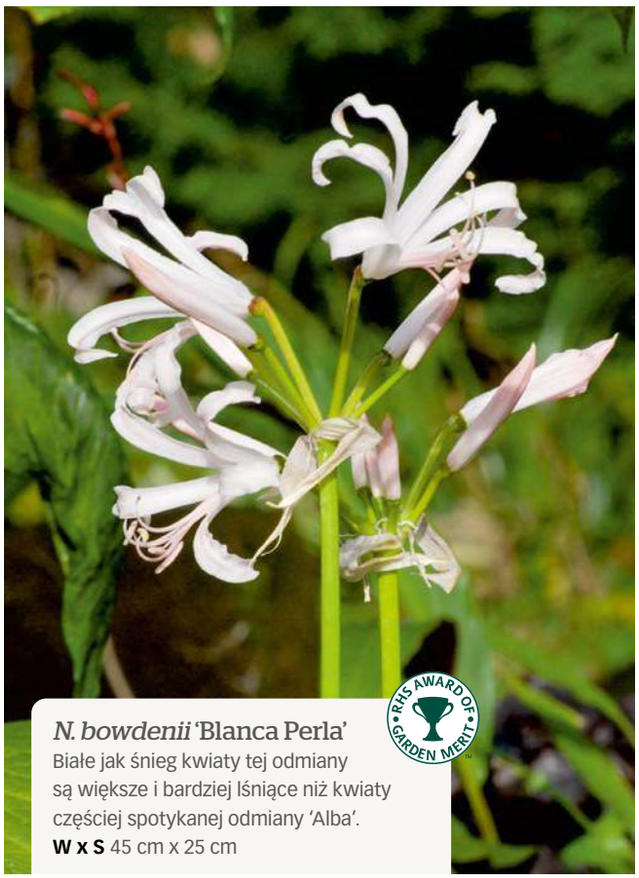
Niektóre penstemony są bardziej, a inne mniej odporne – jak odróżnić jedne od drugich? Można z grubsza powiedzieć, że im węższe liście, tym odporniejsza roślina. Dobrze sprawdza się przepuszczalne podłoże i warto przycinać jesienią wyższe rośliny o połowę, aby zapobiec naruszaniu ich korzeni przez wiatr. Jednak szczerze mówiąc, nawet, jeśli twoje penstemony przeżyją tylko jeden rok, warto!

- **Stanowisko** Słoneczne miejsce z żyzną, przepuszczalną ziemią.
- **Jeśli gleba jest uboga**, zasilaj penstemony wiosną, a jesienią ściółkuj je pozbawioną chwastów materią organiczną.
- **Przycinaj** wyższe odmiany o połowę pod koniec jesieni, aby zapobiec naruszaniu ich korzeni przez wiatr – zabieg dokończ wczesną wiosną, przycinając rośliny do ziemi.
- **Usuwaj** przekwitłe kwiaty tuż nad liściem, aby przedłużyć kwitnienie.

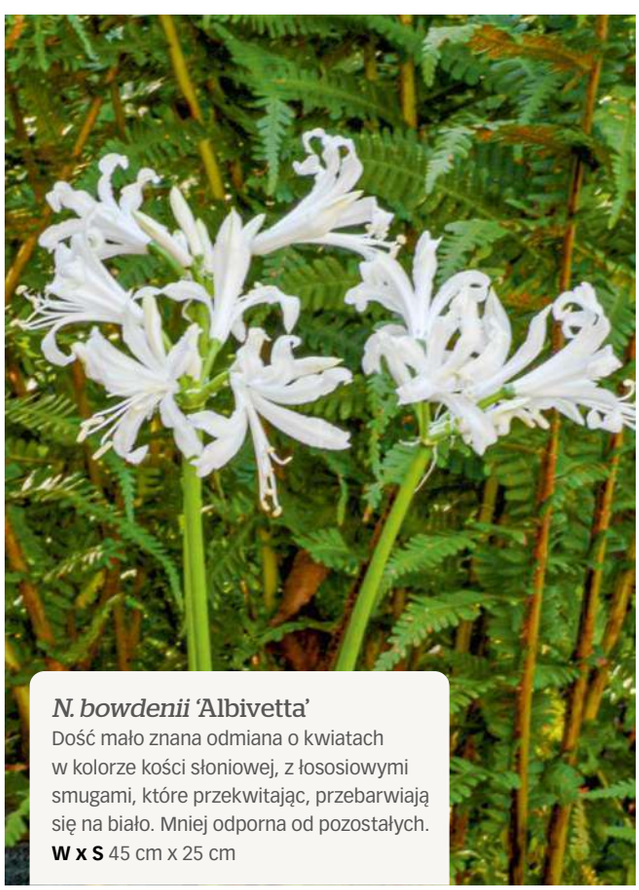
eprasa.pl 7638b04ad7

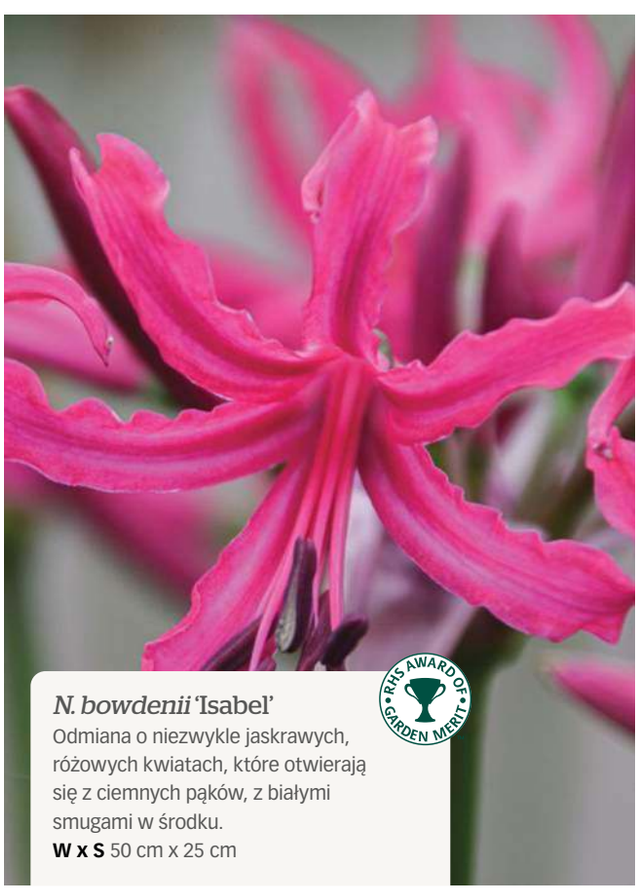
N. bowdenii 'Stefanie'
Odmiana o bladoróżowych kwiatach. Nie mylić z bardziej delikatną odmianą 'Stephanie', której kwiaty są znacznie bardziej jaskrawe. **W x S** 50 cm x 25 cm

N. bowdenii 'Blanca Perla'
Białe jak śnieg kwiaty tej odmiany są większe i bardziej lśniące niż kwiaty częściej spotykanej odmiany 'Alba'.
W x S 45 cm x 25 cm

N. bowdenii 'Albivetta'
Dość mało znana odmiana o kwiatach w kolorze kości słoniowej, z łososiowymi smugami, które przekwitając, przebarwiają się na biało. Mniej odporna od pozostałych.
W x S 45 cm x 25 cm

N. bowdenii 'Isabel'
Odmiana o niezwykle jaskrawych, różowych kwiatach, które otwierają się z ciemnych pąków, z białymi smugami w środku.
W x S 50 cm x 25 cm

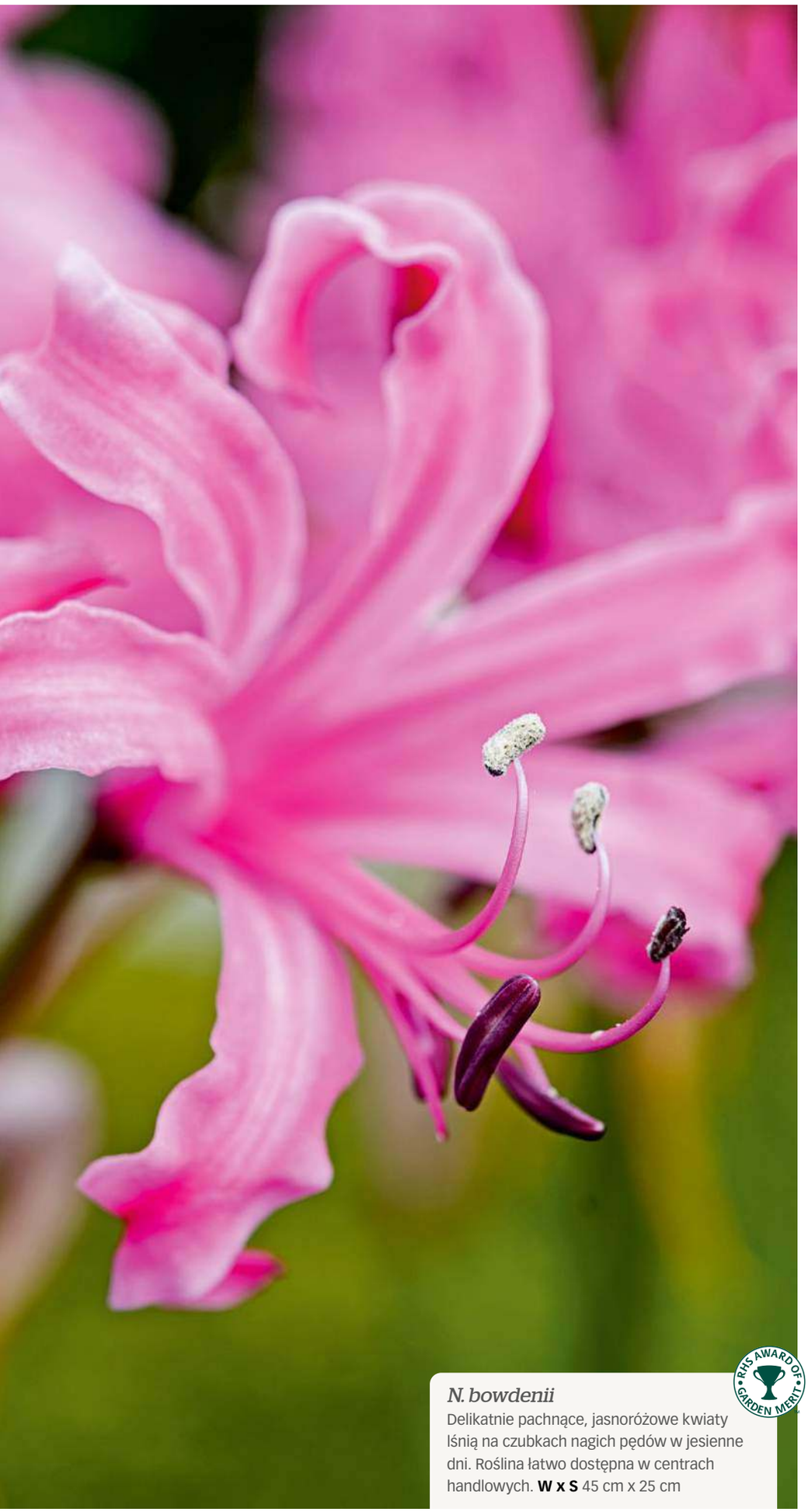

Neriny

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
								Kwiaty			
Przyrost liści i zasilanie											

ZDJĘCIA: JACQUES AMAND INTL LTD, WWW.JACQUESAMANDINTL.COM; JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

N. bowdenii
Delikatnie pachnące, jasnoróżowe kwiaty lśnią na czubkach nagich pędów w jesienne dni. Roślina łatwo dostępna w centrach handlowych. **W x S** 45 cm x 25 cm

Eksperci polecają

Neriny

Te eleganckie, przypominające lilie rośliny cebulowe dają jesienią wspaniałe przedstawienie – przekonuje **Graham Rice**

W wielu naszych ogrodach znajdzie się pas ziemi u podstawy nasłonecznionego muru, gdzie większość roślin po prostu nie urośnie. W takim miejscu zasilamy glebę materią organiczną, a raz widziałem nawet zainstalowaną instalację kropelkową. Zaraz, zaraz – a może zasadzić tam roślinę, która lubi, gdy jest sucho i gorąco? Neriny – wystąp!

Neriny to rośliny cebulowe z Afryki Południowej, które właśnie kwitną. Na ich łodygach pojawia się do dwunastu zebranych w baldachy kwiatów podobnych do kwiatów lilii, o faliście obrzeżonych płatkach. Poszczególne kwiaty otwierają się kolejno, a po nich pojawiają się długie, wąskie liście, które utrzymują się przez całą zimę.

Dominuje kolor różowy i nie da się ukryć, że paleta barw jest ograniczona, natomiast róż występuje we wszystkich możliwych odcieniach. Są też odmiany o pięknych śnieżnobiałych kwiatach i kilka odmian dwukolorowych. Wiele nerin pachnie, choć ich zapach nie jest silny.

Wszystkie odmiany *N. bowdenii* są mrozoodporne, ale jest też kilka ślicznych, ale mniej odpornych form, które nadają się do szklarni i są coraz bardziej popularne [w Polsce neriny wykupujemy z gruntu przed zimą i przechowujemy w bezmroźnym pomieszczeniu – red.].

Wąska rabata pełna nerin robi wrażenie, a wśród roślin, które mogą rosnąć razem z nimi (czyli lubiących podobne warunki) są mrozoodporne amarylisy (*Amaryllis belladonna*), sternbergie (*Sternbergia clusiana*) i zimozielone krzewy śródziemnomorskie takie, jak żeleźniak i rozmaryn.

- **Stanowisko** Najlepiej ciepłe i słoneczne, z przepuszczalną glebą.
- **Wszystkie odmiany** są odporne, ale niektóre mogą wymagać ochrony w szklarni.
- **Sadź** cebule wiosną, gdy są w stanie uśpienia, w odstępach co 10 cm; czubki cebul powinny wystawać z ziemi.
- **Uprawa** W pierwszym i drugim roku rośliny mogą nie zakwitnąć, ale wkrótce odzyskają energię i będą się stopniowo rozrastać.
- **Pielęgnacja** Nie wyciągaj cebul z ziemi i nie dziel ich, bo dobrze kwitną w stłoczeniu.
- **Zasilaj** płynnym nawozem do pomidorów po kwitnieniu.
- **Gdzie kupić** www.broadleighbulbs.co.uk www.jacquesamandintl.com www.kevockgarden.co.uk

eprasa.pl 7638b04ad7

Felieton

Cały Monty

Kiedy myślimy o dzikich stworzeniach, które spotykamy w ogrodzie, często grzeszymy, szufladkując je jako dobre, złe, albo po prostu brzydkie – uważa **Monty**. Ale pora już, abyśmy nauczyli się kochać wszystkie istoty

ZDJĘCIE: MARSHA ARNOLD

To cudowne, że brytyjscy ogrodnicy są coraz bardziej świadomi tego, jak ważne są dzikie stworzenia żyjące w naszych ogrodach i coraz bardziej na to uwrażliwieni. Jeszcze nie tak dawno ogromna rzesza ogrodników w całym kraju uznawała każdą istotę, która nie była domowym pupilem, a mimo to miała czelność pojawić się w ogrodzie, za „szkodnika", co natychmiast pociągało za sobą kombinowanie, jak najlepiej będzie się go pozbyć.

Na przekonaniu, że nasz ogród przetrwa wyłącznie dzięki arsenałowi środków chemicznych uprzejmie udostępnionych przez sympatycznych ludzi, reprezentujących przemysł farmaceutyczny zbudowano całe fortuny. Jednakże na szczęście – lub na nieszczęście, w zależności od naszych przekonań – wszystkie paskudztwa tak gorliwie atakowane środkami chemicznymi od 70 lat są, co zagadkowe, ciągle wśród nas. Mogłoby to wywołać kwaśny uśmiech, gdyby nie przypadkowe straty spowodowane absurdalnym reżimem wojny chemicznej wypowiadanej dzikim stworzeniom przez całe pokolenia ogrodników. Pryskanie mszyc środkami chemicznymi jest jak zbieranie grzybów za pomocą koparek – tak, kilka pewnie uda się w ten sposób zebrać w całości, ale przypadkowe straty będą porażające. Zastosowanie środków chemicznych do walki z jednym grzybem jest jak strzelanie do osy z dwunastostrzałowej dubeltówki.

> „Pryskanie mszyc środkami chemicznymi jest jak zbieranie grzybów za pomocą koparek"

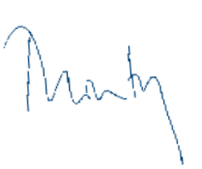
Może się zdarzyć – nie jest to wykluczone – że uda ci się ustrzelić niechcianego grzyba, ale prawie na pewno zniszczysz przy okazji całe mnóstwo pożytecznych organizmów grzybowych. Generalnie rzecz biorąc, jest to przykład fatalnego zachowania w ogrodzie – zachowania naruszającego równowagę ekologiczną, prostackiego i aroganckiego… I tak można ciągnąć w nieskończoność – w skrócie, to bardzo kiepski pomysł. Ale większość z nas nie ima się już takich środków. Próbujemy zobaczyć problem w szerszej perspektywie i zrozumieć, co można zmienić, a co należy jedynie z pokorą zaakceptować. Jeśli chcesz mieć zrównoważony ogród pełen drapieżników żywiących się mszycami, ślimakami, stonogami i gąsienicami, musisz nie tylko mieć oczko wodne, wysoką trawę i rośliny baldaszkowate, a także pewien nieład, ale też zapewnić drapieżnikom ofiary, którymi będą mogły się żywić. Innymi słowy, aby panować nad problemem mszyc, musisz ich trochę mieć.

I tu pojawia się nieco bardziej podchwytliwe pytanie: kiedy dzikie stworzenia (dobre) stają się prawdziwym koszmarem (złym)? Jeśli kochasz funkie, zajmujesz się nimi z oddaniem i czujesz się dzięki temu nieco „lepszym" człowiekiem, któremu łatwiej przychodzi żyć w harmonii z innymi istotami, a znienacka w ogrodzie pojawi się armia ślimaków i zostawi z funkii kupkę mocno dziurawych liści, to czy zobaczysz żyjących w muszlach winowajców jako element szerszego układu – zrównoważonego życia w ogrodzie – czy raczej bandę drani, która zrujnowała ci ogród? Jeśli poskrzypki liliowe – które nie mają na Wyspach Brytyjskich wroga – zniszczą twoje wyjątkowe lilie i szachownice, czy należy te chrząszcze zabijać przy każdej sposobności czy raczej wzruszyć ramionami, okazując tolerancję w rodzaju „już tacy są chłopcy"?

Parę dni temu byłem na dwustuletniej łące kwietnej, gdy przez żywopłot przeskoczyło sześć jeleni i pomknęło do pobliskiego lasu. – Cudowne! – zawołałem. – To niesamowite, że udało nam się je zobaczyć! Mój towarzysz uśmiechnął się i powiedział: – Tak… ale wyjadły do cna niezwykle rzadkie storczyki samcze, które, ponieważ nie zdążyły zawiązać nasion, będą teraz jeszcze rzadsze. Gdyby szkody poczynił ślimak – skorupowy lub nagi – akt zniszczenia postrzegano by jako botaniczny wandalizm. Ale gdy w mieście pojawia się Bambi, wszystkie oczy robią się szkliste…

Prawda jest taka, że wszyscy mamy własną hierarchię dzikich stworzeń. Uwielbiam jaskółki – oknówki i dymówki – które gniazdują u nas w szopach i pod belkami i są wspaniałą cząstką lata w Longmeadow, gdzie całymi dniami szybują po niebie. Ale w ostatnich latach kilkakrotnie odwiedziły nas sokoły leśne – wyłącznie po to, aby zapolować na jaskółki. Sokół leśny jest jednym z najpiękniejszych latających stworzeń na tym świecie i łapię się na tym, że chcę, aby któryś z nich schwytał jedną z naszych ukochanych jaskółek i że mam nadzieję, że wróci, aby powtórzyć cały proces. Czuję się zdezorientowany.

Gdy uczymy się żyć z innymi istotami, z których niektóre są piękne, a inne zwyczajnie brzydkie i pozbawione walorów, ciągle podejmujemy decyzje dotyczące ich hierarchii w ogrodzie. Wszystkie stworzenia, które są puchate, mają wielkie oczy albo cudownie śpiewają mają szansę przebić te, które są śliskie, wiją się lub kochają smak naszych najbardziej uwielbianych roślin. Ale wszystkie te istoty mają znaczenie. Należą do przyrody, w której wszystko jest ze sobą połączone. Prawdziwa lekcja polega na tym, żeby pamiętać, że i my jesteśmy częścią tego obrazka. Ostatecznie jesteśmy jedynie jednym z gatunków dość dzikich stworzeń próbujących to wykorzystać w ogrodzie.

eprasa.pl 7638b04ad7

GĘSTY TRAWNIK NA LATA

WYJĄTKOWO ODPORNA NA DEPTANIE

SAMOZAGĘSZCZAJĄCA

SUBSTRAL

„Jesień może przynieść cudowny spokój i być wyjątkowo piękna”

Cztery pory na radość

Poczuj przypływ i odpływ pór roku, aby połączyć się z prawdziwym rytmem życia. **Monty** wyjaśnia, dlaczego nie ma nic ważniejszego i bardziej satysfakcjonującego dla ogrodnika

Zaczyna się: lato powoli odpływa na jesiennej fali. Zmiany są niewielkie, na początku prawie niezauważalne. Promienie słońca są coraz słabsze, liście się przerzedzają i sezon powoli dobiega końca, wycofując się w głąb siebie, aż zanikną wszystkie oznaki wzrostu. Jest w tym pewne piękno i smutek. Czas mgieł i jesiennego urodzaju jest cudowny, ale naznaczony własną melancholią. To oczywiście dodaje mu uroku. Zawsze chcemy więcej tego, czego nie możemy mieć, a świadomość zbliżającego się rozstania ściska serce mocniej niż perspektywa otwartych, niczym nieskrępowanych dni.

Dla ogrodnika jesień często nie jest najszczęśliwszą porą roku, ale może przynieść cudowny spokój i być wyjątkowo piękna. Światło pochylające się nisko rano i wieczorem nad ogrodem wydaje się mieć mglistą poświatę, jakiej nie ma żadna inna pora roku. Jest cieliste, a mimo to jedwabiście cienkie; niemal widmowe, filtrowane przez gałęzie jak dym. Wrzesień zabarwia się na każdy odcień żółtego, od płowego przez słomkowy do cytrynowego, ale zawsze jest lekko wyblakły, jak gobelin wystawiony na działanie światła.

Ale jest to też czas zbiorów, a warzywnik rodzi więcej i lepiej niż w jakimkolwiek innym momencie roku, ponieważ połączenie odchodzących letnich miesięcy i chłodnych nocy oznacza, że podobnie jak delikatne warzywa, takie jak kabaczki, kukurydza cukrowa, fasola, pomidory, papryka, melony i koper włoski, możemy z łatwością wyhodować te, które nie lubią zbyt dużo ciepła, takie jak rukola, rzodkiewka, wiele sałat, mizuna i pyszna, ale trochę trudniejsza roszponka.

Rabaty kwiatowe wciąż opływają kwiatami i jest to prawdopodobnie – a z pewnością przynajmniej przez pierwszą połowę miesiąca – najlepsza pora roku w moim Jewel Garden, bo dalie, paciorecznik, bananowce, titonie, cynie, szałwie i inne wrażliwe rośliny osiągają szczyt kwitnienia.

Łagodne warunki

Wrzesień to także dobry miesiąc dla ogrodnika. W leżącym na mokrym zachodzie Longmeadow wrzesień jest często najsuchszym miesiącem w roku. To prawdziwa przyjemność, która rzadko się zdarza, aby móc pracować dzień po dniu bez rozdeptywania błota, śliskich ścieżek i mokrych liści.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 7638000ad7

Jesienią Ogród Klejnotów – Jewel Garden olśniewa daliami, titoniami i wigorem bananowców

eprasa.pl 7638b04ad7

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Nadal można luksusowo jeść posiłki na zewnątrz, w słońcu. Poranki są mokre od rosy i niska mgła znad sąsiedniej rzeki często osiada i spowija otaczające nas pola, ale nie ma w niej mroku zimowych mgieł.

Jedynym minusem tej wyczekiwanej suszy (zdaję sobie sprawę, że są to szokujące słowa dla każdego, kto mieszka po drugiej stronie kraju, która dostaje mniej niż połowę wszystkich opadów) jest to, że wrześniowa ziemia, szczególnie pod darnią, jest często twarda jak skała, co utrudnia, jeśli nie uniemożliwia, sadzenie cebul. Ale październikowe deszcze wkrótce rozwiązują ten problem.

Sezonowe komplementy

Zmierzam do tego, że każda pora roku jest wyjątkowa, subtelna i pełna następujących po sobie zmian, które można smakować zarówno natychmiast, jak i delektować się nimi na przestrzeni miesięcy. Zaprzeczanie temu lub ograniczanie naszego kontaktu z tym doświadczeniem będzie uszczerbkiem dla naszego ducha – i, szczerze mówiąc, złym ogrodnictwem. Niemniej jednak, ogólnie rzecz biorąc, pogoda i pory roku łączą się w jedną papkowatą identyczność. Współczesny styl życia zredukował pory roku do szeregu ostrzeżeń pogodowych przed ekstremalnymi zjawiskami. Najgorętsze, najmokrzejsze lub najzimniejsze dni są ogłaszane wszem i wobec, ale bez kontekstu, i zaprzeczają niedoścignionemu pięknu tego, co zwyczajne i subtelne. Zielona mgiełka liści, której towarzyszy promień słońca na początku kwietnia może być tak samo wzbogacająca jak lipcowa patelnia, ale stajemy się coraz mniej wrażliwi na takie rzeczy.

Ale ogrodnicy mogą z tym walczyć. Łatwo można zarządzać ogrodem w ten sposób, aby docenić esencję każdej pory roku w całej jej wyjątkowości. Oczywiście do pewnego stopnia dzieje się to samoistnie. Cebule kiełkują, pojawiają się rośliny zielne, kwitną i zawiązują

eprasa.pl 7638b04ad7

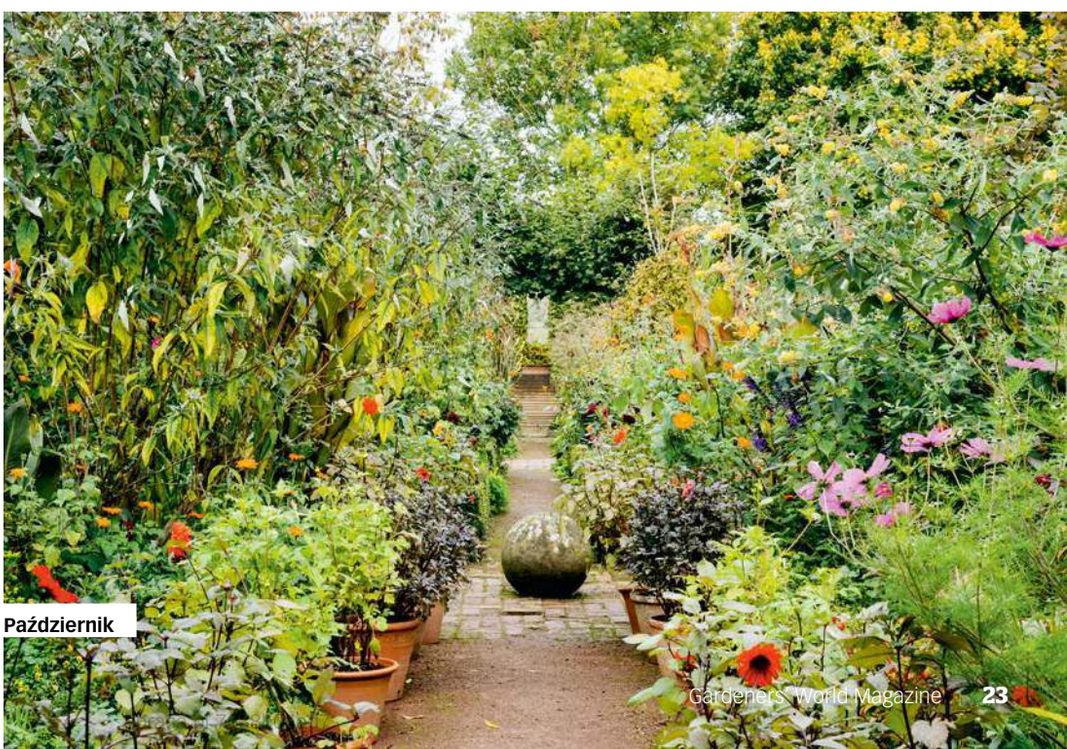
Powyżej: jesienne żniwa to czas obfitości w Longmeadow. **Po prawej:** Ogród Klejnotów – Jewel Garden został zaprojektowany tak, aby uchwycić esencję każdej pory roku, zmieniając się od wiosny jesieni.

Maj

Lipiec

Październik

nasiona jednoroczne kwiaty, liście opadają, a surowość zimy wyryta jest na grudniowym niebie. Ale możesz świętować wszystko to, co najlepsze z każdej pory roku i wydłużyć ten czas przy odrobinie rozsądnego planowania i przemyślanego sadzenia.

W Longmeadow pierwszym miejscem, które stworzyliśmy, był Spring Garden – Ogród Wiosenny i przez kilka lat to w nim rosły prawie wszystkie nasze wiosenne kwiaty cebulowe i wczesne byliny. Skupienie wiosennych kwiatów w jednym miejscu zwiększa wrażenie zarówno poszczególnych roślin, jak i ogólnego efektu. Mimo że wczesnowiosenne kwiaty są często okazałe i ekstrawaganckie, to nadal wyróżniają się na tle nagiego i często raczej ponurego, brązowego i szarego tła. Ale posadź je wszystkie razem, a otrzymasz piękny gobelin, który ewoluuje i rośnie od pierwszych przebiśniegów, przez krokusy, irysy, narcyzy, szafirki, tulipany, szachownice, ciemierniki, miodunki, wilczomlecze, telimy,

Rośliny, takie jak intensywnie czerwona *Viburnum mariesii*, wyczarowują magię jesieni

żurawki i pełen asortyment wiosennych bylin. W Longmeadow cieszymy się z tej kompozycji od lutego do końca maja, a następnie pozwalamy jej odpocząć i przejść w stan uśpienia. W małym ogrodzie możesz dodać kwitnące letnie krzewy, takie jak róże, jaśminowce, hortensje lub perukowce, które nie zaszkodzą wiosennemu przedstawieniu, ale wydłużą czas dekoracyjności rabat o kolejne pięć, a nawet sześć miesięcy.

Letnie rabaty są atrakcyjne przez co najmniej dwie, jeśli nie trzy pory roku. Wczesne lato w Longmeadow trwa od ostatniego tygodnia maja do pierwszego tygodnia lipca, pełnia lata trwa przez prawie cały lipiec i pierwsze trzy tygodnie sierpnia, a później przychodzi późne lato, które w dobrym roku trwa do października. To nie są wyssane z palca i samowolne rozgraniczenia ustalone przez człowieka, ale obserwacje oparte na prawdziwych sezonowych zmianach w oświetleniu, kolorach i roślinach. Mając to na uwadze i odpowiednio dobierając rośliny, możesz zwiększyć przyjemności płynące z tego korowodu zmian.

Czerwiec jest więc wypełniony świeżością ostróżek, maków wschodnich, róż, orlików, naparstnic i łubinów. Lipiec przynosi bogactwo lilii, dzielżanów, cynobrówek i pierwszych późno kwitnących powojników, natomiast do końca sierpnia ton nadają bogate, aksamitne barwy słoneczników, titonii, cyni, budlei, paciorecznika i jeżówek.

> Nikt nie jest bardziej związany z porami roku niż ci z nas, którzy mają ogród

Sylwetki również mogą być częścią tych pełnych dostojeństwa zmian. Wiosną porywającą energię niesie pierwsza fala nowych liści. Ścinanie ich jest zaprzeczeniem życia. Lekkie przycięcie krawędzi i otwarcie koron na początku czerwca (ale nie właściwe cięcie żywopłotu, ponieważ ptaki wciąż gniazdują) łączy w sobie utrzymanie porządku bez utraty grama świeżości.

Na przełomie lipca i sierpnia dotychczas żwawe żywopłoty są lekko zmęczone i zarośnięte, ale mocne przycięcie pobudza je do życia i dostarcza energii, która wiosną przyszła im tak naturalnie. Rośliny dostarczające jesiennych kolorów, takie jak derenie, kaliny, klony, oczary i rajskie jabłonie intensyfikują sezonowe zmiany, a wyraziste sylwetki zimozielonych gatunków pomogą przetrwać jałowe zimowe miesiące.

Jak wie każdy posiadacz działki lub warzywnika, uprawianie własnego, dowolnego jedzenia natychmiast aktywizuje bezpośrednie połączenie z porami roku i zbiorami. Posadź jabłoń i nagle błyszczące jabłka w maju lub czerwcu wydadzą ci się nie na miejscu, jeśli nie zupełnie absurdalne. Posadź pomidory i poznaj radość z ciepłego od słońca, soczystego pomidora, który pęka w twoich ustach, a już nigdy nie nabierzesz się na twarde, pozbawione smaku pomidory z supermarketów zimą (lub o każdej porze roku w przypadku pomidorów).

Warzywa korzeniowe i sycące, inspirowane nimi posiłki są najlepsze na chłodne zimowe miesiące, podczas gdy sałatki, świeży groszek i własne owoce jagodowe nigdy nie smakują lepiej niż w miesiącach letnich.

Pory roku podłączają nas bezpośrednio do rytmu życia. Liczą się tak samo, jak pogoda czy dobowe cykle dni i nocy. Nikt nie jest z nimi bardziej związany niż ci z nas, którzy mają szczęście posiadać ogród, więc powinniśmy je szczerze doceniać. Niech twoja jesień będzie łagodna, mglista, ze szczyptą melancholii i rozświetlona delikatnym, ale niepowtarzalnym światłem. ■

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

eprasa.pl 7638b04ad7

SOSNY na różne okazje

Sosny to zróżnicowany rodzaj botaniczny obejmujący około 90 gatunków drzew występujących od Kręgu Polarnego po północną Afrykę, Nikaraguę w Ameryce Południowej i Indonezję w Azji. Kilkadziesiąt z nich można uprawiać w Polsce. Tekst: **dr Wiesław Szydło**, Wiceprezes Związku Szkółkarzy Polskich

Sosny (*Pinus*) to najczęściej duże drzewa dorastające w naturze do 20-40 m wysokości. Ich cechą charakterystyczną są igły, a właściwie ich liczba w pęczku, dlatego wyróżniamy sosny dwu-, trój- i pięcioigielne (ale może ich być od 1 do 8 szt.).

Są roślinami jednopiennymi o kwiatach rozdzielnopłciowych. Kwiaty męskie, najczęściej żółte, pojawiają się u nasady pędów, natomiast żeńskie – z których powstają szyszki – tworzą się zwykle na ich końcach. Bardzo atrakcyjnie w okresie kwitnienia prezentuje się **sosna gęstokwiatowa** (*P. densiflora*), gdy jej pędy pokrywają się licznymi, drobnymi, fioletowymi kwiatami żeńskimi. Z kolei u **sosny koreańskiej** (*P. koraiensis*) uwagę zwracają różowe kwiaty męskie.

Szyszki sosen mogą osiągać imponujące rozmiary – nawet do 50 cm długości u **sosny Lambeta** (*P. lambertiana*). Zwykle otwierają się na drzewach, uwalniając nasiona, czemu podczas suchej, upalnej pogody często towarzyszy charakterystyczny trzask. U niektórych gatunków, np. u **sosny limby** (*P. cembra*) czy sosny koreańskiej, szyszki opadają w całości na ziemię i po pewnym czasie rozpadają się. Nasiona niektórych gatunków mają spore rozmiary i są jadalne. Najczęściej w sprzedaży spotyka się nasiona **sosny pinii** (*P. pinea*), stanowiące składnik włoskiego sosu pesto, i **limby syberyjskiej** (*P. sibirica*). Co ciekawe, limba syberyjska w Rosji nazywana jest „cedrem syberyjskim", stąd jej nasiona popularnie (ale błędnie) nazywa się cedrowymi orzeszkami.

ZDJĘCIA: GRZEGORZ FALKOWSKI (ZSZP), DEPOSITPHOTOS

Kobaltowe szyszki sosny bośniackiej 'Compact Gem'

eprasa.pl 7638b04ad7

Sosna długowieczna (*P. longaeva*) jest najdłużej żyjącym drzewem na ziemi. Wiek najstarszych odkrytych egzemplarzy szacuje się na prawie 5000 lat! Rosną w bardzo trudnych warunkach w Górach Białych w USA na wysokości ponad 3000 m n.p.m., gdzie opady deszczu występują raz na 30 lat!

Starsze egzemplarze wielu gatunków sosen mają ozdobną korę. Za najciekawszą uchodzi kora pochodzącej z Chin **sosny plamistokorej** (*P. bungeana*), która jest gładka, łuszcząca się brązowymi, zielonymi i prawie białymi płatami. W Polsce gatunek ten może rosnąć tylko w cieplejszych regionach. Piękną korę mają też starsze okazy **sosny czarnej** (*P. nigra*), głęboko spękaną, jasnoszarą, a w zagłębieniach prawie czarną oraz **sosny pospolitej** (*P. sylvestis*) w ciekawych, ceglastych barwach.

SOSNY DWUIGIELNE

Sosna pospolita jest jednym z najpopularniejszych polskich drzew. Spotkać ją można na terenie prawie całego kraju (z wyjątkiem Bieszczad), gdzie często tworzy ogromne połacie prawie jednogatunkowych borów sosnowych. Jest gatunkiem bardzo łatwym w uprawie, o małych wymaganiach glebowych – toleruje suche jak i podmokłe! Jest w pełni mrozoodporna. Przez dziesiątki lat była źródłem żywicy (zbierano ją jeszcze w latach 80-tych). Do dzisiaj w lasach można spotkać stare egzemplarze posiadające charakterystyczne nacięcia, po których żywica spływała do specjalnych metalowych pojemników zawieszonych na drzewach. Sosna pospolita ma szereg odmian ogrodowych różniących się pokrojem, siłą wzrostu i zabarwieniem igieł. Z ciekawszych warto wymienić: 'Fastigiata' – o kolumnowym pokroju, 'Watereri' – o niebieskawo zabarwionych igłach i zaokrąglonym pokroju, kilka odmian przebarwiających się zimą na kolor złocisty np. 'Aurea', 'Golden Medal', 'Gold Coin' oraz odmiany płożące 'Albyns' czy 'Hilside Creeper'.

W Polsce oprócz sosny pospolitej w rejonach górskich występuje bardzo zmienny, też dwuigielny gatunek – **sosna górska**, czyli kosodrzewina lub kosówka (*P. mugo*). Jest to gatunek krzaczasty porastający Tatry i Sudety w pasie od 1360 m do 1800 m n.p.m. Kosodrzewina ma duże znaczenie jako roślina ozdobna. Jest bardzo łatwa w uprawie, toleruje bardzo słabe, suche gleby. Jest doskonałą rośliną okrywową do sadzenia na skarpach i nasypach. Do tego celu szczególnie warto wykorzystać formę botaniczną *P. mugo* var. *pumilio*, która tworzy niskie kobierce dorastające do 1 m wysokości. Do wyższych nasadzeń warto sięgnąć po inną formę botaniczną – *P. mugo* subsp. *mugo* dorastającą do 2 m wysokości. Do nasadzeń w miejscach bardziej reprezentacyjnych można wykorzystać interesujące odmiany ogrodowe o prawie kulistym pokroju np. 'Gnom', 'Mops', 'Sherwood Compact', 'Varella'. Interesujące są także krzaczaste odmiany przebarwiające igły na kolor złocisty w okresie jesieni i zimy np. 'Winter Gold' czy 'Ophir'. Kosodrzewiny to także bardzo cenne rośliny do pojemników na balkony i tarasy.

Do podstawowych i wartościowych sosen dwuigielnych zalicza się **sosnę czarną** (*P. nigra*), której młode okazy tworzą gęste i regularne, stożkowate korony. W starszym wieku traci ona dolne gałęzie i przekształca się w masywne drzewo z ciężką, szeroką koroną. Ten piękny gatunek sosny ma bardzo małe wymagania glebowe. Świetnie znosi suszę i zanieczyszczenie powietrza. Nadaje się do tworzenia osłon przeciwwiatrowych. Atrakcyjne, wąskokolumnowe odmiany przydatne do małych ogrodów, to m. in: 'Green Rocket' 'Green Tower', 'Richard', 'Molette', czy 'Obelisk' a z form kulistych 'Brepo' i 'Nana'. Większe wzniesione formy tworzy odmiana 'Pyramidalis'.

Inną bardzo cenną dwuigielną sosną, trochę podobną do sosny czarnej, ale o zdecydowanie jasnozielonych igłach jest pochodząca z południowej Europy **sosna bośniacka** (*P. leucodermis*). Ten gatunek w uprawie występuje głównie w odmianach ogrodowych: 'Compact Gem' i 'Malinki' – o powolnym wzroście i regularnym stożkowatym pokroju, 'Satellit' – tworząca strzeliste, wąskie korony i 'Smidtii' – jedna z piękniejszych płaskokulistych form o bardzo powolnym wzroście idealna do sadzenia w ogrodach skalnych i alpinariach. Sosna bośniacka tworzy też piękne, kobaltowe szyszki.

SOSNY PIĘCIOIGIELNE

Górskim gatunkiem krajowym jest pięcioigielna **sosna limba** (*P. cembra*), występująca tylko w Tatrach, gdzie tworzy drzewa do 25 m wysokości. Charakteryzuje się powolnym wzrostem, długo zachowuje dolne gałęzie. Przez wiele lat utrzymuje stożkowy, a nawet jajowaty pokrój. Jest mało wymagająca i dobrze rośnie nawet na terenach miejskich i przemysłowych, chociaż ciągle trudno ją tam spotkać! Bardzo podobnym gatunkiem, występującym na terenie północnej Rosji, jest **limba syberyjska** (*P. sibirica*),

Sosna syberyjska

Sosna pospolita

eprasa.pl 7638b04ad7

która porasta ogromne tereny Syberii, tworząc często jednogatunkowe lasy.

Inną ciekawą pięcioigielną sosną o azjatyckim pochodzeniu jest wspomniana już **sosna koreańska**, która tworzy majestatyczne drzewa do 30 m wysokości. Jej igły (do 15 cm długości) wyróżnia niebieskawo-fioletowy odcień. Tworzy duże szyszki z jadalnymi nasionami. Jest odporna na mróz, choroby i szkodniki, ale do uprawy wymaga bardziej wilgotnych gleb. Ma nieliczne odmiany, z których intensywnie niebieskim zabarwieniem igieł przyciąga wzrok: 'Glauca' i 'Silveray'.

Odmienną pięcioigielną sosną o cienkich i delikatnych (miękkich) igłach jest **sosna wejmutka** (*P. strobus*), dawniej wprowadzana do naszych lasów ze względu na szybki wzrost i bardzo dobre przystosowanie do krajowych warunków klimatycznych. Jednak ze względu na dużą podatność na niszczącą ją chorobę – rdzę wejmutkowo-porzeczkową – ten piękny gatunek znacznie stracił na znaczeniu gospodarczym. Ma za to kilka interesujących odmian ogrodowych: 'Blue Shag', 'Green Twist', 'Louie', 'Torulosa'.

Do niewątpliwie jednych z najładniejszych parkowych drzew należy zaliczyć **sosnę himalajską** (*P. wallichiana*) o długich, miękkich i malowniczo zwisających igłach. Jest ona jednak mniej odporna na mrozy, dlatego poleca się ją uprawiać tylko w cieplejszych regionach Polski. Bardzo podobnym gatunkiem o lepszej mrozoodporności jest **sosna Schwerina** (*P.* x *schwerinii*) – mieszaniec sosny wejmutki i sosny himalajskiej. W uprawie coraz częściej spotyka się jej niezwykle piękną odmianę 'Wiethorst' charakteryzującą się obfitym obradzaniem długich, bardzo dekoracyjnych szyszek już na bardzo młodych roślinach.

Bardzo obficie szyszkującymi sosnami są liczne odmiany **sosny drobnokwiatowej** (*P. parviflora*), np. 'Glauca', 'Negishi', 'Tempelhof' o drzewiastym, ale nieregularnym pokroju. Ich igły wyróżnia niebieskie zabarwienie. To idealne sosny do ogrodów japońskich – są dostatecznie mrozoodporne, lecz do właściwego wzrostu wymagają wilgotniejszych gleb.

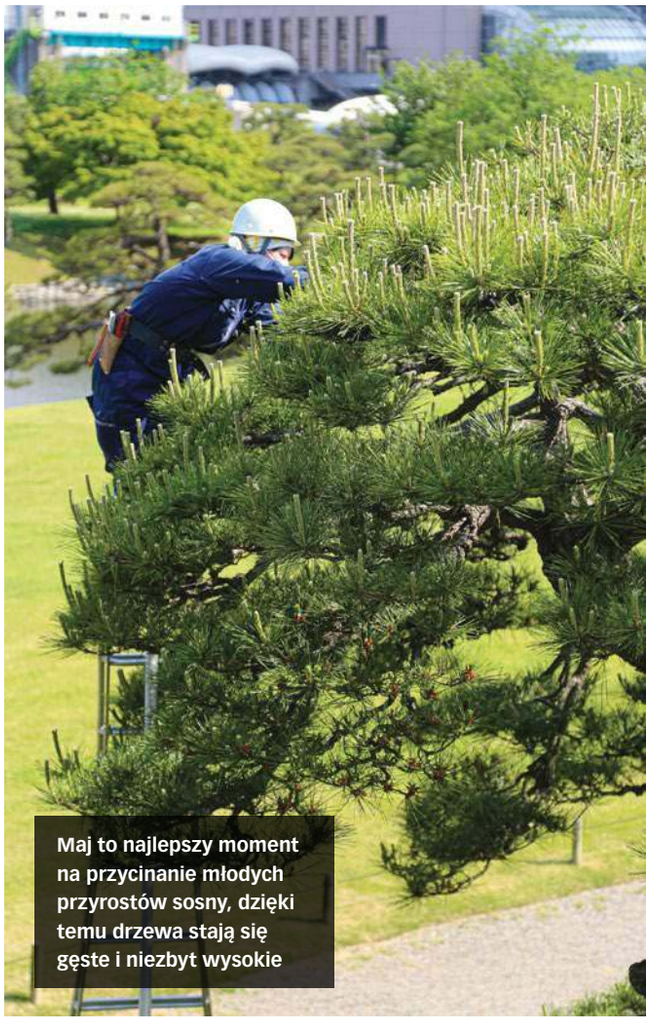
Świetną, ale wciąż mało znaną, również pięcioigielną sosną, **jest sosna rumelijska** (*P. peuce*), która rośnie bardzo dynamicznie, ma małe wymagania uprawowe i utrzymuje (podobnie jak limba) dolne gałęzie. Gatunek ten jest odporny na rdzę wejmutkowo-porzeczkową!

Sosna giętka (*P. flexilis*) należy również do cennych i odpornych gatunków. Rośnie w USA i Kanadzie, ma bardzo giętkie pędy – cienkie można nawet

Sosna czarna 'Fastigiata'

eprasa.pl 7638b04ad7

Maj to najlepszy moment na przycinanie młodych przyrostów sosny, dzięki temu drzewa stają się gęste i niezbyt wysokie

wiązać w supeł! Na uwagę zasługuje jej odmiana 'Vanderwolf's Pyramid', uznawana za jedną z najładniejszych form o wyprostowanym pokroju i pięknych, niebieskich igłach.

Bardzo wolno rosnącą sosną pochodzącą z górskich rejonów USA jest **sosna oścista** (*P. aristata*). Tworzy malownicze, wielopniowe krzewy w charakterystycznie wygiętymi końcami pędów. Jej igły żyją nawet kilkanaście lat, a wyróżniają je charakterystyczne białe wykwity żywicy.

SOSNY TRÓJIGIELNE

To najmniej popularne sosny. Najczęściej uprawiana z tej grupy jest **sosna żółta** (*P. ponderosa*) – duże drzewo o stożkowatym pokroju. Ma ładne, długie i sztywne igły oraz duże, ozdobne szyszki. Podobna do niej jest **sosna Jeffreya** (*P. jeffreyi*) wyróżniająca się szarozieloną barwą igieł. Ma zachwycającą odmianę 'Joppi' o regularnym, kulistym pokroju i długich, sztywnych igłach. Ze względu na trudności w rozmnażaniu, jest to rarytas ogrodowy. Ciekawostką kolekcjonerską jest kolumnowa odmiana sosny żółtej 'Penaz' tworząca wysokie, rzadko rozgałęzione słupy najeżone długimi igłami.

WYMAGANIA

Sosny należą do roślin łatwych w uprawie i długowiecznych. Wiele gatunków jest bardzo dobrze przystosowanych do naszego klimatu. Wymagają słonecznych stanowisk i przepuszczalnej gleby. W Polsce możemy na terenie całego kraju uprawiać: sosnę pospolitą, kosodrzewinę, limbę, sosnę ościstą, sosnę czarną, sosnę żółtą, sosnę bośniacką, kosolimbę, sosnę smołową, wejmutkę, sosnę hakową, sosnę koreańską, sosnę giętką i sosnę Banksa. Z wyjątkiem północno-wschodniej części kraju można też uprawiać sosnę drobnokwiatową, sosnę gęstokwiatową, sosnę Jeffreya i sosnę himalajską.

Nie wymagają cięcia, natomiast w celu ich zagęszczenia można przeprowadzać łamanie młodych wiosennych pędów. Są one wtedy bardzo delikatne, kruche i łatwo dają się łamać palcami. Po skróceniu takiego pędu, u jego nasady powstanie wianuszek pąków, z których wiosną następnego roku wyrosną nowe i roślina się zagęści.

Sosny świetnie prezentują się w nasadzeniach pojedynczych, kiedy właściwie doświetlone i wyeksponowane ukazują całe swoje piękno. Oczywiście szczególnie atrakcyjnie prezentują się, zimą gdy więk-

300 letni egzemplarz sosny czarnej stanowi główną atrakcję ogrodu Hamarikyū w Tokio

Warto wiedzieć!

Należy pamiętać, że igły sosen żyją przeciętnie 3-4 lata i jesienią najstarsze igły na drzewach żółkną, po czym opadają. Jest to zjawisko naturalne, a nie choroba i nie ma na to środków zaradczych! Również zjawiskiem fizjologicznym jest stopniowe zamieranie dolnych gałęzi u większości gatunków sosen.

Sosna kłująca

Fioletowe kwiaty żeńskie sosny gęstokwiatowej ‘Umbraculifera‘

Sosna Schwerina ‘Wiethorst’

Kwiatostany męskie sosny bośniackiej ‘Malinki’

szość drzew pozostaje w stanie bezlistnym. Ponieważ sosny mają głęboki system korzeniowy, a opadające igły silnie zakwaszają glebę, pod starszymi osobnikami warto sadzić rośliny wrzosowate – różaneczniki, azalie, kalmie czy kiścienie. Można je także uprawiać w naprawdę małych ogrodach, a nawet w donicach ustawianych na balkonach i tarasach. Szkółki oferują dziesiątki karłowatych odmian doskonale nadających się do tego celu.

Artykuł powstał we współpracy ze Związkiem Szkółkarzy Polskich. Więcej informacji o roślinach i ich producentach uzyskać można na: www.e-katalogroslin.pl lub: www.zszp.pl i pod nr. telefonu: 22 435 47 22.

REKLAMA

eprasa.pl/7638b04ad7

Zbieraj jabłka w miarę, jak dojrzewają

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

„Październik to czas, aby nie tyle ułożyć ogród do snu, ile łagodnie przygotować go do działania"

Szczęśliwego nowego *ogrodniczego* roku!

Październik jest początkiem nowego ogrodniczego roku – twierdzi **Monty**. Im więcej zrobimy w tym miesiącu, tym wspanialszy będzie ogród w następnym sezonie

Posiej sałaty liściowe pod osłoną, aby zapewnić sobie plony aż do wiosny

Porządnie przytnij żywopłoty, aby poprawić ich stan przed zimą

Październik to koniec roku. Ale „mój kres jest moim początkiem" [T.S. Eliot, przyp. tłum.], co oznacza, że w ogrodzie to październik zaczyna nowy rok. Od zawsze czuję, że właśnie pierwszy dzień października jest prawdziwym pierwszym dniem nowego roku. W listopadzie i grudniu nastaje pora swego rodzaju zawieszenia, gdy ogród słania się, waha, wpada w posępny nastrój i wykonuje ze dwa-trzy fałszywe kroki do przodu (zdaję sobie sprawę, że jest to opis przedstawiający raczej pewnego konkretnego ogrodnika), ale to w październiku podejmujemy decyzje i ustalamy swoje dalsze posunięcia.

Im lepiej możesz przygotować swoją działkę na kolejny rok – sadząc jak najwięcej roślin – tym lepszy będzie następny sezon w ogrodzie. W październiku i listopadzie mamy pełne ręce roboty, aby w grudniu i styczniu, gdy jest już spokojniej, można było zająć się zadaniami związanymi z infrastrukturą – o ile pozwoli na to pogoda. Im więcej uda ci się zrobić między początkiem października a Bożym Narodzeniem, aby przygotować ogród do wiosny, tym lepiej dla ciebie i dla ogrodu.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Przez cały miesiąc możemy nadal zbierać wiele warzyw

W Longmeadow październik pachnie na swój własny, wyjątkowy sposób. Ten zapach to połączenie woni odchodów dżdżownic, aromatu dojrzewających jabłek – który, gdy jest najbardziej intensywny, zawisa nad całym ogrodem jak posmak cydru, a także zapachu dymu z palącego się drewna, wilgotnej trawy i kompostu z opadłych liści. Choć pogoda czasem mnie zaskakuje ciepłem październikowego słońca, przejście września w październik często mami obietnicami, ale i tak ostatecznie rozczarowuje.

Rabaty kwiatowe są nadal bujne, ale pierwszy przymrozek lub jesienna burza – a jedno z nich prawie na pewno pojawi się w tym miesiącu – sprowadzi je nieodwracalnie do postaci szczątków. Jedyny pewnik w tym okresie to stopniowa przemiana liści, które żółkną i kurczą się, a także widok lśniących owoców – czy to jabłek, czy wszelkiego rodzaju jagód.

Zbieraj plony warzyw

Na początku miesiąca w warzywniku nadal dużo się dzieje, przy czym coraz mniejsza ilość światła sprawia, że wszystko rośnie coraz wolniej i spada temperatura. W pierwszej połowie października mamy różne rodzaje sałat, rukolę, mizunę, fasolkę szparagową, dynie, koper, szpinak, buraki liściowe i korzeniowe, kukurydzę, marchew, rzepę, pierwszy pasternak i ziemniaki. Początek października to nadal dobry termin na wysiew żyta paszowego na nawóz zielony i, jeśli dysponujesz szklarnią lub tunelem, sałat, mizuny, mibuny, roszponki i rukoli w miejscach po pomidorach. W ten sposób zapewnisz sobie świeże listki aż do wiosny.

> „Żywopłoty są już przycięte, więc wejdą w zimę, wyraźnie ukazując swoje kontury"

Kosimy trawę, aż będzie na to za mokro i wertykulujemy ją, aby pozbyć się mchu i filcu – choć oznacza to, że wejdzie w zimę w raczej skromnym stanie. Trawniki należy zostawić dość wysokie – źdźbła traw powinny być dłuższe, niż zwykle latem, ale trawę łąkową trzeba przyciąć jak najkrócej. Koniecznie trzeba też przystrzyc wszystkie żywopłoty, aby zimą wyraźnie ukazywały swoje kontury i zapewniały ogrodowi formę nawet w najbardziej ponure dni. Ale o ile rośliny nie chorują, nigdy nie usuwamy ich z rabat ani nie przycinamy w październiku, bo ptaki uwielbiają owocostany, a pewien nieład związany z odchodzeniem roślin jest częścią ich urody. Na porządne sprzątanie przyjdzie jeszcze czas.

Tak naprawdę zbieranie plonów i doglądanie roślin ma w sobie coś ze sprzątania po przyjęciu. Najlepsze już za nami. Nadeszła pora na spojrzenie w przyszłość i robienie planów. Październik to najlepszy czas na przesadzanie roślin, bo zakończyły już okres wzrostu, a gleba jest jeszcze ciepła. Z mojego doświadczenia wynika, że nie ma znaczenia, czy na krzewie bądź drzewku są jeszcze jakieś liście – przesadzone w październiku, dadzą radę, bo na korzeniach nie ciążą teraz żadne dodatkowe obciążenia i dzięki temu mogą swobodnie rozrastać się aż do końca jesieni. W konsekwencji, gdy liście i pędy zaczną wiosną rosnąć na poważnie, układ korzeniowy rośliny będzie mógł sobie lepiej z tym poradzić. Innymi słowy, im wcześniej zasadzisz drzewka i krzewy z gołym korzeniem (szczególnie te zimozielone) oraz egzemplarze w pojemnikach, tym lepiej się przyjmą i będą rosły na wiosnę.

eprasa.pl 7638b04ad7

Mocno przytnij pnące róże, aby zminimalizować uszkodzenia, które mogą powstać na skutek silnych wiatrów

Czas już przyciąć róże

Październik jest najlepszym miesiącem na przycinanie róż pnących i krzewiastych. Te ostatnie tak naprawdę nie potrzebują „przycinania" w poważnym, dorosłym tego słowa znaczeniu. Wystarczy lekko je podciąć ogrodowymi nożycami, usuwając niesforne przyrosty i poprawiając kształt. Potem, wiosną, będzie można usunąć krzyżujące się i uszkodzone gałązki. Natomiast róże pnące (w przeciwieństwie do ramblerów, które przycinamy bezpośrednio po kwitnieniu) wymagają porządnego cięcia. Zabieg można wykonać między październikiem a marcem, ale jeśli przeprowadzimy go jesienią, ograniczymy ryzyko uszkodzeń roślin przez wichury i nasze pnące róże będą wyglądały znacznie lepiej.

Tnij tak, aby uzyskać równomiernie rozłożony wachlarz złożony z pięciu-sześciu pędów

Zacznij od usunięcia wszystkich tegorocznych pędów bocznych do jednego lub dwóch pąków. Usuniesz sporo materiału, ale to, co zostanie, będzie zaczątkiem przyszłorocznego kwiatowego show. Usuń wszystkie główne pędy, które za bardzo się zestarzały, są splątane lub w jakikolwiek sposób uszkodzone, ostrożnie zastępując je silnymi młodymi pędami. Spróbuj uzyskać równomiernie rozłożony wachlarz z pięciu-sześciu pędów, z których będą wyrastać wszystkie pędy boczne, a następnie podwiąż je jak najbardziej poziomo. Jeśli masz wątpliwości, zawsze z punktu widzenia zdrowia rośliny i jakości kwitnienia lepiej jest zostawić mniej mocnych pędów, niż za dużo słabszych. Jeśli służące za podpórkę druty lub sama konstrukcja podpórki wymagają naprawy lub wymiany, teraz jest na to pora.

Przytnij wszystkie pędy boczne do jednego pąka i usuń wszystkie pędy będące elementem szkieletu rośliny, które są już za stare, uszkodzone lub krzyżują się, jednocześnie podwiązując pędy, które je zastąpią. Sprowadzanie gąszczu tegorocznych przyrostów do nagiego szkieletu to praca, która daje mi dużo radości – nie jest to dla mnie smutne pożegnanie sezonu uprawy róż, ale przygotowanie do kolejnego sezonu, przed którym pnące róże będą w idealnym porządku i do którego będą przygotowane.

Sadź rośliny cebulowe w październiku, gdy ziemia jest jeszcze miękka

Vita Sackville-West, nestorka ogrodnictwa, zalecała przesadzanie roślin wieloletnich od połowy sierpnia do połowy października, bo aktualny jest wówczas nadal kontekst, w którym rosną. Jeśli zostawisz przesadzanie roślin wieloletnich do wiosny, będziesz naruszać rabaty, na których dopiero pojawiają się rośliny po zimowej hibernacji i trudno jest wówczas stwierdzić, gdzie przesadzane rośliny będą wyglądać najlepiej. Lubię przechadzać się z łopatką i wykopywać stłoczone samosiejki roślin dwuletnich takich, jak szczeć, niezapominajka, naparstnica czy popłoch, które są właściwymi roślinami na niewłaściwym miejscu i sadzić je w bardziej odpowiedniej lokalizacji. Wszystkie znoszą ten zabieg ze spokojem.

Zacznij sadzić rośliny cebulowe

Mamy też teraz najlepszą porę na sadzenie wszelkich roślin cebulowych. Wiem, że oficjalnie mówi się, że idealnym na to miesiącem jest wrzesień, ale ziemia jest wówczas zwykle zbyt twarda, a rabaty zbyt pełne roślin. Październik jest bardziej praktyczny, szczególnie, jeśli sadzisz rośliny wśród trawy. Co roku dosadzam trochę narcyzów, krokusów, szachownic i kamasji na naszych rokrocznie powiększanych połaciach wysokiej trawy, a do donic sadzę irysy, narcyzy 'Tête-à-Tête', hiacynty, amarylisy i narcyzy 'Paperwhite'. W ciągu ostatnich pięciu lat liczba doniczek z roślinami cebulowymi ogromnie u nas wzrosła i odkryłem, ze najlepiej jest je przechowywać w szklanym zimnym inspekcie z otwieranymi bokami, gdzie jest sucho, ale zimno. Kiedy w styczniu i lutym pojawiają się pierwsze oznaki wzrostu, wstawiam doniczki kolejno do szklarni, aby mieć pod kontrolą powoli rozwijające się kwiaty – wolę tak, niż żeby kwitły wszystkie naraz.

I wreszcie – w ramach planowania na kolejny rok – róbcie mnóstwo zdjęć. Nie chodzi tu o upamiętnianie tegorocznych przekwitających kompozycji, ale o możliwość zaplanowania zmian, zamawiania roślin i wprawienia w ruch ogrodniczego koła zamachowego na kolejny wspaniały rok. ■

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Planta®

na dobre w ogrodzie!

Pełna gama produktów do ogrodu!

Mieszanki traw, nawozy, **cebule kwiatowe,** podłoża, **agrotekstylia,**
kamienie ogrodowe, **nasiona,** akcesoria ogrodnicze

Planta Sp. z o. o., ul. Wyszyńskiego 16a, 33-100 Tarnów, biuro@planta.pl

www.planta.pl

eprasa.pl 7638b04ad7

ZIELONY BLOK
ogród sercem miasta

Łukasz Szydłak, przyrodnik z zamiłowania i ogrodnik z powołania, zdradza, jakie rośliny wypełniają jego ogród i serce

Ten niewielki, sąsiedzki ogród ukryty na dziedzińcu jednego z krakowskich bloków w centrum miasta, to tętniąca życiem zielona oaza – miejsce wytchnienia nie tylko dla mieszkańców bloku, ale także dla dzikiej fauny.

Ostatnie miesiące społecznej izolacji uświadomiły nam, jak ważną rolę w życiu mieszkańców miasta zajmuje zieleń. Wspomniał o tym w swoim ostatnim felietonie Monty Don (GW Polska 4-2020, str. 34), gdy nazwał miejscem stałości w niestabilnym świecie mniejsze i większe ogrody – takie, które są otwarte dla wszystkich, jak i takie, które pozostają schowane za murami domów. Takim miejscem jest także *Zielony Blok*, który powstał dwa lat temu na dziedzińcu jednego z bloków wybudowanych w latach 60. XX w. na krakowskiej Krowodrzy, piętnaście minut spacerem od Rynku Głównego.

Historia przez ogród pisana

Trafiłem tu trochę przypadkowo, gdy jesienią 2015 roku szukałem mieszkania. Moim oczom ukazał się dziedziniec (jakich w Krakowie wiele), trochę zaniedbany, trochę szary; mimo to dało się w nim dostrzec coś urzekającego – piękna nadawało mu bowiem kilka wiekowych drzew i starych krzewów. To wystarczyło! Niewiele myśląc, postanowiłem sprowadzić się tu razem z donicami, w których do tej pory uprawiałem pomidory i rośliny będące pokarmem dla moich dzikich pszczół (tak, przeprowadziłem się razem z moimi murarkami ogrodowymi). Dość szybko zorientowałem się, że dla administracji dziedziniec był trochę „problemem", z którym nie bardzo wiedziano, co zrobić. Prace pielęgnacyjne ograniczały się właściwie do powtarzanego co jakiś czas koszenia trawnika i przycinania krzewów. Sami mieszkańcy zdawali się zapomnieć, że dziedziniec istnieje i przemykali przezeń, idąc do wiaty śmietnikowej. Wciąż jednak dało się tu dostrzec rękę kogoś, kto z miłością zajmował się nim w przeszłości.

eprasa.pl 7638[illegible]4ad7

„Ogród to dla mnie nie tylko zielone sanktuarium, ale i przestrzeń pozwalająca przełamywać wielkomiejską anonimowość”

eprasa.pl 7638094ad7

Wybór Łukasza

Choć *Zielony Blok* jest niewielki, posadziłem w nim ponad trzysta pięćdziesiąt odmian. Poznaj dwanaście (moim zdaniem najciekawszych) i sprawdzonych roślin do upraw w miejskich ogrodach i nie tylko.

1. Ciemiernik 'Molly's White'
Ze względu na coraz cieplejsze, bezśnieżne zimy brak w naszych ogrodach roślin, które ożywiłyby je właśnie w tych szarych miesiącach. W takim przypadku doskonale sprawdzą się ciemierniki (*Helleborus*). W zależności od odmiany ich kwiaty będą cieszyć nasze oczy od zimy aż po wiosnę. Te lubiące półcieniste, wilgotne stanowiska rośliny mają niezliczoną liczbę odmian o pojedynczych lub pełnych kwiatach, występujących w wielu kolorach. Do moich faworytów należy ciemiernik 'Molly's White', którego płatki łączą w sobie barwę białą i limonkową.

2. Bodziszek 'Rozanne'
Bodziszek (*Geranium*) to ulubiona bylina Carol Klein, która wybrała ją jako roślinę ostatniego pięćdziesięciolecia *Gardeners' World* i zabrałaby ze sobą na bezludną wyspę. Carol to moja ulubiona prowadząca. Nikt, poza nią, nie potrafi z takim zachwytem opisać walorów przedstawianych roślin. Polecany przez nią bodziszek kwitnie obficie od maja do października, rośnie dobrze właściwie na każdym stanowisku, od cienistego po słoneczne. Duże, pięciopłatkowe kwiaty o fioletowo-niebieskiej barwie i białym środku będą ozdobą każdego ogrodu. Przyciąga owady, zadarnia i sprawia, że rabaty wyglądają naturalnie. Nie wymaga specjalnych zabiegów pielęgnacyjnych. Bylina idealna! Jeśli mógłbym posadzić tylko jedną roślinę, byłby to właśnie ten bodziszek.

3. Piwonia 'Krinkled White'
Miłością do piwonii (*Paeonia*) zaraziła mnie moja sąsiadka, Pani Basia. Uwielbia piwonie, dlatego uprawiała je latami na swojej działce w ROD. Jedną z nich zabrała ze sobą niczym wierną przyjaciółkę, gdy nie mogła już dłużej zajmować się ogrodem. Teraz dbam o nią ja i mam cichą nadzieję, że ktoś po mnie zaopiekuje się moimi piwoniami. Szczególnie polecam odmianę 'Krinkled White', ponieważ jest zaprzeczeniem bizantyjskiego przesytu, z którym kojarzymy piwonie. Jej delikatne białe płatki o karbowanych brzegach, wyglądające niczym powycinane z pergaminu, otaczają złotą kulę pylników, która przyciąga zapylaczy z całego ogrodu.

4. Kosaciec bródkowy 'Wintry Sky'
Kosaćce (*Iris*), zwane również irysami, kojarzą mi się z ogródkiem mojej mamy. Nie był zbyt duży, ale pełno w nim było przebiśniegów i właśnie irysów o fioletowych kwiatach. Z względu na słoneczną ekspozycję, kosaćcom wyjątkowo dobrze się tam rosło. Współcześnie, kiedy mamy coraz częstsze susze, takie rośliny mogą być idealnym rozwiązaniem. Mimo że w *Zielonym Bloku* nie ma zbyt wiele miejsca, to z sentymentu za ogródkiem mamy posadziłem tu kilka irysów. Moja ulubiona odmiana to 'Wintry Sky', której dolne płatki są mlecznobiałe, a górne fioletowo-granatowe niczym zimowe niebo.

5. Łubin 'Masterpiece'
Łubiny (*Lupinus*), zaraz po malwach, to czołowi reprezentanci tradycyjnego polskiego ogródka. O tym, jak z powodzeniem mogą zostać wykorzystane w nowoczesnym ogrodzie, mogliśmy się przekonać, czytając i oglądając relację z Chelsea Flower Show w magazynie *Gardeners' World Polska*. Odpowiednio zestawione przestają kojarzyć się z babcinymi ogródkami, lecz tworzą łąki bylinowe naturalistycznych ogrodów – świetnie się również sprawdzają w nowoczesnych projektach. Szczególnie polubiłem odmiany należące do grupy *West Country*. Na zdjęciu Łubin 'Masterpiece' o intensywnie bordowych kwiatach, który będzie mocnym akcentem każdej rabaty.

6. Floks 'Blue Paradise'
Floksy (*Phlox*), cudownie pachnące dzieci lata, które występują w niezliczonych formach kolorystycznych, to kolejni przedstawiciele tradycyjnego polskiego ogródka. Odmiana *Blue Paradaise* jest jednak prawdziwą egzotyczną zagadką. Jego kwiaty niczym kameleon zmieniają kolor w zależności od pory dnia i warunków atmosferycznych. W słońcu będzie to róż lub fiolet, ale o zmierzchu i przy deszczowej aurze – błękit.

1

4

Swoją ogrodniczą partyzantkę rozpocząłem od posadzenia na parapecie w donicach kocimiętki. I może na tym cała sprawa by się skończyła tak, jak to bywało w moich wcześniejszych mieszkaniach, gdyby nie ćma azjatycka, która zniszczyła wszystkie rosnące pod moim oknem bukszpany. Jeden z sąsiadów, który od czasu do czasu kosił trawę, zasugerował mi, bym zajął się rabatą po usuniętych krzewach – tak oto moja ogrodnicza pasja zeszła z parapetu na dziedziniec. Dłuższy czas zastanawiałem się nad tym, jak zago-

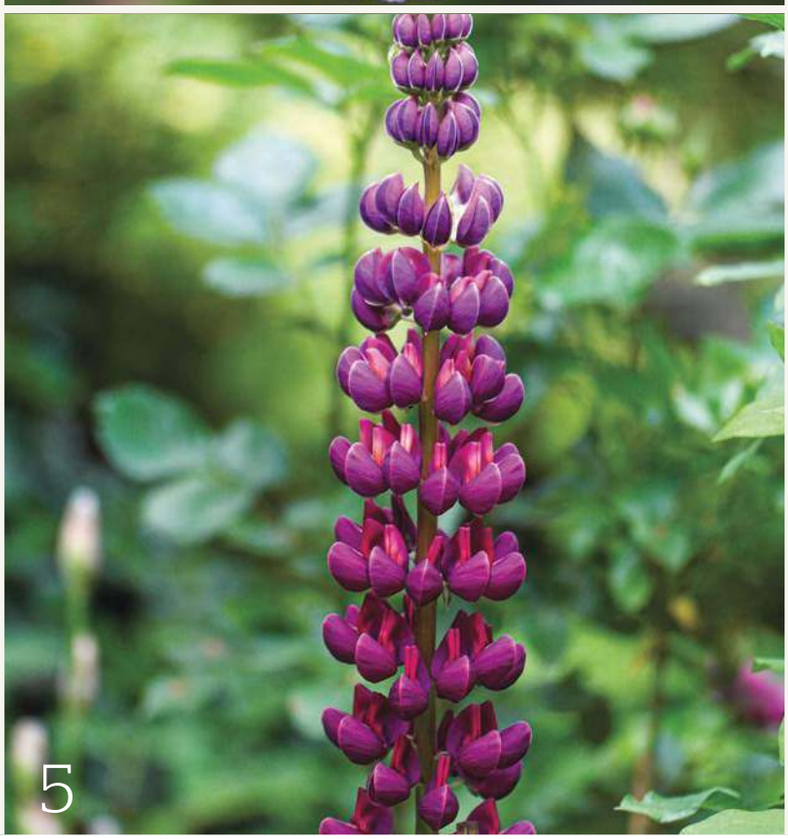
eprasa.pl 7638b04ad7

spodarować tę nową przestrzeń. Chciałem, by było to coś, co kwitnie od wczesnej wiosny do późnej jesieni i coś co będzie domem oraz stołówką dla żyjących w mieście owadów. Ostatecznie postanowiłem stworzyć tu gęstą ścianę bylin, na którą składają się kocimiętki, floksy, przegorzany, kłosowce – całość poprzeplatałem różami. Postanowiłem też zachować całość w kolorystycznej tonacji różu i błękitu. Zachęcony miłymi komentarzami sąsiadów, poszedłem za ciosem i zacząłem zagospodarowywać przestrzeń po drugiej stronie chodnika, prowadzącego do wspomnianej wiaty. W ten sposób zacząłem spełniać swoje ciche marzenia o tajemniczym ogrodzie (jak w powieści Frances Hodgson Burnett pod tym samym tytułem), pociętym wąskimi, krętymi ścieżkami. Na bujną roślinność tego miejsca składają się przede wszystkim lubiące półcieniste stanowiska funkie, świecznice, jarzmianki czy liliowce. Dominuje tu biel kwiatów i soczysta zieleń liści. Znalazłem nawet miejsce na ławeczkę, na której mogę usiąść, odpocząć i przemyśleć kolejne pomysły. W kilku dużych donicach zasadziłem powojniki w towarzystwie traw – donice świetnie sprawdzają się w miejscach, w których nie można posadzić roślin bezpośrednio w gruncie. Uzyskałem w ten sposób ciekawy efekt pionowej struktury, wprowadzający przyjemne dla oka urozmaicenie. Zamontowałem minioczko wodne, ul dla dzikich pszczół, domek dla jeża, kilka budek (w jednej regularnie mieszkają sikorki), wodopój i karmnik dla ptaków. Postanowiłem też, że wszystkie zielone odpady będę przetwarzał w kompostowniku oraz, że nie będę stosował żadnych oprysków chemicznych, a jedynie naturalne środki ochrony i nawożenia.

eprasa.pl 7638b04ad7

Wybór Łukasza

7. Kosmos 'Casanova White'
Gdybym musiał zasadzić tylko jeden rodzaj roślin jednorocznych, to bez wahania wybrałbym kosmosy (*Cosmos*). Pamiętam z dzieciństwa, że potrafiły same wysiewać się w przerwach w chodniku, po którym wracałem ze szkoły do domu. Do tego kwitną nieprzerwane aż do mrozów i są uwielbiane przez owady. Obecnie istnieje wiele odmian o kwiatach pełnych i półpełnych w różnych konfiguracjach kolorystycznych. Ja szczególnie polubiłem odmianę 'Casanova White' o zwartym pokroju i dużych kwiatach, których płatki o nieskazitelnej bieli są lekko wygięte. Kolor i forma kwiatu sprawia, że ta pospolita na pozór roślina kojarzona z babcinym ogródkiem sprawdzi się również w nowoczesnym ogrodzie.

8. Róża 'Novalis'
Czy istnieją niebieskie róże? Niestety nie, mimo że uznani hodowcy od wielu lat pracują nad odmianami, którym najbliżej do osiągnięcia tego koloru. W *Zielonym Bloku* rośnie kilka odmian należących do grupy tzw. róż niebieskich. Moją ulubioną jest 'Novalis', której intensywnie lawendowy kolor, regularna budowa i delikatny zapach to cechy, które rozwiewają wszelkie wątpliwości, dlatego i ją zalicza się do tej kategorii. Nikt nie przejdzie obok niej obojętnie, ponieważ nada ona każdej rabacie wyjątkowej magii. Róże (*Rosa*) zawsze łączę z innymi bylinami, szczególnie tymi o mniejszych kwiatach przypominających roślin z dzikich łąk i lasów. Doskonale sprawdzają się tutaj jarzmianki, szałwie czy kłosowce.

9. Powojnik 'Fujimusume'
Żaden ze znanych mi powojników (*Clematis*) nie ma tak prawdziwie niebieskich kwiatów, jak pochodzący z Japonii *Clematis* 'Fujimusume'. Wielkie lazurowe kwiaty kontrastujące z żółtym pręcikami pojawiają się obficie już w maju. Ta odmiana dobrze radzi sobie w miejscach półcienistych. Roślinę można posadzić także w odpowiednio dużej donicy – pięknie prezentuje się wraz z trawami. Ten nieoczywisty pomysł popatrzyłem w jednym z numerów magazynu *Gardeners' World Polska*. Ja zdecydowałem się na połączenie z hakonechloą smukłą 'All Gold', która również pochodzi z Japonii.

10. Jarzmianka większa 'Roma'
Jarzmianki (*Astrantia*) to, zupełnie niesłusznie, wciąż niedoceniane w naszych ogrodach rośliny. Ponieważ dzikie formy jarzmianek rosną w Polsce na linii lasów i łąk, najlepszym dla nich stanowiskiem będzie półcienista rabata. Nie macie takich? Niczym się nie przejmujcie, ponieważ ta bylina dobrze radzi sobie także w bardziej słonecznych miejscach. Kiedy kwitnie, jest dosłownie oblegana przez owady. Idealnie nadaje się do nasadzeń naturalistycznych. Warto łączyć ją z różami czy szałwiami, ponieważ ich delikatne, gwieździste kwiatostany doskonale kontrastują z bardziej wyrazistym towarzystwem.

11. Ostrożeń 'Trevor's Blue Wonder'
Kiedy po raz pierwszy Monty Don zaprezentował w swoim Longmeadow ostrożeń (*Cirsium*) 'Atropurpureum', od razu zapragnąłem go mieć również u siebie. Po kilku sezonach udało się zdobyć sadzonkę w jednej ze szkółek ogrodniczych. Tak polubiłem te „osty", że posadziłem również ich fioletową formę 'Travor's Blue Wonder', która uwiodła mnie jeszcze bardziej. Ostrożeń to ulubiona roślina trzmieli. Formę dziką można zaobserwować choćby na mokrych Łąkach Nowohuckich. Trend związany z sadzeniem roślin, które znamy z dzikich łąk czy lasów, coraz mocniej zaznacza się w naszych ogrodach, sprawiając, że lepiej odwzorowują przyrodę, choć ręką ogrodnika.

12. Sadziec 'Baby Joe'
W tym zestawieniu nie mogło zabraknąć tej wysokiej byliny, choć jest to forma zdecydowanie bardziej zwarta i niższa niż jego krewniacy. Była to jedna z pierwszych roślin, jakie posadziłem w *Zielonym Bloku* i mam do niej szczególny sentyment. Bardzo sobie cenię wysokie byliny, zwłaszcza na małych przestrzeniach, ponieważ optyczne powiększają ogród, nadają mu właściwej bryły i dobrze dzielą na pomniejsze przestrzenie. Sadziec (*Eupatorium*) 'Baby Joe' to roślina odporna na szkodniki i choroby. Kwitnie pod koniec lata, a jej przekwitłe, puszyste kwiatostany zdobią ogród przez całą jesień i zimę.

eprasa.pl 7638b04ad7

11

12

Zieleń dla każdego

Dość szybko okazało się, że *Zielony Blok* to nie tylko rośliny. To także żywa historia miejsca, w którym przyszło mi działać. Jak się bowiem dowiedziałem, Krowodrza zajmuje ważne miejsca w dziejach polskiego ogrodnictwa, ponieważ jeszcze sto lat temu działały tu liczne gospodarstwa rolne. Uprawiano w nich warzywa i owoce m.in. głąbik krakowski i karczochy, które trafiały na stoły w Krakowie, Warszawie, Lwowie, a nawet w Berlinie. Gospodarze zawdzięczali wyjątkową obfitość plonów tutejszym czarnoziemom. Dowiedziałem się też, że kilka minut spacerem od *Zielonego Bloku* stoi Pałac w Łobzowie, w którym swój ogród miała sama królowa Bona – wyrazem mojego szacunku dla tej warzywnej tradycji są na przykład papryki rosnące w jednej rabacie wraz z cyniami. Część z tych informacji pozyskałem od sąsiadów, których poznałem bliżej, właśnie dzięki ogrodowi, ponieważ polubili miejsce, które stworzyłem. *Zielony Blok* stał się zatem przyczynkiem do długich rozmów, do wspomnień, do poznawania się i przełamywania anonimowości. Stąd też wzięła się nazwa *Zielony Blok*. Nie chodzi w niej o kolor elewacji, ale o uznanie dla mieszkańców mojego bloku, dla ich wrażliwości na piękno roślin, ponieważ na każdym półpiętrze rośnie prawdziwa doniczkowa dżungla.

Wraz z kolejnymi przeobrażaniami dziedzińca wpadłem na pomysł, by stworzyć jego internetowy dziennik na Facebooku. Tak właśnie powstał *Zielony Blok*, który ma również swoją stronę internetową (www.zielonyblok.pl) i profil na Instagramie (@zielonyblok). Zagląda tam wiele osób, które nie tylko darzą prezentowane przeze mnie rośliny miłością, lecz także z szacunkiem podchodzą do dzikiej przyrody w mieście.

REKLAMA

eprasa.pl 7638b04ad7

Z WIZYTĄ W OGRODZIE ALANA

Prywatny ogród **Alana** jest kulminacją jego kariery. Wszystkie elementy, od dzikiej przyrody po ulubione okazy roślin, tworzą z niego rajski ogród. *Zdjęcia Sarah Cuttle*

Dlaczego chcesz odejść? Zapytano mnie o to, kiedy wyprowadzaliśmy się z Barleywood, domu i ogrodu, który gościł program *BBC Gardeners's World* podczas moich sześciu lat za jego sterami i który przez ponad 20 lat był domem dla mojej rodziny. Moja odpowiedź była prosta: czułem, że noszę w sobie jeszcze jeden ogród, no i zawsze chcieliśmy mieszkać w georgiańskim domu. Kiedy więc kilka kilometrów dalej wystawiono na sprzedaż XVIII-wieczny wiejski ceglany dom na dwuakrowej działce, podjęliśmy z żoną decyzję o przeprowadzce do naszego trzeciego i – miejmy nadzieję, ostatniego – domu.

> Po około 20 latach goszczenia ekip filmowych, nadszedł czas, aby założyć nowy ogród tylko dla rodziny

To było 17 lat temu, w 2002 roku. Mógłbym kontynuować prowadzenie programu z nowego ogrodu, ale odsłużyłem już swoje i zawsze lepiej jest pójść dalej, kiedy ludzie pytają „Dlaczego, do licha?" zamiast „Dlaczego tak długo ci to zajęło?"

Po około 20 latach goszczenia ekip filmowych w obu moich poprzednich ogrodach, nadszedł właściwy czas, aby założyć nowy ogród tylko dla rodziny – prywatny ogród, w którym mógłbym sadzić to, co chciałem, gdzie i kiedy chciałem, zamiast ciągłego planowania nasadzeń z myślą o kolejnych odcinkach. Nie zrozumcie mnie źle, bycie uważanym za „Naczelnego Ogrodnika Narodu" – to tytuł, który wydaje się przylegać do każdego prowadzącego ten program – jest wielkim przywilejem, ale oznacza pewną utratę swobody w odkrywaniu własnego stylu i upodobań.

Kiedy się tu przeprowadziliśmy, ogród – otoczony wysokimi do piersi murami z cegły i krzemienia (typowymi dla

Na rabatach Alana rośnie mieszanka bylin, krzewów, róż i drzew, uzupełniona bukszpanowymi i cisowymi topiarami

Plan ogrodu Alana

1 **Oczko wodne z Delfinem**
2 **Główny trawnik**
3 **Strumyk**
4 **Rabaty**
5 **Szklarnia**
6 **Staw**
7 **Łąki**
8 **Brzezina**

Hampshire) – składał się głównie z trawnika, z jedną lub dwiema przypadkowymi rabatami i porozrzucanymi drzewami owocowymi. Ogród leży na łagodnym zboczu o nachyleniu południowo-zachodnim (w przeciwieństwie do Barleywood leżącego na jednym z czterech zboczy nachylonych ku północy). Nadal jednak znajduje się na pokładach kredowych, więc nie mam szans na różaneczniki i kamelie, chyba, że są posadzone w pojemnikach z kwaśnym kompostem.

Rosły kasztanowiec dominuje z jednej strony ogrodu, a potężny cis z drugiej, ale oprócz tego miałem czystą kartę, aby stworzyć to, czego chciałem. Ale czego właściwie chciałem?

Zostawić ślad

Na początek, ogród musiał pasować do domu, który z przodu jest w zasadzie symetrycznym „domkiem dla lalek" na dwóch piętrach z poddaszem, drzwiami pośrodku parteru, dwoma oknami po obu stronach i czterema oknami na górze. Wokół domu chciałem utrzymać do pewnego stopnia charakter formalny, ale ponieważ jesteśmy otoczeni przez Hampshire Downs, chciałem, aby najdalsze zakątki naszego terenu płynnie łączyły się z wiejskim krajobrazem.

Chociaż cenię sobie ogrody będące serią „pokoi", wolałem stworzyć wyraziste, ale połączone ze sobą obszary wokół domu – o różnym charakterze, ale bez odgradzania sektora za sektorem. Poszerzyliśmy kamienny

„Bukszpany są cięte w czerwcu i lipcu, a cisy we wrześniu, więc mają wyraźne kształty przez całą zimę. Bez tych zimozielonych kul, stożków i innych fantazyjnych kształtów jak cisowe „karafki", mój ogród byłby okropnie nudny".

Główny trawnik

Pewien słynny kompozytor powiedział kiedyś, że najważniejszym elementem jego muzyki jest cisza. Tak też trochę myślę o moim „trawniku do krokieta". Dzięki niemu cały ogród nie wygląda zbyt gorączkowo. Nie stosuję nawozów mineralnych ani herbicydów, chociaż wspomagam go mączką kostną – pierwszy raz wiosną i ponownie latem w czasie deszczu. Rozety babki i mniszka lekarskiego wyciągam ręcznym chwastownikiem, a koniczyna i inne drobnolistne „chwasty" pozostają.

Oczko z delfinem

Znajduje się na środku okrągłego trawnika gdzie wcześniej rosła stara czeremcha (*Prunus padus*). Jest otoczone rabatami z roślinami o niebieskich i białych kwiatach. Fontanna przypomina mi czas spędzony w Kew – jest tanią kopią rzeźby „Putto z delfinem" Verrocchia stojącej w Ogrodzie Królowej. Jako uczeń spędziłem całe godziny, przycinając otaczający ją bukszpanowy żywopłot.

Wysokie rabaty wypełnione piaszczystym iłem pozwalają do minimum ograniczyć uszkodzenia wyrządzane przez ślimaki, ale ostróżki potrzebują regularnego podlewania i tyczek chroniących przed wyłamaniem. 'Pandora' to moja ulubiona odmiana – elektryzująco niebieska i przyciągająca wzrok

taras wokół domu i eksperymentowałem z przylegającymi do niego falowanymi rabatami. To był wielki błąd. Efekt był chaotyczny, wiec pozostałem przy prostych liniach, które powtarzały krawędzie tarasu. Poprowadziłem od nich krętą trawiastą ścieżkę biegnącą tam, gdzie nieformalność była o wiele wygodniejsza. Tej zasady zawsze warto przestrzegać.

Lubię ostre, dobrze zaznaczone krawędzie rabat i obwódek – czy to zakrzywione, czy proste – ale z dużą ilością kłębiących się w nich roślin. Mieszankę krzewów i bylin, róż i starannie zaplanowanych drzew dodających wysokości, uzupełniają rzędy zimozielonych topiarów (z bukszpanów i cisów), które zapewniają całoroczną formę i strukturę. Uwielbiam topiary, nawet jeśli ich przycinanie nigdy się nie kończy...

Cały projekt ogrodu oparty jest na osiach. Lubię widoki na odległe punkty centralne oraz przecinające się, często pod kątem prostym, szerokie i wąskie perspektywy. Jestem z natury staranną i uporządkowaną osobą (to wyznanie, a nie przechwałki), stąd schludne linie i symetria zawsze do mnie przemawiały.

Po jednej stronie domu centralny trawnik otoczyłem aleją ośmiu grusz drobnoowocowych (*Pyrus calleryana*) 'Chanticleer' – ozdobnymi gruszami kwitnącymi wiosną o błyszczących zielonych liściach przebarwiających się jesienią. Ale po 16 latach urosły zbyt mocno i zaczęły zasłaniać widok

eprasa.pl 7638b04ad7

STIHL

NOWOŚĆ

TERAZ PODWÓJNA MOC

AK SYSTEM

JESIEŃ BEZ OPADŁYCH LIŚCI WOKÓŁ DOMU CZY W OGRODZIE? TAK TO MOŻLIWE. DZIĘKI DMUCHAWOM I ODKURZACZOM OGRODOWYM STIHL!

Odkurzacze ogrodowe bez problemu zbiorą liście i drobne śmieci także z zakamarków. Lekka dmuchawa akumulatorowa **STIHL BGA 57** to ergonomiczne urządzenie do przyjemnej, niemęczącej pracy. Zapewnia ciszę i komfort w obsłudze. Teraz zestawy urządzeń akumulatorowych STIHL w zestawach z dwoma akumulatorami w specjalnej cenie.

WIĘCEJ INFORMACJI UZYSKACIE PAŃSTWO U AUTORYZOWANYCH DEALERÓW STIHL ORAZ NA **WWW.STIHL.PL**

/ STIHLPOLSKA / STIHL_POLSKA

eprasa.pl 7638

Szklarnia

Jest schronieniem na czas złej pogody i ogrodową kotłownią, w której wysiewam nasiona i ukorzeniam sadzonki. Latem ma klimat konserwatorium. Wypełniają ją wtedy moje ulubione pelargonie o pachnących liściach i kolekcja sukulentów ułożonych na kilku poziomach, a także pomidory i ogórki. Wykonana jest w pięknym wiktoriańskim stylu, ale z malowanego proszkowo stopu, który jest prawie bezobsługowy – najlepszy duet dwóch epok!

iglicy wiejskiego kościoła i rzucały zbyt wiele cienia.

W zeszłym roku zacisnąłem zęby i pozwoliłem je wyciąć. Ale co posadzić na ich miejscu? Zdecydowaliśmy się na strumyk i teraz delikatnie pluskająca woda wydaje kojące dźwięki, a osiem bardziej poręcznych cisowych stożków zastąpiło wysokie grusze.

> „Mój ogród to wspaniałe miejsce ukojenia i wytchnienia od zmartwień świata”

Ogród to zawsze „praca w toku”. Nigdy nie jest skończony, ponieważ nasadzenia przechodzą przez wzgórze i muszą być regularnie dopasowywane lub wymieniane, aby ogród się nie zestarzał i nie stanął w martwym punkcie. Czasami jest to bolesne, ale gdy zapadnie decyzja, emocje związane z nową rośliną zwykle przeważają nad żalem. Po obu stronach podjazdu prowadzącego do domu na początku posadziłem bukszpany. Potem przyszła zaraza bukszpanów. Nawoziłem i podlewałem bukszpany, ale ostatecznie zdecydowałem, że wyniki były mniej niż zadowalające. Wykopaliśmy całą partię i zastąpiliśmy bukszpany czojsią trójlistkową (*Choisya ternata*), która okazała się ogromnym sukcesem. Ma nie tylko bardziej błyszczące od bukszpanów liście,

„Z odwróconych glinianych doniczek i drewnianych desek buduję wielopoziomowy podest, na którym ustawiam moje ukochane pelargonie. Będąc praktykantem, każdego lata pomagałem przygotować 15 000 sadzonek pelargonii, więc to cud, że nadal je uprawiam!”

eprasa.pl 7638b04ad7

PORUSZAJĄCE DZIEJE RODZINY KRÓLEWSKIEJ

Windsorowie: królewski ród

Piątki 21:55

Wypowiedzi historyków, bliskich rodziny, świadków zdarzeń oraz niepublikowane dotychczas materiały archiwalne - dzięki nim poznamy prawdziwą historię dynastii Windsorów.

BBC lifestyle

facebook.com/BBCLifestyle

eprasa.pl 7638b04ad7

Stumyk i rabaty

Zawsze uwielbiałem elegancki wygląd ogrodowych strumyków i dźwięk, jaki wydaje woda płynąca wąskim kanałem. Trzy małe oczka wodne – jedno na każdym końcu i jedno pośrodku – znajdują się w punktach przecięcia osi widokowych lub ścieżek. W każdym z nich buzuje fontanna wynosząca wodę na wysokość zaledwie 10 cm, więc zamiast pobudzać, działają uspokajająco. Strumyk z obu stron otaczają wielogatunkowe rabaty wypełnione roślinami kwitnącymi od kwietnia do listopada.

epraca.pl 7638b04ad7

ale w maju wydaje pachnące kwiaty, a zaraz po nich dobrze reaguje na silne przycięcie.

W dziką stronę

Mój ogród to wspaniałe miejsce ukojenia i wytchnienia od zmartwień świata. Ale zawsze twierdzę, że jest to ucieczka do rzeczywistości – prawdziwego świata, a nie tego opartego na zniszczeniu i katastrofie, jeśli czytasz codzienne wiadomości. Ogrody to sposób na zachowanie równowagi i perspektywy, a przebywanie w moim ogrodzie przypomina mi o urodzie tego, co rośnie i odpowiedzialności ogrodnika za przyrodę.

Uprawiam ogród w sposób organiczny od ponad 30 lat, a większość moich nasadzeń wykonuję z myślą o dobrostanie pszczół, motyli, owadów i ptaków, a także rodziny, dzieci i wnuków, które – na szczęście – uwielbiają w nim przebywać, nawet jeśli w wieku siedmiu i mniej lat nie potrafią jeszcze wyjaśnić dlaczego.

Właściwy ogród zajmuje może akr, ale poza domem założyłem staw dla dzikiej przyrody i – na dwóch kolejnych akrach, które kupiliśmy od sąsiedniego rolnika – zasiałem łąkę

„Połączenie wiosennych kwiatów cebulowych, rabatowych bylin, kwiatów jednorocznych, kwitnących krzewów i róż krzewiastych wypełnia większość moich rabat i obwódek. Z biegiem lat nauczyłem się czerpać przyjemność z mieszanki kolorów zamiast bezpiecznych, jasnych pasteli. Rozweselają mnie!"

Egmasa.pl 7638b04ad7

POWYŻEJ „Mogę tu obserwować ważki i świtezianki, karmić płotki, które nagle się pojawiły (czapla jest u mnie mile widzianym rybakiem) i obserwować, jak co roku wykluwają się młode kokoszki. Lilie wodne rozrastają się coraz bardziej… ”

PONIŻEJ „Być może moją największą radością jest zmieniająca się wraz z porami roku łąka, od kwietniowych pierwiosnków po późnoletnie lebiodki i świerzbnice. We wrześniu kosimy i zbieramy „siano”, po czym moje wnuki mogą tam jeździć na rowerze”.

z dzikich kwiatów. Nie pozbywałem się górnej warstwy ziemi, jak to się często zaleca, ale zasiałem mieszankę dostosowaną do zasadowego podłoża „Cricklade” od Emorsgate Seeds bezpośrednio na zabronowaną ziemię jesienią, osiem lat temu. Rezultat był niezwykle satysfakcjonujący – najpierw pierwiosnki, później złocienie, a następnie wyki, chabry, świerzbnice i purpurowe rumieńce lebiodek późnym latem. Tego lata, ku wielkiej radości, pojawił się nasz pierwszy storczyk, dwulistnik pszczeli.

Pszczoły i motyle uwielbiają tę łąkę. Regularnie kosimy wytyczone ścieżki i na początku września, kiedy wysieją się nasiona, kosimy wszystko i usuwamy siano, co jest niezbędne do utrzymania roślin przy życiu. I to wszystko, co robimy. Satysfakcja z efektów znacznie przewyższa wysiłki uprawy.

Zbudowaliśmy też kopiec o wysokości 10 stóp w jednym rogu pola, który wnuki nazywają „Górą” – uwielbiają staczać się z niego latem i zjeżdżać na sankach, gdy na ziemi leży śnieg. To dla mnie ważne, aby dorastali z miłością i zrozumieniem dla natury, dla własnej przyjemności, a także, by kształtować poczucie odpowiedzialności za świat przyrody, który uczą się doceniać.

Chociaż powiedziałem, że to będzie mój ostatni ogród, mam teraz szczęście posiadać jeszcze jeden, mały „nadmorski ogród” na wyspie Wight. Ale mój ogród w Hampshire pozostaje tym, z którego jestem najbardziej dumny; tym, który pokazuje moją pasję, mój gust, moją miłość do piękna i dzikiej przyrody oraz odzwierciedla moją duszę bardziej niż jakikolwiek inny. Możesz wiele wyczytać o ludziach na podstawie ich ogrodów. Wyczytaj z mojego to, co chcesz. ■

Łąka i staw

Nie wyobrażam sobie ogrodu bez dzikiej przyrody. Dzięki temu, że mam miejsce na łąkę i staw, mogę zrobić coś dla ochrony przyrody, choć na stosunkowo niewielką skalę. Kokoszki co roku wyprowadzają trzy lęgi w domku dla kaczek (kaczki krzyżówki raczej tu nie zaglądają) i magicznie pojawiły się płotki – przypuszczalnie przyniesione przez ptactwo wodne. Spacery po łąkach to codzienna przyjemność.

www.czasnawnetrze.pl

@czasnawnetrze magazynczasnawnetrze

eprasa.pl 7638b04ad7

Zanurz się w nowych barwach i zadaniach charakterystycznych dla tej pory roku

JESIEŃ

Gdy nasze ogrody zaczynają przechodzić od kalejdoskopowej pełni lata do stonowanego, dojrzałego blasku jesieni, ogrodnicy wciąż mają pełne ręce roboty...

W kalendarzu ogrodnika jesień nie jest czasem odpoczynku po obfitującym w pracę lecie – tak naprawdę można by ją uznać za najważniejszą porę roku, bo właśnie wtedy przygotowujemy ogród na kolejny rok. Podpowiadamy, jak **uważnie robić porządki** (str. 60), stawiając na pierwszym miejscu dobro dzikich stworzeń. Carol zachwala **urodę krzewów o dekoracyjnych owocach** (str. 56), a my pamiętamy też, że można już sadzić **rośliny cebulowe do uprawy w donicach** (str. 66), aby zapewnić sobie cudowne barwy, a pszczołom pożywienie od pierwszych wiosennych dni (str. 74). A jeśli marzysz o ekspresowym wprowadzeniu kolorów na całą zimę, zerknij na idealny na chłodną porę roku **pojemnik** Joe Swifta (str. 62). Skorzystaj ze wskazówek Łukasza Skopa i posadź cebulki bezbłędnie (str. 72).

ZDJĘCIA: GETTY/MARTIN WAHLBORG

eprasa.pl 7638b04ad7

Cudowne

Odkryj ulubione jagody **Carol** – mają przepiękne jesienne kolory, wyglądają jak klejnoty i zapewniają dzikim stworzeniom pożywienie przez znaczną część zimy

Od zawsze dzielimy ogród w Glebe Cottage z dzikimi stworzeniami. Były tu na długo przed nami i priorytetowe znaczenie ma wszystko, co możemy zrobić, aby życie naszych stałych rezydentów oraz przelotnych gości było jak najbardziej znośne. Nie jesteśmy jednak w tej kwestii aż tak altruistyczni, jakby się mogło wydawać, bo lubimy ich towarzystwo, a oni pewnie poradziliby sobie lepiej bez nas. Na dzisiaj prowadzimy ogród metodami organicznymi i uprawiamy drzewa, krzewy i kwiaty, które nie tylko zaspokajają nasze wymogi estetyczne, ale też zapewniają innym istotom wsparcie i schronienie.

Ogród jest pełen ptaków – mój mąż, Neil, dokarmia je przez cały rok, a my dysponujemy dodatkową karmą (która może nawet jest karmą podstawową!) w postaci owocostanów, owoców, orzechów i jagód, jak również – dla osobników mięsożernych – owadów i robaków. Dla większości stworzeń jesień i zima to najtrudniejsze pory roku – to wtedy ptaki i drobne ssaki muszą zapewnić sobie siłę, a wszelkiego rodzaju jagody są dobrym źródłem białka.

My, zwierzęta ludzkie (szczególnie te z nas, które mają inklinacje ogrodnicze), jemy jagody i inne owoce, ale najbardziej pociąga nas ich estetyczna jakość, ich barwa i forma. Choć wielu z nas ma w ogrodzie rośliny zimozielone, większość uprawianych przez nas drzew i krzewów traci liście na zimę – to właśnie

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

jagody

wtedy, gdy te zdrewniałe rośliny tracą liście lub gdy już je utraciły, na scenę wkraczają jagody.

Ewolucja sprawiła, że owoce pojawiają się po kwiatach i że ich dojrzewanie jest procesem, który wymaga czasu. Owoce są często najbardziej dojrzałe, gdy zdobią nagie gałęzie. Fakt, że większość owoców jest zielona i, dojrzewając, zmienia kolor, również nie jest przypadkowy, podobnie jak to, że dojrzałe jagody są najczęściej czerwone – ta barwa to sygnał, że nadają się już do jedzenia. Jagody zawierają w sobie nasiona rośliny, która je wydała, co tworzy wzajemnie korzystny układ, gdy

> “Jagody są zimą głównym źródłem białka dla ptaków i drobnych ssaków”

ptaki i inne zwierzęta znajdują pokarm i tym samym gwarantują, że zaistnieje następne pokolenie rośliny, które je nakarmiła.

Aby wyprodukować jagody i inne owoce, drzewa i krzewy muszą zakwitnąć i dlatego weszły też w obopólnie korzystny układ z owadami zapylającymi. Każdy, kto widział wszelkiej maści insekty uwijające się przy kwitnącym głogu lub słyszał brzęczenie będące oznaką szalonej aktywności wokół kwitnącej rajskiej jabłonki, jest świadomy współzależności owadów i drzew.

Choć transformacja zielonych liści, gdy stają się wspaniale czerwone, pomarańczowe lub żółte, wygląda bajecznie, zawsze jest w niej nuta melancholii. Jesienne barwy oznaczają finał, zaś nowe owoce celebrują możliwość nowego życia.

Przydrożne żywopłoty udekorowane są girlandami krwistoczerwonych, półprzezroczystych jagód przestępu dwupiennego, a gałęzie głogu zwieszają się nisko pod ciężarem obfitości ciemnokarmazynowych jagód. Kiedy liście

eprasa.pl 7638b04ad7

Jesienne klejnoty Carol

Na pewno nawet do najmniejszego ogrodu znajdzie się odpowiednie drzewko lub krzew produkujący owoce jagodowe – poniżej przedstawiamy kilka ulubionych gatunków Carol, które zapewnią mnóstwo jesiennych barw i pożywienia dla dzikich stworzeń

1 Irga (*Cotoneaster*) 'Cornubia'
Wszystkie irgi kwitną obficie, a większość z nich wytwarza też mnóstwo owoców. Istnieją niewielkie odmiany irg do małych ogrodów; ta odmiana jest naprawdę duża. Mamy jedną taką irgę na rogu, a jej łukowate gałęzie zwieszają się nad ścieżką. Kiedy roślina kwitnie, odwiedzają ją owady, a gdy ma owoce, wizytuje ją mnóstwo ptaków.
Wysokość x szerokość
6 m x 4,5 m

2 Pięknotka Bodiniera (*Callicarpa bodinieri*) 'Profusion'
Gałązki tego niewielkiego krzewu pokrywają się nieoczekiwanie cudownymi, intensywnie fioletowymi jagodami. Przez krótki czas współistnieją one z ostatnimi liśćmi, które są również podbarwione fioletem. Kiedy liście opadną, jagody utrzymują się jeszcze długo przez zimę na nagich, bladych gałązkach. Starsze odmiany pięknotki trzeba uprawiać w kilku egzemplarzach, aby pojawiło się dużo jagód, natomiast ta odmiana jest samopylna i, jak sugeruje jej nazwa („profusion" to obfitość), bardzo płodna.
W x S 3 m x 2,5 m

3 Jarząb (*Sorbus*) 'Joseph Rock'
Wyjątkowo efektowne drzewo o pionowo wznoszących się gałęziach, co zapewnia mu schludne kontury, gdy opadną jego wspaniałe czerwone liście. Bursztynowe owoce, które rosną w wielkich gronach, długo utrzymują się na gałązkach, a ptaki zaczynają je jeść dopiero w nowym roku – jest jednak mało prawdopodobne, że jakieś jagody pozostaną nietknięte, bo ptaki, nornice, myszy i ryjówki zwykle wyjadają je do cna.
W x S 10 m x 7 m

4 Lejcesteria piękna (*Leycesteria formosa*)
„Wiciokrzew himalajski" pojawiał się w naszym ogrodzie w najbardziej zdumiewających miejscach. Wprowadziliśmy go do nas jako karmę dla bażantów – jest niezbędny dla każdego, kto chciałby przyciągnąć te ptaki do ogrodu w celach pokojowych. Owady uwielbiają jego drobne, wyrastające z karmazynowych podsadek, białe kwiatki, z których rozwijają się pełne, ciemnofioletowe jagody.
W x S 1,5 m x 1,5 m

5 Trzmielina (*Euonymus*)
Nasz rodzima trzmielina pospolita (*Euonymus europaeus*), ma liczne walory i może być nie lada konkurencją dla swoich azjatyckich odpowiedników. *E.* 'Red Cascade' zapewnia wspaniałe jesienne kolory i obfitość owoców, składających się z podzielonych na ćwiartki, różowych kapsułek, które otwierając się, ukazują jaskrawopomarańczowe nasiona, opuszczające się coraz niżej w miarę, jak dojrzewają. Dobrze rośnie w kredowej ziemi.
W x S 1 m x 60 cm

6 Kalina koralowa (*Viburnum opulus*) 'Xanthocarpum'
Jeden z najlepszych jesiennych krzewów – ma szkliste, bursztynowe owoce i złociste liście muśnięte w październiku różem i czerwienią. Mogą to potwierdzić ptaki, choć zostawiają sobie żółte jagody na sam koniec. Zawsze chciałam uprawiać V. 'Fructuluteo' tylko po to, aby wymawiać tę nazwę i robić wrażenie. Jej owoce, początkowo cytrynowożółte i muśnięte kolorem różowym, z czasem stają się złocistożółte.
W x S 3 m x 3 m

7 Róża pomarszczona (*Rosa rugosa*)
Dobrze rośnie prawie wszędzie – nawet w słabej, cienkiej, piaszczystej glebie (pochodzi z Japonii, gdzie porasta piaszczyste wydmy). Wiele odmian tej niezwykle łatwo przystosowującej się róży ma piękne, pachnące kwiaty, wspaniałe, złociste, jesienne liście i pękate owoce, mogące stanowić bogate w białko pożywienie od jesieni do zimy. Owoce w odcieniach koloru pomarańczowego i czerwonego są też bardzo dekoracyjne.
W x S 1,5 m x 1,5 m

8 Głóg (*Crataegus*)
Popularny głóg to skarb dla dzikich stworzeń oraz śliczne i pełne charakteru drzewo. Wiosną jego gałęzie pokrywają się mnóstwem kwiatów, które są zapylane przez pszczoły i bzygi, a także mniej lubiane gzy i muchy plujki. Na skutek tej owadziej aktywności pojawiają się tysiące drobnych czerwonych lub czarnych jagód, które w jasnym, zimowym świetle wyglądają wręcz uderzająco pięknie na nagiej sylwetce drzewa.
W x S 6 m x 6 m

zaczynają drżeć i opadać w parkach i ogrodach, ukazują się przypominające kamienie szlachetne jagody jarzębiny i irgi – ich barwy lśnią w jesiennym świetle. Wiele z nich przetrwa na gałęziach kilka miesięcy, kontynuując swoje lśniące przedstawienie jeszcze długo zimą.

Ogrodnicy uprawiają drzewa i krzewy o pięknych jagodach, aby przedłużyć ogrodowe show i udekorować czymś coraz bardziej monotonną i mroczną scenę. Właśnie te rośliny wnoszą inny wymiar do naszych ogrodów – gdy nagie gałęzie zimowych drzew przystrajają się w lśniące jagody lub owoce w jaskrawych kolorach, stają się niezwykle wręcz atrakcyjne i przeobrażone. Gdy nie ma kwiatów, zaczynają dominować wyblakłe, matowe odcienie zimy, zapewniając doskonałe naturalne tło dla różowych, czerwonych, pomarańczowych i żółtych jagód jarzębiny oraz owoców rajskich jabłoni i trzmieliny.

W Glebe Cottage smakowite kąski zapewniają niektóre rośliny będące elementem żywopłotu z gatunków rodzimych, który zasadziliśmy wiele lat temu. Przez większość zim obficie obwieszona jagodami jest kalina koralowa (*Viburnum opulus*) o półprzezroczystych czerwonych owocach, które rozwijają się ze wspaniałych, przypominających śnieżki kwiatów. Nasza kalina okazjonalnie sama się rozsiewa, ale wiele roślin w naszym żywopłocie urosło z sadzonek zdrewniałych. Takie sadzonki bardzo łatwo ukorzeniają się, gdy wetkniemy w ziemię (najlepiej w rowek wykonany ostrym szpadlem) dwudziestocentymetrowe odcinki pobrane tuż pod pąkiem, kiedy zaczną opadać liście. Nad ziemią należy zostawić zaledwie jeden-dwa pąki, a żwirek na dnie rowka poprawi przepuszczalność podłoża. Po dociśnięciu ziemi wokół sadzonek, możemy zostawić je w tym samym miejscu nawet na rok. Następnie delikatnie je wykopujemy i sadzimy do donic lub w docelowych miejscach.

ZDJĘCIA: ALAMY: SARAH CUTTLE; GETTY/MICHAEL-C, NEIL HOLMES; JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

5

6

7

8

Jeszcze więcej materiału do refleksji

Rajskie jabłonie również zapewniają fantastyczne kolory. Nasze drzewko odmiany 'Golden Hornet' zasadziliśmy prawie 40 lat temu. Na początku było po prostu patykiem z kilkoma niewielkimi gałązkami i było nagie – miało nagie korzenie, nagi pień i nagie gałązki. Kiedy przywieźliśmy je do domu wraz z niewielkim zbiorem innych drzewek i krzewów ze starej szkółki rodziny Veitch działającej tuż za Exeter, musiał być listopad. Obawiałam się sadzić rośliny, których nie kupiłam w pojemnikach, ale obawy te nie były uzasadnione – jabłonka jest teraz pięknym drzewkiem, które przez te lata urodziło tysiące niewielkich bursztynowych jabłuszek. Owoce te dobrze się przechowują i dzięki nim ptakom nie brakuje przekąsek.

> “Lśniące jagody w jaskrawych kolorach przeobrażają nagie sylwetki zimowych drzew”

Każdy szanujący się ogród powinien też być wyposażony w dwa bożonarodzeniowe niezbędniki: ostrokrzew i bluszcz. Obydwie rośliny zapewniają podstawowe pożywienie dla ptaków i można je pozyskać za darmo. Warto spróbować wyhodować drzewka i krzewy z nasion – robiliśmy to wiele razy, z różnym skutkiem. Aby spróbować szczęścia z najróżniejszymi gatunkami, wystarczy kąt rabaty lub osłonięte miejsce w warzywniku. Trzy gatunki, które najprościej w ten sposób pozyskać, to ostrokrzew, jarzębina i głóg – bardzo łatwo jest znaleźć ich jagody. Pomocna będzie stratyfikacja: wymieszanie namoczonych przez noc jagód z wilgotnym wermikulitem i wystawienie ich na działanie niskiej temperatury przed wysiewem. ■

eprasa.pl 7638b04ad7

Jesienne porządki

Jesień to czas na wielkie porządki i chociaż oczyszczenie resztek, które mogą być siedliskiem szkodników i chwastów, jest konieczne, ważne jest też, aby zostawić część dla dzikich zwierząt. **Tom Brown** wyjaśnia...

Co sprzątnąć...

Liście
Zbierz opadłe liście z trawnika i znajdujące się wokół wrażliwych roślin, po czym zrób z nich ziemię liściową. Niektóre liście, takie jak dębowe, mogą dłużej się rozkładać, więc potnij je na kawałki, aby przyspieszyć proces.

Delikatne rośliny
Wilgotna i chłodna pogoda może być groźna dla delikatnych roślin. Wyjmij i wnieś te rośliny, które są mniej odporne, do dobrze wentylowanego i osłoniętego przed mrozem pomieszczenia, aby w przyszłym roku były większe i ładniejsze.

Chwasty
Jednoroczne i wieloletnie chwasty mogą być siedliskiem dla szkodników i rozsiewać nasiona wokół rabat i obrzeży – jak mówią: „raz się wysieją, siedem lat będziesz pielił". Żeby nie było, że nie ostrzegałem!

Liście w sadzawce
Rozkładające się liście nie są dobre dla ogrodowych sadzawek, ponieważ gniją i opadają na dno, pogarszając jakość wody i środowiska dla stworzeń, dla których twoja sadzawka jest domem.

Szkodniki
Wynieś tyczki bambusowe i wszelkie pojemniki ze szklarni. Mogą się w nich ukrywać przędziorki i przezimować w ciepłym i suchym miejscu, a w przyszłym roku stać się prawdziwym utrapieniem.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

...a co zostawić dla dzikich zwierząt

Dla pożywienia
Główki nasienne i owoce to ważne źródło pokarmu dla ptaków i ssaków, utrzymujące je przy życiu podczas nadchodzących chłodniejszych dni i nocy.

Aby zapewnić schronienie
Zostaw puste w środku łodygi i zwiędłe kwiaty roślin wieloletnich oraz traw, ponieważ mogą oferować zimowy azyl dla owadów, w tym dla wielu pożytecznych drapieżników żywiących się mszycami.

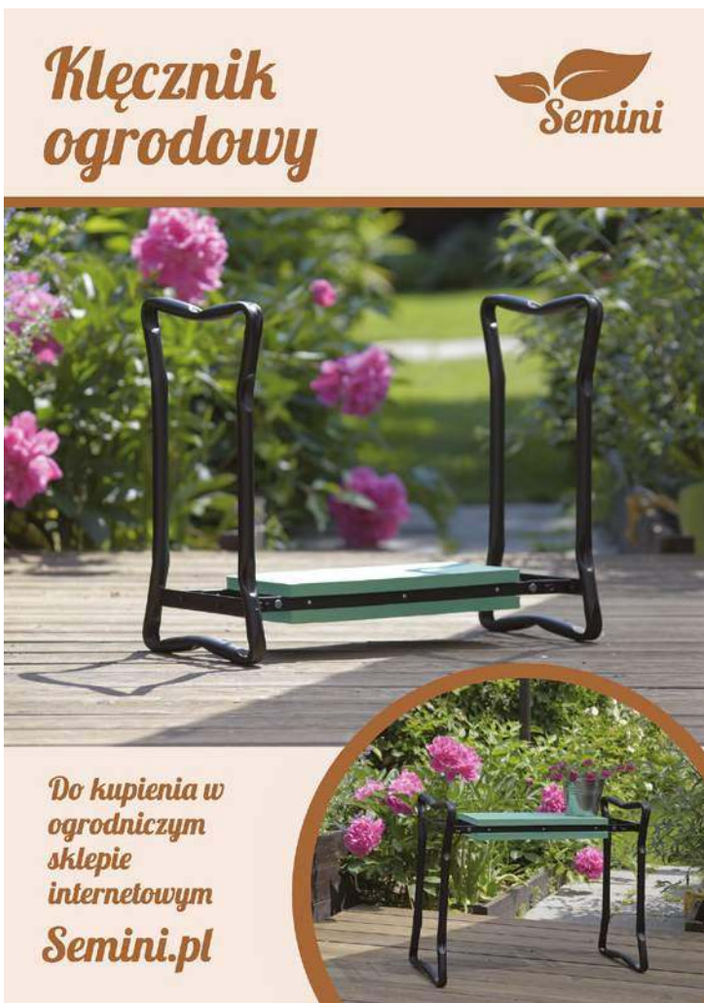
Aby stworzyć siedliska
Ułóż stertę z polan – najlepiej w pobliżu podstawy żywopłotu lub za szopą, aby zapewnić odpowiednie siedlisko larwom i owadom, a także schronienie i źródło pokarmu dla ssaków.

Dla wczesnych zapylaczy
Kwiaty bluszczu są rzadkim i cennym źródłem nektaru dla pszczół w czasie zimy. Nie ulegnij pokusie przycinania bluszczu do przyszłej wiosny.

Aby wspomóc glebę
Kilka zwiędłych liści i pędów na rabatach odżywi glebę i przysłoni jej wierzchnią warstwę, chroniąc również mieszkające w niej chrząszcze i inne owady zimujące w ogrodzie.

***Tom Brown** jest głównym ogrodnikiem w ogrodach West Dean Gardens, gdzie czas plonów przynosi jabłka i gruszki, ozdobiony bukietami dalii*

REKLAMA

Jesienna donica

Joe Swift łączy jagody, kolorowe i zielone liście w piękne jesienne kompozycje

Komponowanie roślin w donicach to świetny sposób na sezonowe urozmaicenie w ogrodzie i daje możliwość zabawy w dobieranie różnych rodzajów kwiatów i roślin. Tym razem połączyłem kolorowe łodygi, jagody i zimozielone liście, by uzyskać esencję jesieni w jednym miejscu.

Ta kompozycja będzie się pięknie prezentować już od pierwszych dni i będzie cieszyć oko przez całą zimę. Jedynie dereń zrzuci liście, ale jego kolorowe łodygi dodadzą całości uroku.

Donicę można ustawić w słońcu lub w półcieniu, ale trzeba pamiętać, że rośliny nie będą rosnąć w nieskończoność, choć rozwijają się bardzo gwałtownie. Na wiosnę możesz wysadzić je do ogrodu, w tej samej konfiguracji lub tam, gdzie akurat masz miejsce.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 7638b04ad7

Już od września nowości odmianowe 2020/2021

Rosa Ćwik

NAJPIĘKNIEJSZE RÓŻE W TWOIM OGRODZIE

www.rosacwik-sklep.pl

Udzielamy licencji
na rozmnażanie róż
firmy Kordes'

RÓŻE
Z CERTYFIKATEM
ADR

WYJĄTKOWA ODZIEŻ OGRODNICZA WWW.ELEGANCKA-OGRODNICZKA.PL

Elegancka Ogrodniczka

62-001 Chludowo, ul. Dworcowa 37A / 516 194 880 / 602 606 451 / 500 318 811

eprasa.pl 7638b04ad7

Wskazówki Joe'go

- ***Skimmia japonica* subsp. *reevesiana* x 3**
- **Trawy o brązowawych źdźbłach x 2**
- ***Cornus alba* 'Baton Rouge' x 1**
- ***Nandina domestica* x 1**
- **Kamienna donica 45cm x 45cm**
- **podłoże John Innes No. 3**
- **podłoże do roślin wrzosowatych**

1 Wypełnij donicę podłożem do połowy wysokości. Ja użyłem mieszanki John Innes No. 3 i podłoża do roślin wrzosowatych w proporcjach 3:1, ponieważ skimmia rośnie najlepiej w lekko kwaśnej ziemi.

2 Zacznij od największych roślin – w tym przypadku od derenia – resztę sadząc dookoła niego. Uzupełnij podłożem do oczekiwanej wysokości i rozluźnij korzenie po wyjęciu roślin z pojemników.

3 Uklep ziemię wokół korzeni sadzonych roślin. Ważne, żeby nie zostawiać żadnych przestrzeni powietrznych, które mogą spowodować usychanie korzeni.

4 Umieść donicę tam, gdzie zaplanowałeś i podlej obficie, ale uważaj, żeby nie przelać roślin. Unikaj podlewania podczas przymrozków. Nie trzeba nawozić.

eprasa.pl 7638b04ad7

Joe radzi: To bardzo sezonowa i harmonijna kompozycja, na tyle ciekawa, że zachowuje indywidualny charakter. Prosta i pękata kamienna donica jest idealnym „domem" dla roślin, a jej poziome pasy doskonale współgrają z wiecznie zieloną nandiną i jagodami skimmii.

Cebulki pełne kolorów

Bob Purnell kręci kołem barw, aby stworzyć doniczkowe kompozycje, które zachwycą wraz z nadejściem wiosny

Postawione obok siebie donice z kolorowymi kwitnącymi cebulkami to naprawdę efektowny i łatwy sposób na zapewnienie wiosną mnóstwa kolorowych kwiatów, a czas na ich sadzenie właśnie nadchodzi. Spektrum kolorów kwiatów jest niesamowicie szerokie. Narcyzy dostępne są w kolorach żółci, a tulipany w każdym odcieniu od pomarańczu po delikatną brzoskwinię aż po czerń (prawie) i czystą biel. Przypadkowe połączenie barw jest zawsze radosne, ale bardziej przemyślane plany zapewniają nieporównywalny efekt, a wybór odmian, które ze sobą pięknie współgrają, jest przyjemny dla oka. Użyliśmy podstawowego koła barw, aby pomóc wybrać odcienie, które ładnie się ze sobą łączą, tworząc cztery bardzo odmienne, ale równie atrakcyjne zestawienia.

Teoria koloru

Spraw, by twoje donice śpiewały wiosennymi kolorami, wybierając kwiaty i liście, które się uzupełniają, kontrastują ze sobą i harmonizują – lub postaw na monochromatyczny styl z jedną, odważną barwą. Skorzystaj z koła barw i zaczaruj swoje donice.

Tulipan (*Tulipa*) 'Black Parrot' x 10

Tulipan (*Tulipa*) 'Slawa' x 10

Donica z efektem ołowiu 'Reeves' Chelsea Terrace, 65 cm

eprasa.pl/7638b04ad7

Tulipan (*Tulipa*) ‘Cairo’ x 10

Żurawka (*Heuchera*) ‘Marmalade’ x 3

Krok po kroku

1 Wypełnij ćwierć donicy podłożem uniwersalnym i żwirem. Upewnij się, że donica ma kilka otworów drenażowych – większość roślin cebulowych nie lubi stojącej wody

2 Rozmieść cebulki w odstępach 2-3 cm. Głębsze donice mogą wymagać dodatkowej warstwy lub dwa razy więcej cebulek, ale rozmieść je rzadziej, aby dać tym niższym przestrzeń do rozwoju

3 Przykryj podłożem i, jeśli chcesz, posadź zimozielone byliny, takie jak żurawka, aby dłużej cieszyć się kompozycją.

4 Wypełnij podłożem i delikatnie ubij. Obficie podlewaj, szczególnie wiosną, gdy rośliny rosną i kwitną

Gra w odcienie

Trio modnych tulipanów w głębokich, kontrastujących odcieniach najlepiej prezentuje się w klasycznej donicy z efektem ołowiu. Połączyliśmy odmiany i posadziliśmy w jednej warstwie blisko sąsiadujące ze sobą rzędy, aby stworzyć kompozycję o intensywnym kolorze. Głęboki fiolet ‘Black Parrot’ o falowanych płatkach jest podkreślony przez odcienie miedzi i złota ‘Cairo’ oraz bursztynowe liście *Heuchera* ‘Marmalade’, zimozielonej byliny, którą można posadzić w donicy lub wysadzić potem do gruntu. Gwiazdą jest *Tulipa* ‘Slawa’; tulipan zmieniający kolory, który, gdy kiełkuje, jest bordowy i miedziany, a następnie rozwija się tworząc kwiaty o srebrzystych krawędziach.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Przeciwieństwa się przyciągają

Barwy, które znajdują się na przeciwko siebie na kole barw, takie jak żółty i fioletowy lub zielony i czerwony, znane są jako kolory uzupełniające się, a gdy użyje się ich razem, ich kontrast sprawia, że wyglądają na jeszcze żywsze. Z wielu modnych, tulipanów o zielonych płatkach wybraliśmy elegancką odmianę ‘Greenstar’ o liliokształtnych kwiatach. Połączyliśmy ją z czerwonym tulipanem ‘Pieter de Leur’, a następnie otoczyliśmy niższą ‘Rococo’, intensywnie czerwoną odmianą. Zasłona z zielonego bluszczu tworzy ciemne tło dla jasnych tulipanów i idealnie współgra z donicą z efektem grynszpanu.

eprasa.pl/7638b04ad7

W krainie różu

Harmonijne kolory znajdują się bliżej siebie na kole barw i powinny łączyć się ze sobą płynnie. Aby osiągnąć ten malarski efekt, wybraliśmy pięć różowych i fioletowych odmian tulipanów z nieznacznie różniącymi się formami – w tym falowaną 'Purple Crystal' i 'Burgundy' o liliokształtnych kwiatach. Posadziliśmy je w dwóch warstwach, górną 3-4 cm nad niższą i przykryliśmy 10-12 cm podłoża. Wybór odmian, które kwitną w tym samym czasie może być przypadkowy, ale im później zostaną posadzone, tym większe prawdopodobieństwo, że zakwitną w tym samym czasie. Jeśli tulipany są przechowywane w chłodnym i suchym miejscu, można je sadzić aż do świąt.

Monochromatyczna magia

Ograniczenie palety do odcieni jednego koloru jest wyborem, który nigdy nie zawodzi. Żółty jest jednym z bardziej dominujących wiosennych kolorów, więc oferuje szeroki zakres, chociaż my postawiliśmy głównie na pastelowe odcienie z odrobiną jaskrawej żółci narcyza (*Narcissus*) ‘Sweetness’ i zielonej uprzejmości wysokiego tulipana ‘Evergreen’. Posadzone powyżej cebulki pszonaka są aromatycznym towarzystwem.

Ponieważ tulipany często kwitną gorzej w kolejnych latach, najlepiej kupić nowe cebulki. Narcyz jednak produkuje każdego roku coraz więcej kwiatów, więc wysadź je do gruntu lub zachowaj do ponownego posadzenia jesienią.

OGLĄDAJ, jak stworzyć donicę z warstwowym wiosennym kolorem na **www.bit.ly/layered-spring-pot**

SPECJALNY DO BUKSZPANU

ZWALCZA OBECNE SZKODNIKI

CHRONI PRZED NOWYMI DO 21 DNI

Ze środków ochrony roślin należy korzystać z zachowaniem bezpieczeństwa. Przed każdym użyciem przeczytaj informacje zamieszczone w etykiecie i informacje dotyczące produktu. Należy zwrócić uwagę na szczegółowe wskazania dotyczące ryzyka. Należy stosować się do zasad bezpieczeństwa zawartych w etykiecie.

Ogród potrzebuje miłości i SUBSTRALA więcej na: www.substral.pl

Posadź krokusy

Przezorny ogrodnik jest zawsze ubezpieczony – także na wypadek nagłej wiosny, która często przychodzi na przekór kalendarzowi, czyli zbyt wcześnie lub za późno. Ale prawdę mówiąc, wiosna zawsze przychodzi na czas, zgodnie z biologicznym zegarem natury. W te zegary wyposażeni są także ogrodnicy, którzy doskonale wiedzą, że jesienią należy posadzić cebulki krokusów. Kwitnące wiosną krokusy są jak budzik: stawiają na nogi, przywracają radość życia i dają nadzieję na szybkie pożegnanie zimy.

Sadzenie krokusów warto zacząć od przywołania z pamięci lub zdjęć zimowego obrazu ogrodu. Te niskie rośliny najlepiej posadzić tam, gdzie będą doskonale widoczne (także przez okno) i gdzie wiosną jest najwięcej słońca. Możesz dla nich wybrać miejsce pod drzewem, którego liście późno się rozwijają, zaciszny ciepły kącik lub skraj rabaty. Krokusy, jak klejnoty, dodadzą blasku nawet najbardziej szarym, przedwiosennym dniom.

Tekst: Łukasz Skop Zdjęcia: Bożka Piotrowska

Będziesz potrzebować

- Ręcznej sadzarki do cebul
- Cebulek krokusów

eprasa.pl/7638b04ad7

1 **Wybierz** cebulki krokusów do posadzenia. Zwróć uwagę, czy w dolnej części cebulek, w okolicy zawiązków korzeni widocznych w postaci kremowych wypustek, nie zagnieździła się pleśń. Jeśli tak – najpierw wykąp cebulki w roztworze fungicydu.

2 **Wbij** sadzarkę w ziemię w miejscu, gdzie zamierzasz posadzić krokusy. Sadzarka dobrze sprawdza się na stanowiskach z gliniastą ziemią oraz przy sadzeniu cebulek na trawnikach. To proste urządzenie znacząco przyspiesza i ułatwia sadzenie.

3 **Wyjmij** sadzarkę z ziemi uważając, żeby nie wypadła z niej ziemia. Odstaw sadzarkę na bok. W przypadku sadzenia cebulek w piaszczystej lub żwirowej ziemi sadzarka się nie sprawdzi. Wówczas wykop dołek łopatką.

4 **Posadź** cebulki na dnie dołka. W przypadku małych cebulek krokusów do jednego dołka możesz posadzić 1-3 cebulki. Ogólna zasada mówi, żeby sadzić cebulki na głębokości równej trzykrotnej wysokości cebulek.

5 **Podnieś** sadzarkę i ściskając krawędzie jej rączki wypuść ziemię z powrotem do dołka, aby zasypać cebulki. Lekko uciśnij ziemię i wyrównaj powierzchnię. Możesz od razu oznaczyć miejsce sadzenia, aby wiosną niechcący nie zniszczyć kiełków.

6 **Wróć** w to samo miejsce w lutym, aby sprawdzić, czy kiełki cebul przebiły się na powierzchnię. Nie usuwaj jeszcze leżących pomiędzy nimi liści – osłonią kiełki przed nocnymi przymrozkami.

eprasa.pl 7638b04ad7

Cebule dla pszczół

Karm młode wiosenne pszczoły, a także swoje oczy kolorowymi kompozycjami w donicach, zaprojektowanymi przez **Cinead McTernan.**
Zdjęcia Torie Chugg

Pszczoły potrzebują naszej pomocy już od pierwszych wiosennych dni, więc najwyższy czas zasadzić rośliny cebulowe, które zapewnią owadom pożywienie, którego w tym okresie jest bardzo niewiele. Jeśli zasadzisz cebule w pojemnikach ustawionych wzdłuż głównej ścieżki, przy drzwiach wejściowych lub na patio, na pewno nie przeoczysz kolorowych kwiatów tych roślin. Wybierz odmiany bogate w nektar i pyłek, dzięki czemu pszczoły będą miały zapewniony dobry start. Dzięki łączeniu różnych gatunków zapewnisz sobie ucztę dla oka i ucztę dla brzuszków wielu zapylaczy!

Uderzenie błękitem

Jaskrawo-kolorowy i przyjazny pszczołom *Anemone blanda* 'Blue' zakwita mnóstwem podobnych do stokrotek kwiatów, które wypełnią okrągłą donicę lub pojemnik, stwarzając doskonałe tło dla pozostałych roślin w kompozycji, czyli ciemnoróżowych *Tulipa humilis* 'Persian Pearl'. Po przekwitnięciu donicę lepiej ustawić w zacienionym miejscu, ponieważ cebule (zawilce mają zasadniczo bulwy) doskonale się rozmnażają i z każdym rokiem będzie ich więcej, co pozwoli zaoszczędzić nieco pieniędzy.

Raj dla pszczół

Otwarte kielichy kwiatów to nieograniczony dostęp do pyłku.

eprasa.pl 7638b04ad7

Wczesne piękno

Na tę radosną kompozycję składają się rannik zimowy (*Eranthis hyemalis*), krokus (*Crocus*) 'Orange Monrch' oraz kosaciec żyłkowany (*Iris reticulata*) 'Pixie' i stanowią szeroki wybór bogatych w pyłek oraz nektar kwiatów, które zaczynają kwitnienie pod koniec zimy. Krokusy i ranniki zimowe lubią półcień, ale kosaćce wolą pełne słońce. Krokusom słońce potrzebne jest do zakwitnięcia, więc ustaw donicę tam, gdzie słońca nie zabraknie. Kiedy kwiaty przekwitną, a liście zwiędną, wykop, oczyść i przechowaj cebulki.

Raj dla pszczół

Kwiaty dostępne już od wczesnej zimy do połowy wiosny.

Iris reticulata **'Pixie' x 8**

Eranthis hyemalis **x 6**

Crocus **'Orange Monarch' x 6**

Geometryczna donica z jasnego kamiennego tworzywa, 15 cm x 30 cm, dostępna na www.primrose.co.uk

eprasa.pl 7638b04ad7

Wiosna w akcji

Rosnąca dziko szachownica kostkowa (*Fritillaria meleagris*) doskonale współgra ze śnieżycą wiosenną (*Leucojum vernum*) oraz dość popularnym ifejonem jednokwiatowym (*Ipheion*) 'Alberto Castillo'. Wszystkie charakteryzują cienkie łodyżki, więc potrzebują światła, żeby nie opadły. Posadź rośliny w pojemniku wczesną jesienią, by korzenie wykształciły się zanim temperatura będzie zbyt niska. Ifejony zabezpiecz żwirkiem, podczas gdy szachownica i śnieżyca lubią wilgotne podłoże.

Raj dla pszczół

Szachownica kostkowa produkuje słodszy nektar niż większość roślin cebulowych.

eprasa.pl 7638b04ad7

Zapachy doskonałe

Tę donicę wypełniają słodko pachnące kosaćce 'George' i dwa rodzaje szafirków – armeński (*Muscari armeniacum*) 'Siberian Tiger' oraz błękitny (*Muscari azureum*). Ta kombinacja będzie budzić każdego śpiocha zapylacza już od lutego. Idealnie nadaje się na parapet okienny lub na ozdobę stołu stojącego na słońcu, gdzie będzie cieszyć oko na co dzień pięknymi kwiatami. *Muscari azureum* to szafirek o kształcie dzwoneczka, którego otwierające się drobne kwiatki to przysmak pszczół o włochatych nóżkach z gatunku *Anthophora plumipes*.

Raj dla pszczół

Żółte plamki na płatkach irysów to jeden z kolorów widocznych dla owadów.

Donica

krok po kroku

1

Wypełnij pojemnik przepuszczalnym podłożem, będącym mieszaniną ziemi i żwirku ogrodniczego, zostawiając otwory dla cebulek, które posadzisz 2,5 cm głębiej niż brzeg donicy

2

Posegreguj cebulki według wielkości i umieść je w ziemi do trzech czwartych wysokości cebulki. Im większa cebulka, tym musi być umieszczona głębiej. Posadź cebulki według swojego gustu, zachowując 1,5 cm odległości. Przysyp mieszanką kompostu i warstwą dekoracyjnego żwirku.

3

Podlej obficie i usuwaj systematycznie chwasty.

WIĘCEJ wskazówek dotyczących tworzenia jesiennego ogrodu dla pszczół na stronie **www.bit.ly/bee-friendly-garden**

Ogród Carol jest domem dla wielu roślin, które zapewniają pożywienie ptakom, pszczołom i innym dzikim zwierzętom przez cały rok

Raj dla dzikiej przyrody

Na całym świecie owady zapylające znajdują się w opałach, ale można im pomóc zaczynając od własnego ogrodu oraz zapewniając to, czego potrzebują. **Carol Klein** radzi, jak zacząć

Łatwo nam poczuć się władcami naszych ogrodów. W końcu należą do nas, a Brytyjczycy są znani z zamiłowania do granic, stawiania swoich roszczeń i obrony ich przed wszystkimi przybyszami. Jednak niezależnie od tego, czy nam się to podoba, czy nie, dzielimy nasze ogrody z wieloma innymi stworzeniami, spośród których jedne są stałymi mieszkańcami, a inne tylko gośćmi. W ostatnich latach większość z nas, ogrodników, coraz bardziej zdaje sobie sprawę z roli jaką odgrywamy w zmianie naszych działek na tak przyjazne dla dzikiej przyrody, jak to tylko możliwe – a nawet niewielki ogród odgrywa ważną rolę.

W Wielkiej Brytanii jest ponad 23 miliony ogrodów, więc jeśli będą gościnne dla dzikiej przyrody, mogą przynieść ogromną zmianę. Urodziłam się tuż po zakończeniu drugiej wojny światowej, a od tego czasu dzika przyroda, zarówno pod względem liczebności, jak i różnorodności, napotyka coraz większe trudności. Stosowanie rolniczych pestycydów, herbicydów i fungicydów ma bardzo często destrukcyjny wpływ na ekosystemy i żyjące w nich stworzenia. Osuszono podmokłe tereny, niszcząc jedne z naszych najważniejszych i unikalnych siedlisk. Wykarczowano tysiące mil żywopłotów, aby stworzyć coraz większe pola dla coraz większych maszyn do produkcji tańszej żywności przynoszącej większe zyski, dopóki nie zorientowano się, że powodowana przez nie erozja przyniosła przeciwny efekt. Odtworzono niektóre z tych żywopłotów, ale przywrócenie kruchej równowagi może potrwać wiele lat.

Nasza gleba została wyjałowiona, a lasy zrównane z ziemią pod budowę dróg. Każdego dnia słyszymy o jakiejś tragedii z przyrodą w roli głównej – liczebność motyli spadająca do najniższego poziomu od lat, zmniejszające się populacje jeży lub trudna sytuacja naszych pszczół.

Każda pomoc się liczy

Jesteśmy także coraz bardziej świadomi szkodliwego wpływu, jaki rasa ludzka wywiera na przyrodę i przyszłość naszej gleby, więc starajmy się robić wszystko, co w naszej mocy, aby powstrzymać zmiany klimatu, rosnące zanieczyszczenie i wynisz-

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Niezbędnik Carol dla dzikiej przyrody

Posadź nawet kilka z tych roślin w swoim ogrodzie, a zapewnisz pożywienie i schronienie dla szerokiej gamy dzikich zwierząt

1 **Sadziec (*Eupatorium*)**
Jesień ma kluczowe znaczenie dla późnego wylęgu motyli, które potrzebują dużej ilości nektaru. W słoneczny dzień na różowych kwiatach sadźców tłoczą się rusałki: czerwone admirały, pokrzywniki, pawiki i, jeśli masz szczęście, ciekawie ubarwione ceiki. **K** lipiec-wrzesień
WxS 2-2,2 m x 1,2-2 m

2 **Ciemierniki (*Helleborus*)**
H. hybridus jest jedną z najwcześniejszych bylin. Jego bogate w pyłek i nektar kwiaty zapewniają pożywienie wczesnym owadom. Inny pożyteczny gatunek to *H. foetidus* z mnóstwem małych, zielonych kwiatów. **K** styczeń-kwiecień
WxS 30-80 cm x 45-90 cm

3 **Jeżyny (*Rubus*)**
Kwitnące jeżyny przez wiele miesięcy dostarczają pyłku, a ich owoce uwielbiają ptaki i motyle, szczególnie admirały. Dosadź jedną do żywopłotu lub poprowadź przy ogrodzeniu.
K czerwiec-wrzesień

4 **Miodunka (*Pulmonaria*)**
Rodzina ogórecznikowatych zawsze jest pożyteczna, szczególnie miodunki, u których wczesne trzmiele mogą liczyć na nektar. *P. officinalis* i jej odmiany mają też atrakcyjne plamiaste liście.
K luty-kwiecień **WxS** 30 cm x 45-60 cm

5 **Wczesnowiosenne kwiaty cebulowe**
Przyszedł czas sadzenia krokusów, przebiśniegów i narcyzów. Niektóre przebiśniegi kwitną w lutym, a narcyzy aż do kwietnia. Tak, jak w przypadku wszystkich kwiatów, najlepsze są bogate w nektar i pyłki odmiany o pojedynczych kwiatach.

1

2

3

4

5

ZDJĘCIA: GETTY/AJMA_PL, FOTOLINCHEN, PHOTOHAMPSTER; JASON INGRAM

czanie naszej planety. Jest jednak jeden obszar, w którym nasze bezpośrednie działania mogą mieć natychmiastowy skutek: nasze własne ogrody.

W ostatnim czasie szczególną uwagę poświęca się korzyściom uprawy dzikich kwiatów i znaczeniu, jakie ma obsadzanie rabatek kwiatami bogatymi w pyłki i nektar dla pożytecznych owadów. Jesteśmy zachęcani do robienia wszystkiego, co w naszej mocy, ale czas, kiedy chowamy leżaki i temperatura zaczyna spadać, jest największym wyzwaniem dla naszej przyrody. Istnieje jednak szereg działań, które możemy podjąć, aby pomóc jej przetrwać najtrudniejszy okres.

> Czas, kiedy chowamy leżaki i temperatura zaczyna spadać, jest największym wyzwaniem dla naszej przyrody

Rzadko myślimy o naszych ogrodach jako o zbiorowiskach lub połączeniach różnych siedlisk, chociaż tym właśnie są. W ogrodzie w Glebe Cottage mamy szczęście zaoferować dzikiej przyrodzie szeroką gamę różnych środowisk, i chociaż żadne z nich – z wyjątkiem żywopłotu z rodzimych gatunków i małego stawu – nie zostało stworzone specjalnie dla dzikiej fauny i flory, nasza przestrzeń oferuje szeroki wachlarz udogodnień, pożywienia i schronienia dla wielu stworzeń.

Oddzielając kraniec ogrodu od pola uprawnego, zasadziliśmy żywopłot złożony z kilkunastu rodzimych lub naturalizowanych gatunków drzew i krzewów. Żywopłot jest gęsty i zapewnia schronienie, miejsce gniazdowania i pożywienie wielu ptakom – kosy, drozdy, rudziki i pokrzywnice czują się tutaj jak w domu. Zimą gangi raniuszków skaczą w górę i w dół w poszukiwaniu owadów, ciągle do siebie szczebiocząc.

Rosną tu gatunki rodzące jagody, kalina koralowa, głóg i jarzębina, a ostrężyna i dzika róża dostarczają owoców na cały rok!

eprasa.pl 7638b04ad7

eprasa.pl 7638b04ad7

Carol dla dzikiej przyrody

6 **Trawy**
Źdźbła i kępy traw, takich jak miskanty czy trzęślice dają schronienie bezkręgowcom, owadom i pająkom wszelkiego rodzaju – szczególnie po przekwitnięciu, kiedy ich złote kwiatostany pochylają się do samej ziemi.

7 **Słoneczniki (*Helianthus*)**
Latem słoneczniki dostarczają pożywienia pszczołom, a zimą ich nasiona są ważnym wysokobiałkowym pokarmem dla ptaków. Kiedy nasiona dojrzeją, zetnij słoneczniki z długimi łodygami i rozwieś je w suchym miejscu. Zimą przywiąż je do wbitych w ziemię tyczek lub powieś na lince do prania.

8 **Drzewa na cały sezon**
Nawet w małym ogrodzie znajdzie się miejsce na drzewo. Jeśli jeszcze go nie masz, posadź teraz jedno w donicy lub z odkrytym korzeniem zimą. Kwitnące i owocujące drzewa pomagają pszczołom i ptakom. Najlepsze są rajskie jabłonie, jarzębiny i głogi.

9 **Szczeć pospolita (*Dipsacus fullonum*)**
Szczeć jest pożyteczna przez cały rok. Jej kwiaty otwierają się okręgami na jajowatych kwiatostanach, więc przez wiele miesięcy dostarczają pyłku i nektaru. Nasiona szczeci lubią wydziobywać zięby, a liście gromadzą deszczówkę, z której korzystają ptaki.
K lipiec-sierpień
WxS 100 cm x 50 cm

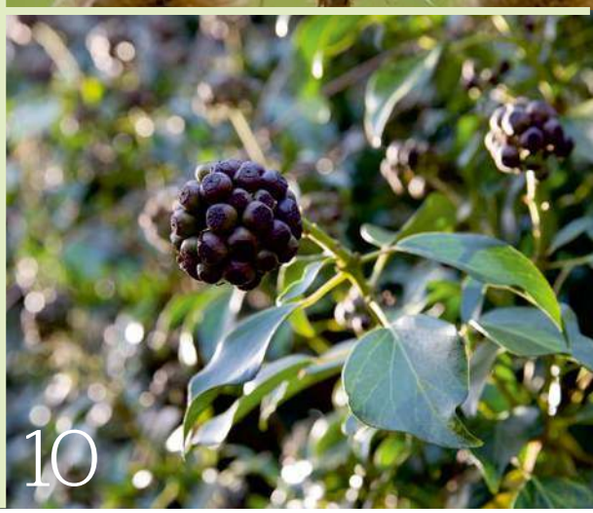
10 **Bluszcz pospolity (*Hedera helix*)**
Starsze okazy bluszczu kwitną i owocują: kwiaty są pełne nektaru i przynoszą pożytek owadom jesienią, a jagody są bogatym źródłem białka dla ptaków.

Bardzo niewielu ogrodników ma możliwość posadzenia ekspansywnego żywopłotu z rodzimych gatunków, ale często istnieje możliwość posadzenia krótkiego odcinka przy granicy działki lub dla oddzielenia jednej części ogrodu od drugiej. A jeśli wybierzesz ostrożnie, to nawet kilka gatunków może zapewnić idealne warunki dla ptaków, owadów i małych zwierząt. Posadź u podstawy dzikie kwiaty i pnącą się wykę ptasią (*Vicia cracca*), a żywopłot będzie dostarczał pyłku, nektaru i nasion. Dorzuć wczesne kwiaty cebulowe, np. przebiśniegi, a stworzysz kawiarenkę z przekąskami działającą także zimą i wczesną wiosną.

Radosne zarośla

W miejscach porośniętych polnymi kwiatami lub na rabatach pełnych roślin ozdobnych opłaca się nie spieszyć z porządkami. To samo do pewnego stopnia dotyczy stawu, bo obecność wody wprowadza zupełnie nową obsadę do ogrodowej sztuki.

Sprzyjanie dzikiej przyrodzie nie jest procesem jednokierunkowym. Będziesz mógł obserwować nie tylko kijanki lęgnące się z żabiego skrzeku, ale także dorastające żaby, które większość życia spędzą w ogrodzie. Oprócz obserwacji ich fascynującego rozwoju będziesz mógł przyglądać się ważkom i świtezianom zataczającym powietrzne okręgi w ogrodzie.

Od czasu do czasu, nawet w ogrodzie uprawianym bez przekopywania ziemi (w systemie no-dig), a szczególnie podczas ciężkiej zimy, warto przekopać niewielki skrawek ziemi, aby wydobyć na powierzchnię larwy i pędraki dla ptaków.

Jeśli kwiat posiada zapach, możesz mieć pewność, że jego perfumy mają za zadanie przyciągnąć określony gatunek owada. Możesz posadzić rośliny, które kwitną nawet w środku zimy, aby zapewnić owadom pyłek i nektar. Powojnik Armanda (*Clematis armandii*), jest bujnym pnączem, które wydaje mnóstwo silnie pachnących, kremowych kwiatów. Na ograniczonej przestrzeni lepszym wyborem jest powojnik wąsaty (*C. cirrhosa*), delikatne pnącze z Europy Południowej i znad Morza Śródziemnego.

Dla niektórych ogrodnictwo musi polegać na kontrolowaniu przyrody. Na szczęście coraz więcej z nas zdaje sobie sprawę z tego, że nasze ogrody mogą służyć naturze i dzikiej przyrodzie i jednocześnie dostarczać nam ogromnej przyjemności z naszej ulubionej rozrywki i nauki, którą niesie obecność dzikich stworzeń. ■

eprasa.pl 7638b04ad7

Dodaj blasku swojej rabacie

Wypełnij teraz swoje rabaty różnorodnymi cebulkami, aby przemienić je wradosne kolorowe łany kolejnej wiosny. **Alan Titchmarsh** udziela eksperckich porad

W **sezonie sadzenia cebulek** jest tylko jeden kłopot – tempo, w jakim zaczynają się pojawiać w sprzedaży. No może dwa, jeśli liczy się fakt, że na rynku dostępnych jest tak wiele cebulek, że trudno ograniczyć wybór, aby nie przekroczyć swojego budżetu. A co więcej, cebulki są bezobsługowe i niezawodne, ponieważ przyszłoroczne kwiaty drzemią w nich głęboko, czekając na uwolnienie. Nic dziwnego, że nie można im się oprzeć.

Niesamowita przyjemność płynąca z tych wiosennych kwiatów – poza ich niezawodnością – to pewne i spektakularne kwitnące widowisko. Wnoszą żywe kolory do ogrodu, gdy byliny rabatowe dopiero zaczynają się budzić z zimowego snu, a przez to wydłużają sezon kwitnienia – i spektaklu – w naszych ogrodach o kilka tygodni.

Używamy terminu „cebulki" dość swobodnie, mając na myśli prawdziwe cebulki, karpy, bulwy i kłącza. Wszystkie są organami magazynującymi substancje zapasowe, czyli w skrócie: cebulka jest przekształconym pędem podziemnym (z liśćmi, łodygą i kwiatem skompresowanym w ładny pakunek); bulwa (taka jak krokusa) to zgrubiała, bulwiasta łodyga, otoczona liśćmi mającymi postać suchych łusek; bulwa może być zarówno mięsistą łodygą z pąkami (jak u ziemniaka) lub mięsistym korzeniem z pąkami na szczycie (jak u dalii lub begonii bulwiastej). Kłącza (takie jak u irysów) to rosnące poziomo zgrubiałe łodygi (zwykle tuż poniżej poziomu podłoża), które potrafią wypuszczać zarówno korzenie, jak i pędy – jak dobrze, że się o tym dowiedzieliśmy!

Od marca do maja możemy cieszyć się całą gamą kwiatów, sadząc „cebulki", od najwcześniejszych żonkili i narcyzów (żonkilem nazywamy narcyzy z dużymi trąbkami), krokusów i cebulicy (*Scilla*), po najpóźniej kwitnące tulipany.

Najwcześniejsze narcyzy są najbardziej niezawodne. Odmiany miniaturowe, takie

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 7638h03

Kwiaty cebulowe wnoszą żywe kolory, gdy byliny rabatowe dopiero zaczynają się budzić

eprasa.pl/763800d4ad7

Sadzenie w rzędach

Niektóre tulipany – takie jak 'Spring Green' – można rozrzucić na rabatach i obrzeżach; to niezawodne rośliny wieloletnie. Przez większość lat będą wschodziły i kwitły, pod warunkiem że zostały posadzone na głębokości 15 cm. Ale tulipany zachowują najlepszą formę, gdy wykopiesz je po przekwitnięciu, wysuszysz i zachowasz największe cebulki do ponownego posadzenia. Dzięki temu świetnie nadają się do sadzenia w rzędach – wypełniając całą wąską rabatę lub większe połacie gołej ziemi, które można zamienić na letnie kwiaty pod koniec maja i na początku czerwca.

Wyglądają efektownie, gdy są sadzone w ten sposób i to samo można zrobić z hiacyntami (których zaletą jest mocny zapach i piękny wczesny kolor) oraz narcyzami, jeśli poniesie cię fantazja. Zarówno żonkile, jak i tulipany także idealnie nadają się do sadzenia w rzędach i skrzynkach w ogródku warzywnym do wykorzystania jako kwiaty cięte.

Czosnek ozdobny pięknie wygląda, gdy jest posadzony w rzędach z trawami, takimi jak *Stipa tenuissima*, jeśli chcesz by efekt był mniej formalny. Dobrze sprawdzą się tu wyższe odmiany, ale *Allium cristophii* jest tak samo smukły ze swoimi gwieździstymi kwiatami – które wyglądają, jakby zostały wycięte z różowej metalicznej folii.

Top 3 na rzędy:
Tulipany, hiacynty, czosnki ozdobne.

Posadź w rzędach, aby stworzyć niesamowite łany koloru

Szukaj krokusów i miniżonkili, aby utworzyć naturalne kępy kwiatów

Tworzenie naturalnych kęp

Sposób, w jaki posadzisz cebulki na rabatach zależy od tego, gdzie masz puste przestrzenie między roślinami na rabatach. Dla większości z nas oznacza to rozglądanie się w poszukiwaniu odpowiednich miejsc, które można rozświetlić. Mniejsze cebulki, takie jak szafirki i krokusy, można posadzić w kieszonkach przed rabatą, ale także pozwolić im rosnąć z tyłu, wśród wschodzących bylin, aby zamieniły się w rzekę koloru. Tworzy to przyjemniejszy wzór, ale możesz też zmniejszyć rozmiar bylinowych kęp, aby podarować cebulkom odrobinę dobrej ziemi.

Tak samo możesz postąpić z żonkilami i tulipanami. Miniaturowe narcyzy tworzą ładne kępy, ale przed rabatą; posadź wyższe odmiany w pustych miejscach z tyłu, gdzie wschodzące byliny zamaskują wysychające liście roślin cebulowych. (To zawsze kość niezgody, ponieważ liście należy zostawić na sześć tygodni po kwitnieniu – nie można ich wiązać elastycznymi gumkami – aby pozwolić im na pobranie substancji, które docierają do znajdujących się pod ziemią cebulek, zapewniając kwitnienie w kolejnym roku.)

Czosnek ozdobny, taki jak 'Globemaster', można wpleść w puste miejsca pojedynczo (pięć lub sześć na kilka metrów kwadratowych) – jest wystarczająco silny, aby poradzić sobie z większą konkurencją.

Top 3 na naturalne kępy:
Czosnki ozdobne, krokusy i szafirki (*Muscari*).

jak 'Tête-à-Tête', 'Jenny', 'Jetfire' i rozkoszne bladożółte 'Lemon Silk', które osiągają nie więcej niż 25-30 cm wysokości, nie tylko wpasują się w mniejsze ogrody (i mniej prawdopodobne, że zostaną przygięte śniegiem i deszczem), ale także są niezawodnymi bylinami. Będą wschodziły rok po roku, jeśli zostaną odpowiednio posadzone.

Zasada kciuka w przypadku większości cebulek polega na tym, że powinny zostać posadzone w dołku, który jest trzy razy głębszy od cebulki. Więc pięciocentymetrowa cebulka powinna zostać posadzona w dołku o głębokości 15 cm. Dlaczego? Jeśli zostanie posadzona zbyt blisko powierzchni ziemi, może wyschnąć i będzie niechętnie kwitnąć w kolejnych latach, nie produkując nic poza trawiastymi liśćmi.

Przestrzeń do wzrostu

Lubię sadzić cebulki w rozsianych kępach po kilkanaście lub więcej sztuk. Rozmieść pojedyncze cebulki co 5 cm, aby dać im przestrzeń do rozmnażania się. Jeśli chcesz, możesz posadzić je w kępach w kształcie łzy. Jednak, jeśli rozmieścisz cebulki zbyt daleko od siebie, będą wyglądały nienaturalnie. Krokusy – fioletowe, pomarańczowe lub białe – można posadzić w pustych miejscach przed rabatą. Holenderskie odmiany mają mięsisty wygląd i zdecydowanie wolę bardziej eleganckie 'Tommies' – *Crocus tommasinianus* – w głębokim fiolecie, który szczególnie pięknie wygląda w naturalizowanych połaciach w rogu trawnika. Istnieją też inne odmiany o soczyście żółtych kwiatach. 'Yellow Mammoth' świetnie się sprawdzi.

Nie zapomnij o szafirku – *Muscari* – o kwiatach jasno- lub ciemnoniebieskich, a także

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Wybór cebulek do cienia

To, że miejsce jest zacienione, wcale nie oznacza, że wiosenne rośliny cebulowe w nim nie urosną. A ponieważ rośliny cebulowe kwitną wcześnie, często zanim liściasty baldachim w pełni się rozwinie, wiele z nich świetnie się sprawdzi w takich miejscach. Zawilce leśne, takie jak zawilec grecki (*Anemone blanda*) – z gwieździstymi kwiatami w kolorze bieli, różu lub błękitu – utworzą przepiękne dywany, a psiząb liliowy (*Erythroniums*) będzie zachwycać cętkowanymi błyszczącymi liśćmi oraz białymi, różowymi lub żółtymi kwiatami w kształcie pagody.

Wiosna jest zdecydowanie najciekawszą porą w półcieniu, połacie rannika zimowego (*Eranthis*) otworzą swoje jasne kwiaty na początku roku, zanim inne rośliny zdążą się obudzić.

Przebiśniegi będą pierwszymi kwiatami na horyzoncie. Upewnij się, że korzenie mają wystarczającą wilgoć (nienamoczone, ale też nie za suche latem), a będą zwiększać swoją ilość z roku na rok. Galantofile (kolekcjonerzy przebiśniegów) gromadzą setki różnych odmian z odrobiną zieleni lub żółci na śnieżnobiałych kwiatach. Oznacz je, aby wiedzieć, gdzie są – czarne etykiety z białymi literami są najlepszym rozwiązaniem, ponieważ łatwo je zlokalizować i są miłe dla oka.

Top 3 do cienia: zawilec grecki (*Anemone blanda*), przebiśniegi, rannik zimowy (*Eranthis*).

Rannik zimowy zwany jest też tańczącą baletnicą, ze względu na falbanki wokół kwiatów

białych, które również niezawodnie rozwijają się rok po roku (warto pamiętać o przycinaniu przekwitłych kwiatów, aby rabata nie zamieniła się plamę sadzonek).

W cieniu postaw na zawilce i psiząb liliowy (*Erythronium*) oraz trójlist (*Trillium*). Rozmnażają się one dość wolno, ale nigdy nie zawodzą i przyciągają wzrok, gdy już się rozwiną w wilgotnej i liściastej glebie. Żonkile i narcyzy przetrwają od lutego (jeśli uda ci się przekonać wtedy do rozwinięcia się kwiatów 'February Gold', a nie w marcu) aż do momentu, gdy 'Old Pheasant Eye' otworzy swoje aromatyczne białe kwiaty w maju. A wtedy na scenę wejdą wczesne tulipany. Muszę

> Nigdy nie uprawiam żółtych tulipanów. Po narcyzach mam już dość żółtego!

przyznać, że nigdy nie uprawiam żółtych tulipanów. Do czasu, gdy żonkile i narcyzy przekwitną, mam już dość żółtego!

Tulipany są dostępne w licznych kolorach – wszystkich oprócz niebieskiego, ze smugami i paskami, a także postrzępionymi i pofałdowanymi płatkami. Zawsze dodają większego dramatyzmu, gdy są posadzone jednokolorowymi plamami, a nie w mieszance barw, chyba że chcesz stworzyć wiejską kompozycję. Posadź swoje tulipany w listopadzie, a nie we wrześniu – dzięki temu groźna choroba, pstrość tulipana, będzie miała mniej czasu na rozwój i oszpecenie liści oraz kwiatów smugami w kolorze słomy.

I nie zapomnij o kamasji – wysokich, niebieskich, przepięknych pióropuszach kwiatów, które mogą pojawić się w środku rabaty – i czosnku ozdobnym, którym można uzupełnić rabatę, aby wystrzelił nad rozwijającymi się bylinami w maju. 'Purple Rain' jest teraz bardziej popularny niż 'Purple Sensation', który może zamienić się w chwast, jeśli nie jest ogławiany po przekwitnięciu. ■

eprasa.pl 7638b04ad7

WSZYSTKO *na front*

Marc Rosenberg sprawdza wartość finansową i środowiskową kwitnącego ogrodu frontowego, a my pokazujemy sprytne sposoby na wydobycie jego największego potencjału – od sztuczek projektowych po rozwiązania parkingowe, pomysłowe schowki i jeszcze więcej

Użyj dużych donic pełnych pachnących kwiatów, by witać swoich gości

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Nie musisz zatrudniać telewizyjnych łowców domów, Phila Spencera i Kirstie Allsopp, aby dowiedzieć się, że frontowe ogrody (tzw. przedogródki) mogą zwiększyć atrakcyjność twojej posesji. Podczas gdy agenci nieruchomości będą usilnie wmawiać ci, że wszystko zależy od lokalizacji i jeszcze raz lokalizacji, ogród frontowy może znacznie zwiększyć wartość twoich cegieł i zaprawy.

Ze średnią ceną domu w Wielkie Brytanii wynoszącą 229 431 funtów według brytyjskiego rejestru gruntów chcieliśmy dowiedzieć się, czy urządzenie ogrodów od frontu domu może naprawdę sprawić, że pieniądze zaczną rosnąć na drzewach.

„Pierwsze wrażenie jest najważniejsze, a ogrody frontowe mogą wpłynąć na wartość nieruchomości nawet o 10%", mówi Ian Haines, dyrektor agencji nieruchomości Winkworth, Newbury. Sytuacja wygląda tak samo w Szkocji, mówi rzecznik McEwan Fraser Legal, gdzie atrakcyjny przedogródek może potencjalnie dodać pięć procent do wartości domu.

Joanna Cocking, dyrektor agencji nieruchomości Hamptons International, zgadza się, że trakcyjny front może podnieść wartość. Aby osiągnąć najwyższą cenę, według niej ogrody powinny być otoczone żywopłotem, a pachnące rośliny, takie jak lawenda, jaśmin i wawrzyn, dodają jeszcze więcej dynamiki". Wyjaśnia, że w miastach istnieje kompromis pomiędzy estetyką a praktycznością, gdzie samochody powinny być parkowane poza ogrodami. Rzeczywistość jest jednak taka, że żwirowe obszary do parkowania przy ulicy są popularne wśród kupujących.

Dlaczego ogrody frontowe tak mocno wpływają na atrakcyjność domu? „Wielu kupujących podejmuje decyzję o potencjalnej nieruchomości na podstawie zdjęcia pokazującego dom z zewnątrz, więc pierwsze wrażenia są istotne", mówi Tony Wood, dyrektor agencji nieruchomości

Wykorzystaj cień jak najlepiej

Zainspiruj się tym sprytnym ogrodem stworzonym podczas zeszłorocznego [2018 r. – red.] pokazu BBC Gardeners' World Live. Wiele roślin świetnie sprawdza się w półcieniu, podczas gdy kanciasty projekt wnosi ruch i osłania dom od przechodniów – idealnie tworząc prywatność. Ogród został zbudowany przez Reece McKay i Briana Hughesa w ramach Young Landscapers Awards.

Żwirowy podjazd jest przepuszczalny, a chodnik jest praktyczny dla ruchu pieszego

Żywopłot z zimozielonego bukszpanu jest efektowny przez cały rok

Drewniane podwyższone rabaty nadają frontowemu ogrodowi kształtu i natychmiastowej struktury

Paprocie, hosty i inne kochające cień rośliny będą rozwijały się na północnych rabatach

Kanciasty kształt sprawia, że ogród wydaje się większy i zasłonięty przed wzrokiem przechodniów

Connells, w Watford. Jak dotąd brzmi dobrze, ale dodaje: „Parking jest jednym z głównych kryteriów, na które kupujący zwracają uwagę. Dlatego brukowany ogród przed domem z atrakcyjnym nasadzeniem, niewymagającym pielęgnacji, jest kluczowy". Tony dodaje, że podjazd może zwiększyć cenę o 10 000 do 20 000 funtów – a w Londynie nawet więcej. Szkocka agencja nieruchomości McEwan Fraser Legal twierdzi, że w Szkocji jest podobnie, gdzie podjazd może podwyższyć o 10 000 funtów wartość nieruchomości i o 30 000 w najlepszych rejonach.

Ale nie wszyscy agenci są skłonni postawić wartość na ogrodach frontowych. „Przedo-

eprasa.pl 7638b04ad7

gródek nie ma wartości finansowej *per se*," mówi Tom Greenacre, dyrektor sprzedaży w Purplebricks. „To jak okładka książki. Kupujący wydają wstępny osąd na podstawie wyglądu z przodu".

Miles Shipside, dyrektor Rightmove i analityk rynku mieszkaniowego, również zaprzecza spekulowaniu na temat cen ogrodów frontowych, ale wskazuje na wyższą cenę tam, gdzie ogródki działają jak osłony przed ruchliwymi ulicami. Jest miłośnikiem formalnych projektów i całorocznych nasadzeń oraz miejsc parkingowych poza ulicą, w ogrodach frontowych. Ale jeśli ogródek ma pomieścić pojazd, radzi: „Spróbuj zachować ogród przed oknami na parterze, aby wyglądać na przyrodę zamiast na samochód". McEwan Fraser Legal sugeruje, że jeśli przedogródek wygląda na dość wymagający, może nawet odstraszyć niektórych kupujących.

Gdy tak wielu agentów mówi nam, że to miejsca parkingowe, a nie rośliny, które podnoszą ceny, łatwo zauważyć, że ogrody frontowe w kraju przeżywają kryzys. Sondaże zlecone Mori przez Królewskie Towarzystwo Ogrodnicze (Royal Horticultural Society) w 2005 i 2015 roku ujawniły, że trzy raz więcej ogrodów frontowych zostało wybrukowanych w ciągu 10 lat pomiędzy sondażami, a ilość roślin spadła o 15 procent. Szokujący

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, RYSUNKI: PROF DAVID STEVENS/ GARDENERS' WORLD LIVE

eprasa.pl 7638b04ad7

Zaprojektowane, by kwitnąć na słońcu

Mieszkasz po słonecznej stronie ulicy? Ten ogród pokazuje, jak połączyć zioła i kwiaty na jasnym stanowisku. Został stworzony przez Matthew Wood i Sama Gordona, również dla Young Landscapers Award podczas pokazu BBC Gardeners' World Live. Proste linie tworzą jednolity wygląd, który jest piękny i praktyczny – miejsce idealne do parkowania, ruchu pieszego i przestrzeń dla przyrody.

Formalne topiary wnoszą łatwą w pielęgnacji strukturę i wysokość przez cały rok

Przywrotnik i przymiotno będą się same wysiewały w szczelinach, tworząc naturalistyczną kompozycję

Linie z cegieł łączą żwirowy podjazd i chodnik prowadzący do drzwi wejściowych

Mocne, proste linie łączą ze sobą małą architekturę i nasadzenia

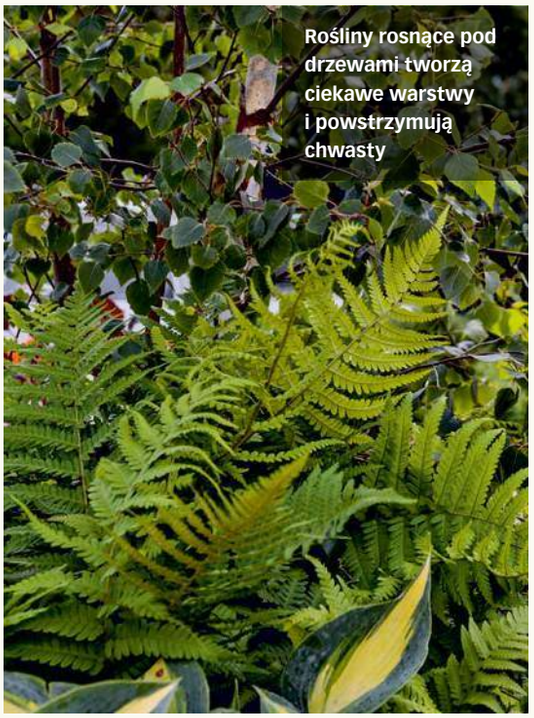
jest fakt, że ponad pięć milionów frontowych ogrodów wcale nie ma roślin – to jeden na trzy ogrody w całej Wielkiej Brytanii.

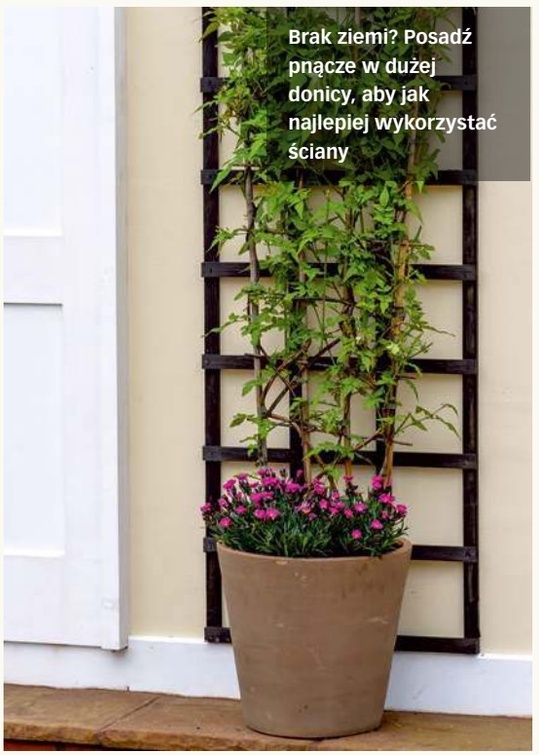
Za te znikające ogródki płacą dzikie zwierzęta. Adrian Thomas, ogrodnik przyrodnik w RSPB, mówi: „Frontowe ogrody łączą się z sąsiadującymi ogródkami, aby utworzyć korytarz lub łańcuch. Wybór należy do nas, czy naszym ogniwem w tym łańcuchu jest zieleń, zdrowa lub nie. Jeśli łańcuch zostanie zerwany, pszczołom i motylom jest trudniej się po nim poruszać.

Adrian wierzy, że prawdziwą wartością frontowych ogródków jest fakt, że są one siedliskami dla dzikiej przyrody: „Widziałem ogrody

eprasa.pl 7638b04ad7

frontowe, w których kraśnik sześcioplamek i modraszka ikar rozmnażały się, ponieważ na trawniku posadzono komonicę zwyczajną. Niektóre były pełne droździków, kwiczołów i jemiołuszek obżerających się jagodami, ponieważ właściciel posadził drzewa z owocami, a w innym miejscu na trawniku wysiano szalejnik mniejszy, tworząc dzikie łąki kwietne". Jest on również fanem żywopłotów, które „wyłapują zanieczyszczenia z wydechów samochodowych i zmniejszają hałas".

Guy Barter, główny ogrodnik w RHS, podejmuje temat, mówiąc nam: „Frontowe ogrody służą jako ważna przestrzeń dla zapylaczy, gdzie brak kwitnących roślin ma ogromny wpływ na liczbę motyli, pszczół i bzygów". Organizacja Friends of the Earth nie zgadza się z agentami nieruchomości, którzy uwielbiają ogrody formalne, mówiąc, że ogrody frontowe mają największą wartość dla natury, gdy pozwoli im się na „odrobinę dzikości". Organizacja zaleca, aby pozwolić rosnąć trawnikom i zostawiać mlecze na użytek pszczół. Sandra Bell, działacz grupy na rzecz przyrody, dodaje, że obsadzone przedogródki mają wartość podnoszenia dobrostanu i „sprawiają, że czujemy się lepiej".

Czy rola środowiskowa ogrodów frontowych może być wartościowa? Guy Barter z RHS mówi: „W ogrody frontowe pełne roślinności

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, RYSUNEK: PROF DAVID STEVENS/ GARDENERS' WORLD LIVE

eprasa.pl 7638b04ad7

Wzdłuż ścieżki

Ścieżka prowadząca do drzwi wejściowych jest ważna, ponieważ wpływa na pierwsze wrażenie twojego domu. Musi być funkcjonalna, ale może być też oryginalna i atrakcyjna. Dodaj rośliny i baw się kształtami, aby jak najlepiej wykorzystać przestrzeń od chodnika do domu.

Z LEWEJ: Płyty chodnikowe obsadzone tymiankiem to świetny sposób na wniesienie życia na chodnik
Z PRAWEJ: Zakręć swoją ścieżkę, aby stworzyć interesujące przejście do frontowych drzwi.
PONIŻEJ: Ukaż swój styl za pomocą nowej furtki

wsiąka nadmiar deszczówki; wyłapują one zanieczyszczenia, izolują i pomagają przeciwdziałać wyspom ciepła, gdzie w ciągu lata betonowe obszary mogą mieć jeszcze wyższe temperatury w letnie miesiące. Badanie w Leeds wykazało, że 13 procent wzrostu na powierzchniach nieprzepuszczalnych przez 30 dni w mieście – z czego trzy czwarte było wynikiem wybrukowania ogrodów frontowych – miało związek z częstszymi i poważniejszymi powodziami w okolicy*".

RHS rozumie, że właściciele domów chcą parkować samochody w ogrodach frontowych, ale ma na to rozwiązanie. „Jeśli podjazd jest konieczny," mówi Guy, „Sugerujemy wybór porowatych materiałów, takich jak żwir lub chodnik z cegły przepuszczalnej oraz ograniczenie twardych powierzchni, takich jak cement, do minimum. Na przykład, możesz ułożyć dwie wybrukowane linie, po których może jechać samochód. Jeśli samochód jest często używany, jest wiele roślin, które będą tolerować parkowanie. Rośliny te muszą nisko rosnąć, aby samochód po nich nie jeździł, i być odpowiednio wytrzymałe na okazjonalne najechanie. Wypróbuj tojeść rozesłaną, dąbrówkę i tymianek".

W związku z tym, że przedogródki wypełnione roślinami w zabudowanych obszarach są rzadkością, co zostało zrobione, aby zatrzymać – lub odwrócić – napływ betonu? W październiku 2008 r., rok po powodzi kosztującej gospodarkę Wielką Brytanię 3,2 bilion funtów, według agencji środowiskowej zaostrzono zasady rozwoju. Ich celem było utrudnienie brukowania ogrodów frontowych, które mogły przyczynić się do zalań z powodu spływającej wody. W Anglii i Walii, jeśli więcej niż pięć metrów kwadratowych przedogródka jest pokryte nieprzepuszczalną mem-

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

AN INVESTIGATION INTO THE EXTENT AND IMPACTS OF HARD SURFACING OF DOMESTIC GARDENS IN AN AREA OF LEEDS, UK, PERRY AND NAWAZ (2008)

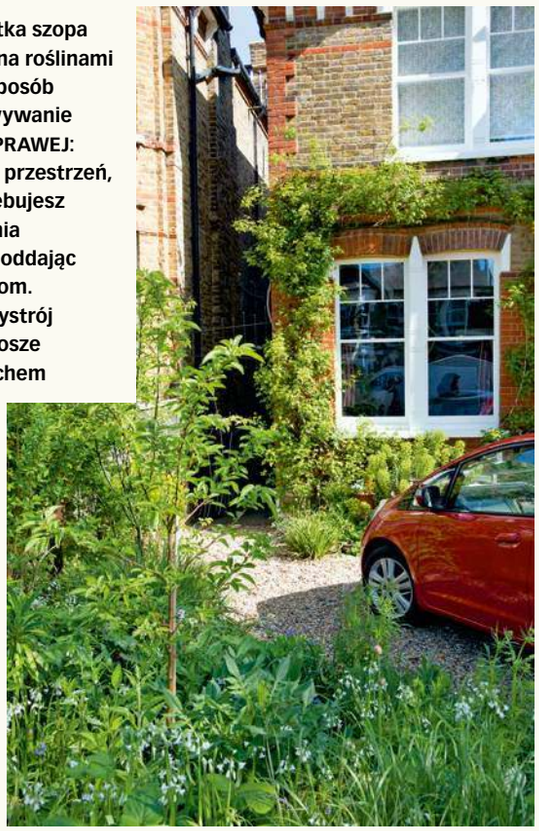
eprasa.pl 7638b04ad7

Kryjówki dla szpecących przedmiotów

Kosze, rowery, samochody i jeszcze więcej – wszyscy mamy przedmioty, które nie wyglądają zbyt atrakcyjnie, ale jakoś trzeba je włączyć do ogrodu frontowego. Wystarczy odrobina kreatywności, aby połączyć pułapki współczesnego życia z roślinami i kwiatami w wielofunkcyjny przedogródek.

Z LEWEJ: Płytka szopa przyozdobiona roślinami to świetny sposób na przechowywanie rowerów. Z PRAWEJ: Zminimalizuj przestrzeń, której potrzebujesz do parkowania samochodu, oddając resztę roślinom. PONIŻEJ: Przystrój miejsce na kosze zielonym dachem

braną, obowiązkowe jest teraz pozwolenie na budowę – proces, który trwa do ośmiu tygodni, wymaga planów i kosztuje około 150 funtów. W Szkocji jest podobnie, ale zasady obowiązują w przypadku chodnika każdych rozmiarów między domem a ulicą – nie tylko, jeśli chodzi o ogrody frontowe.

Jednak agencja środowiskowa mówi, że jeśli nowy lub zastępczy podjazd dowolnego rozmiaru jest wykonany z porowatych nawierzchni, takich jak żwir, przepuszczające płyty chodnikowe lub porowaty asfalt lub jeśli deszczówka jest skierowana na trawnik lub rabaty, naturalnie spływać, nie będzie wymagane pozwolenie na budowę. Rzeczniczka Wydziału Środowiska, Żywności i Spraw Wiejskich powiedziała: „Te restrykcje umożliwiają wodzie powierzchniowej infiltrację i przechowywanie w obszarach zamieszkałych, pomagając łagodzić lokalne powodzie".

Rząd opiera się na regulacjach, które są publicznie dostępne online i nie rejestruje liczby naruszeń. Rzecznik Ministerstwa Mieszkalnictwa, Społeczności i Samorządu Lokalnego powiedział: „To do lokalnych władz ds. planowania należy rozważenie, czy podjąć kroki prawne w poszczególnych przypadkach".

Agenci nieruchomości mogą wyceniać ogrody frontowe na miejsca parkingowe do 20 000 funtów, ale kluczową rolę odgrywają te zielone mini oazy w ekosystemach i siedliskach, które tworzą dla dzikich zwierząt, co oznacza, że są bezcenne – i tracimy je na własne ryzyko. ■

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/plants/designing-a-front-garden/, aby znaleźć więcej pomysłów na transformacje ogrodów frontowych

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Zaproś dzieci do OGRODU

Nasze ekscytujące projekty zapewnią dzieciom wiele atrakcjiw ogrodzie. Te proste pomysły przyciągną dzikie zwierzęta do ogrodu i dodadzą odrobiny koloru. Dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym pokochają obserwowanie motyli odwiedzających ich własnoręcznie wykonany karmnik – zachęć je do rozpoznawania różnych gatunków. Dzieci w każdym wieku mogą wykonać kolorowy pojemnik, który wniesie kolor do twojego patio oraz dostarczy pokarm pszczołom.

Motylowy napój

Ten cukrowy napój to świetny sposób na przyciągnięcie motyli do ogrodu poprzez podarowanie im przestrzeni do odpoczynku i napicia się – dzięki temu będą także do nas wracały. Motyle odgrywają ważną rolę w zapylaniu kwiatów, więc nie tylko przyjemnie jest je obserwować, ale także pomagają twoim roślinom. To niesamowicie tani i łatwy projekt, który można ozdobić naklejkami lub pomalować, aby wyróżniał się w ogrodzie.

DOBRA RADA
Natnij gąbkę, aby pasowała do gwintu butelki.

Potrzebujesz:

- ★ metalowego szpikulca
- ★ plastikowej butelki (500 ml)
- ★ sznurka
- ★ gąbki
- ★ 1 łyżeczki cukru
- ★ miski wody

TEKST I PROJEKT: TAMSIN HOPE THOMSON AND LEE CONNELLY (BUTTERFLY POP). FLO HEADLAM (COLOURPOT)
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE (THANKS TO FREDA DAVIS, GARDENVIEW, BIGGIN HILL FOR LOCATION)

eprasa.pl 7638b04ad7

KROK PO KROKU

1. Użyj szpikulca, aby zrobić dwie dziury po przeciwległych stronach na dnie butelki (to zadanie dla dorosłych). Następnie pozwól dzieciom przewlec sznurek przez otwory, aby butelkę można było powiesić.

2. Włóż gąbkę do gwintu butelki. Wymieszaj składniki napoju – wsyp jedną łyżeczkę cukru do miski pełnej wody i bardzo dobrze wymieszaj, aby cukier całkowicie się rozpuścił.

3. Zanurz gąbkę w misce. Pozwól motylemu napojowi wsiąknąć w gąbkę, a następnie powieś butelkę w ogrodzie, w słonecznym miejscu, gdzie motyle będą się mogły nią nacieszyć.

2

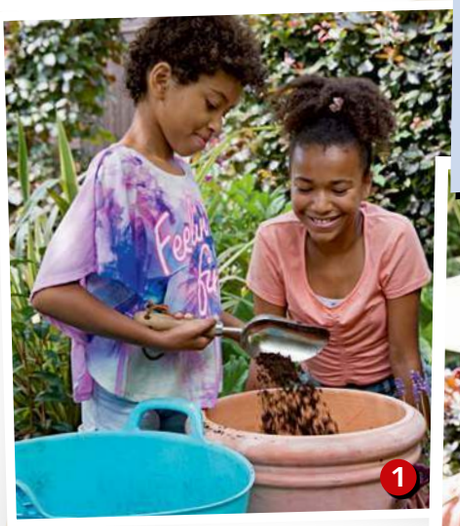

3

Ulubiona kolorowa donica

Tego lata wraz z dziećmi stwórz donicę z motywem kolorystycznym. Udaj się do centrum ogrodniczego, a dzieciom spodoba się wybieranie roślin w ich ulubionym kolorze do ich własnej doniczki oraz zachęć je do pomocy w dbaniu o rośliny w trakcie wakacji. To także świetny sposób, aby pokazać im ogromną różnorodność odcieni jednego koloru.

Potrzebujesz:

- ★ rydla lub łopatki do podłoża
- ★ glinianej donicy o średnicy 30 cm
- ★ podłoża uniwersalnego
- ★ 3 roślin w tym samym kolorze – my użyliśmy fioletowych roślin:
  - lawendy
  - angelonii
  - żurawki
- ★ konewki lub węża ogrodowego

1

1. Za pomocą łopatki pozwól dzieciom wypełnić 3/4 doniczki podłożem uniwersalnym, pozostawiając na górze miejsce na rośliny.

2. Wyjmij pierwszą roślinę z doniczki i umieść w pojemniku. Następnie włóż kolejne dwie rośliny, aby równo je rozmieścić.

3. Wypełnij przestrzeń wokół roślin podłożem i uklep. Dobrze podlej i zachęć dzieci do regularnego podlewania, szczególnie w gorące dni.

2

3

DOBRA RADA
Lawenda przyciągnie pszczoły i motyle do twojego ogrodu

eprasa.pl 7638b04ad7

Mimo że wakacje dobiegły końca, to w ogrodzie zawsze można zaaranżować zabawę. Te ciekawe projekty zajmą dzieciaki po powrocie ze szkoły. Pozwól im się pobrudzić podczas wykonywania zadań – będą zachwycone malowaniem kamieni do bajkowego ogrodu i puszczą wodze wyobraźni.

Pozwól im uprawiać własne poletka w doniczkach. To bardzo prosty sposób na szybkie i satysfakcjonujące zbiory zdrowych i pożywnych kiełków.

„Urządzanie bajkowego ogrodu to świetny sposób na zachęcenie dzieci do tworzenia i realizacji własnych ogrodowych projektów!"
Lee Connelly

Ogród jak z bajki

Wydziel dzieciom fragment ogrodu, w którym będą mogły swobodnie realizować pomysły. Ogród jak z bajki nie kosztuje wiele, a przysparza mnóstwo radości. Jeśli do zabawy włączą się rodzicie – razem spędzicie przemiłe popołudnie. Miejsce przeznaczone do dziecięcych ogrodowych aktywności zachęci pociechy do zabawy na świeżym powietrzu, a opieka nad własnymi roślinami to wielka radość i satysfakcja, nie tylko dla ogrodowych wróżek.

Potrzebujesz:

- ★ dużych kamieni
- ★ farb (akrylowych, bezpiecznych dla dzieci)
- ★ flamastrów
- ★ lakieru
- ★ pędzli

TEKST: TAMSIN HOPE THOMSON AND LEE CONNELLY.
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE.

eprasa.pl 7688b04ad7

KROK PO KROKU

1. Zabezpiecz stół przed pobrudzeniem, rozkładając na nim gazety. Pomóż dzieciom pomalować kamienie różnymi kolorami. Zanim przejdziecie dalej, pozwólcie dobrze wyschnąć farbie.

2. Zachęć dzieci do kreatywności podczas projektowanie bajkowo-wróżkowych symboli na kamieniach przy pomocy flamastrów.

3. Kiedy projekty będą już gotowe, pokryj kamienie lakierem, który sprawi, że obrazki nie zmyją się z pierwszym deszczem. Zanim umieścicie je w ogrodzie, pozwólcie kamieniom dobrze wyschnąć.

2

3

Własne uprawy w pojemniczkach

Dzieci będą zachwycone swoimi uprawami, bo już po tygodniu będą mogły spróbować wyhodowanych przez siebie kiełków. Dzięki temu poznają też nowe smaki na talerzu. My posadziliśmy kolendrę i rukolę, ale można też użyć bazylii, kopru lub orientalnych odmian. Kolendra kiełkuje nieco dłużej niż rukola.

Potrzebujesz:

- ★ podłoża
- ★ nasion (my użyliśmy nasion kolendry i rukoli)
- ★ małych plastikowych pojemników (np. kubeczków po jogurcie)
- ★ wody
- ★ nożyczek

1

2

1. Wypełnij pojemniczek podłożem i dociśnij, by usunąć powietrze. Pojemniczkiem może być kubek po jogurcie lub inny. Na wierzchu posiej nasiona.

2. Podlej delikatnie podłoże, aż będzie wystarczająco wilgotne. Umieść pojemniczki na słonecznym parapecie, łatwo dostępnym dla dzieci, żeby mogły swobodnie doglądać swoich upraw. Nożyczkami odcinajcie wyrośnięte i gotowe do spożycia listki.

Wskazówka
Pozwól dzieciom ozdobić pojemniczki rysunkami, naklejkami lub kokardkami.

eprasa.pl 7638b04ad7

Kochamy obfite zbiory

Wykorzystaj w pełni plony, które przyniesie sezon, postępując według prostego przewodnika **Adama Frosta** na przetwory z własnych warzyw i owoców, aby rozsmakować się w nich w kolejnych miesiącach.

Zdjęcia Sarah Cuttle

Niewiele rzeczy cieszy bardziej niż uprawa własnych owoców i warzyw, które można zabrać prosto do kuchni. Ale może nadejść czas, zwykle właśnie teraz, gdy masz tak duże plony, że nie wiesz, co z nimi zrobić. To w takim czasie wraz z panią Frost zaczęliśmy robić przetwory, piklować i przechowywać.

Zawsze lubiłem gotować – myślałem nawet, żeby po skończeniu szkoły rozpocząć karierę kucharza – więc robienie przetworów to naprawdę świetna zabawa z bonusem w postaci domowych produktów, którymi można delektować się zimą. To również świetny sposób na to, aby nic się nie zmarnowało. W domu lubimy też otworzyć słoik z piklowanymi produktami, aby podkręcić smak posiłku – pani Frost zrobiła nawet spersonalizowane etykiety!

Istnieje mnóstwo sposobów na przechowywanie i przetwarzanie plonów, bez względu na to, czy masz ochotę na coś słodkiego, pikantnego, czy nawet z alkoholem! Przepisy nie są trudne i nie musisz posiadać profesjonalnych sprzętów. Zaskoczy cię, iloma owocami i warzywami możesz cieszyć się, gdy już przestaną rosnąć w twoim ogrodzie.

Piklowanie to świetny sposób na wykorzystanie nadmiaru chili, którym można cieszyć się całą zimę

Piklowanie nie tylko papryczek

Piklowanie jest niedrogie i łatwe. Możesz postawić na słodkie lub pikantne pikle, w zależności od przepisu, a wybór owoców i warzyw nie ma końca. Te słoiki pysznych przetworzonych smakołyków są nie tylko świetne na zimny lunch – można je dodawać do zup, wywarów i curry, a także do potraw z ryb czy mięsa.

Ocet z solą lub cukrem to główne składniki używane do piklowania owoców lub warzyw, ale możesz też dodać zioła i przyprawy – takie jak nasiona kolendry i gorczycy, czarny pieprz, imbir, goździki i liście laurowe – aby uzyskać lepszy smak. Ja pikluję chili, ale możesz zrobić to praktycznie z wszystkim, np. z fasolą, kapustą, ogórkiem, śliwą lubaszką, fenkułem, czosnkiem, cebulą i gruszką.

1. **Przygotuj** swoje papryczki chili, krojąc je na krążki i usuwając nasiona. Wykorzystałem kilka odmian chili, aby mój słoik był kolorowy. Upewnij się, że używasz jak najjędrniejszych i najświeższych produktów.
2. **Włóż** chili do wyparzonych słoików – wcześniej umyj słoik w gorącej wodzie z mydłem i wstaw do piekarnika w temperaturze 140°C do całkowitego wyschnięcia – ze szczelną pokrywką. Ilość chili zależy od rozmiaru twojego słoika.
3. **Podgrzej** ocet w rondelku – papryczki staną się miększe. Jeśli użyjesz zimnego octu, papryczki będą chrupiące. Możesz również w czasie podgrzewania dodać zioła i przyprawy do octu – moje sugestie znajdziesz po lewej stronie lub kup gotowe opakowanie.
4. **Zalej** papryczki octem do krawędzi słoika i zakręć pokrywkę. Przechowuj w chłodnym, ciemnym miejscu co najmniej przez cztery tygodnie przed zjedzeniem.

eprasa.pl 7638b04ad7

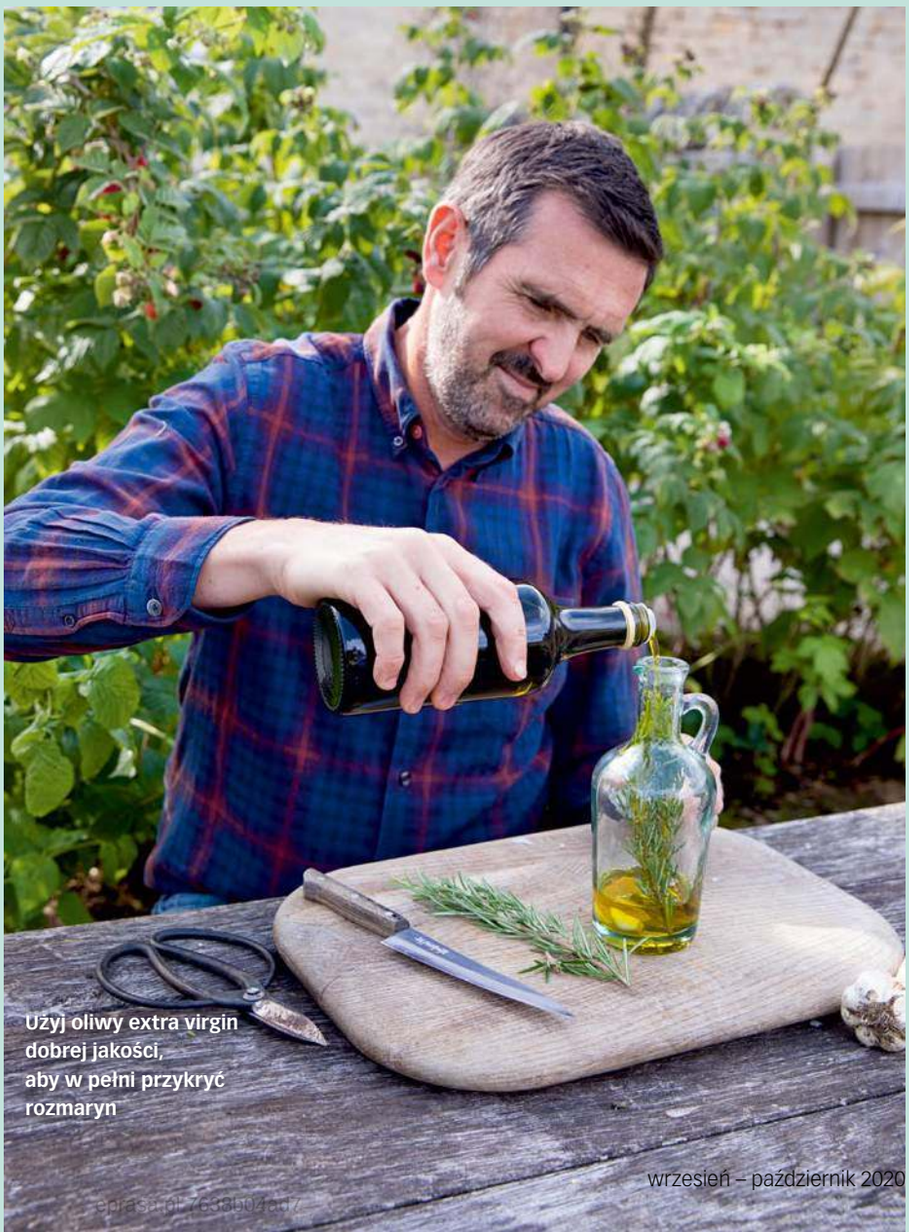

Przytnij gałązki rozmarynu, najlepiej młode przyrosty bez kwiatów

Aromatyczne oliwy

Przyrządzanie smakowych oliw to świetny sposób na wykorzystanie ziół, szczególnie, jeśli musisz przyciąć swoje rośliny. Idealnie nadają się do podrumieniania i smażenia, ale dodają również głębi i smaku daniom, od gulaszy po dressingi do sałatek. Najlepiej używać oliwy extra virgin jako podstawy, chociaż nie musi być najlepszej jakości. W przypadku oliw ziołowych możesz użyć jednego zioła lub wymieszać ze sobą kilka, aby stworzyć ciekawe połączenie. Ja użyłem rozmarynu i czosnku, ale bazylia, tymianek, szałwia lub oregano również zagwarantują doskonały smak. Chili i przyprawy, takie jak kolendra lub nasiona fenkułu, również świetnie się nadadzą do aromatycznych oliw.

1. **Weź** wyparzony słoik lub butelkę i dodaj składniki, z których chcesz uzyskać swój smak. W zależności od rozmiaru butelki możesz potrzebować więcej lub mniej ziół. Pierwsze próby mogą być nie do końca udane, ale wkrótce zorientujesz się, jakiej ilości składników używać, do stworzenia swoich ulubionych smaków.
2. **Wlej** ostrożnie oliwę do pojemnika, aby zakryła składniki. Dobrze zakręć przykrywkę.
3. **Przechowuj** oliwę w chłodnym miejscu przez kilka tygodni przed spróbowaniem. Jeśli ci smakuje, możesz odcedzić składniki i zabutelkować samą oliwę – chociaż nie koniecznie, jeśli zamierzasz ją szybko wykorzystać. Po otwarciu trzymaj w chłodnym miejscu i wykorzystaj w ciągu sześciu miesięcy.

Użyj oliwy extra virgin dobrej jakości, aby w pełni przykryć rozmaryn

Regularne obracanie słoikiem sprawi, że cukier równomiernie się rozpuści

Owoce w alkoholu

Dżiny i wódki o smaku owocowym są obecnie bardzo modne – a pani Frost je uwielbia! Świetnie nadają się do orzeźwiających drinków lub do toniku czy napoju gazowanego, a intensywny owocowe smak, który uzyskasz z domowego trunku jest lepszy od tego, co możesz kupić w sklepie. Gdy zabutelkujesz swój dżin lub wódkę, zostaną ci pyszne owoce w alkoholu, które można zjeść na deser z lodami. Ja lubię śliwki, ale możesz spróbować z czarną porzeczką, śliwą lubaszką, malinami, rabarbarem, jagodami lub tarniną.

1. **Przygotuj** swoje owoce. W przypadku moich śliwek kroję je na pół i wyjmuję pestki. Przekłuwam również skórkę, by uwolnić więcej smaku.
2. **Włóż** połówki owoców do czystego słoika lub butelki – ja używam 500 g owoców na litr alkoholu. Upewnij się, że słoik ma szczelną przykrywkę, ponieważ trunkiem trzeba będzie wstrząsać od czasu do czasu.
3. **Dodaj** do słoika cukier. W przypadku cierpkich owoców używam 300 g cukru na 500 g owoców, ale przy słodszych owocach będzie potrzeba mniej. Być może wcale nie użyjesz cukru – to zależy od twojego gustu.
4. **Wlej** wybrany przez siebie dżin lub wódkę do słoika i zakręć przykrywkę. Obróć słojem, aby wstrząsnąć zawartością i przechowuj w chłodnym miejscu, z dala od promieni słonecznych.
5. **Delikatnie** obracaj słoikiem codziennie przez tydzień, aby cukier nie osadzał się na dnie, a sok z owoców mógł się uwalniać.
6. **Wstrząśnij** i co tydzień kosztuj przez kolejne 8-10 tygodni, aż cukier całkowicie się rozpuści i smak w pełni się rozwinie.
7. **Przecedź** alkohol, gdy będzie gotowy, do wyparzonych butelek i przechowuj w chłodnym i suchym miejscu. Zostaw owoce i rozsmakuj się również w nich.

Przekłuwanie skórki owoców pomaga uwolnić smak

eprasa.pl 7638b04ad7

Suszenie i wieszanie

Niektóre plony idealnie nadają się do suszenia; potem można je wykorzystać w kuchni. Chili to najlepszy przykład; poza tym długie sznurki kolorowych papryczek także ładnie wyglądają. Przypominają mi o wakacjach nad Morzem Śródziemnym, gdzie sznurki z chili suszą się, wisząc na frontowych drzwiach. Gdy chili wyschną, kroję je i używam jak zwykle, ale można je też zmielić na proszek i używać jako przyprawy. Cebule i czosnek również można przechowywać na sznurku, ale najpierw je rozłóż i pozostaw do wyschnięcia.

1. **Zbierz** swoje papryczki chili i szybko je umyj oraz osusz, uważając, by ich nie uszkodzić. Wybierz takie, które najlepiej nadają się do nawlekania, a te uszkodzone zużyj od razu.
2. **Zawiąż** supeł na jednym końcu mocnego sznurka lub żyłki wędkarskiej. Nawlecz igłę na drugim końcu i przebijaj każdą papryczkę, aby nawlec wszystkie.
3. **Powieś** swój paprykowy naszyjnik w ciepłym i przewiewnym miejscu do wyschnięcia. Sprawdzaj co jakiś czas i usuwaj papryczki z oznakami pleśni lub gnicia.

Nawlekanie to jeden z najprostszych sposobów na suszenie i przechowywanie papryczek chili

Przechowuj swoje sznurki z chili w miejscu, które jest suche i ciepłe, jak na przykład szafka z bojlerem

Przechowywanie owoców

Odmiany owoców, które dojrzewają pod koniec sezonu, zwykle lepiej dają się przechowywać niż te, które dojrzewają wcześniej, a jeśli będą miały zapewnione odpowiednie warunki, niektóre, w szczególności jabłka, można trzymać nawet przez kilka miesięcy – co oznacza, że możesz zrobić pyszny jabłecznik na święta!

W ogrodzie mam kilka okazów pigwy, jej twarde owoce są idealne do przechowywania – ale jabłka, gruszki i nieszpułki też. Upewnij się, że wybierzesz do przechowywania najładniejsze owoce – te, które są poobijane lub uszkodzone lepiej od razu wykorzystać lub zrobić z nich sok. Najlepiej zbierać owoce do przechowywania zanim w pełni dojrzeją.

1. **Wybierz** płytkie pudełko, skrzynkę lub tacę, która zapewni dobry przepływ powietrza z boku i z góry. Kluczem do przechowywania owoców jest znalezienie odpowiedniego pojemnika, a następnie trzymanie go we właściwym miejscu.
2. **Umieść** owoce na tacy, tak aby się nie dotykały. Niektórzy zawijają pojedyncze owoce w gazetę, ale sprawdzanie ich jest czasochłonne, więc ja do wyścielania zamiast gazet używam pasków papieru.
3. **Przykryj** owoce paskami papieru i włóż je do chłodnego, ciemnego miejsca, takiego jak garaż, szopa lub piwnica. Upewnij się, że gdziekolwiek je przechowujesz, miejsce jest osłonięte przed mrozem, dobrze wentylowane, nie narażone na bezpośrednie światło słoneczne i głodne myszy!
4. **Sprawdzaj** swoje przechowywane owoce co jakiś czas, aby mieć oko na ich stopień dojrzałości i upewnij się, że nie gniją. Usuwaj wszystkie zepsute owoce.

Używanie pasków papieru do wyścielania owoców, takich jak pigwa, zapobiegnie ich obijaniu się

eprasa.pl 7638b04ad7

1

Jedz pestki

Wydrąż łyżką wnętrze dyni i przepłucz pestki na sicie, oddzielając je od miąższu. Gotuj pestki przez 10 minut, po czym rozłóż na kuchennym ręczniku do wysuszenia. Przemieszaj je w misce z oliwą, dopraw nieco solą i rozłóż na blaszce do pieczenia. Piecz przez 10 minut w temperaturze 180˚C. Podawaj, kiedy ostygną.

10 sposobów na wykorzystanie dyni po Halloween

Ocal dynię

W Anglii w okolicach święta Halloween sprzedaje się około 26 milionów dyni, by posłużyły za straszące lampiony. **Miranda Janatka** zdradza dziesięć sposobów na to, by nie zmarnować niczego z tego smacznego warzywa i wykorzystać je w całości – od pestki po skórkę.

eprasa.pl 7638b04ad7

2

Zrób chrupki ze skórek

Do tego najlepiej wykorzystać niewielkie dynie o miękkiej skórce. Obierz dynię i pokrój skórkę w cienkie długie paski. Przełóż je do miski, dopraw porządnie solą i odstaw na 10 minut. Skrop oliwą i wymieszaj. Piecz przez 30 minut w piekarniku nagrzanym wcześniej do 200˚C.

Dlaczego dynia jest zdrowa?

Miąższ dyni jest bogaty w potas, który obniża ciśnienie krwi. Pestki to nieocenione źródło magnezu, który wspomaga zdrowy sen.

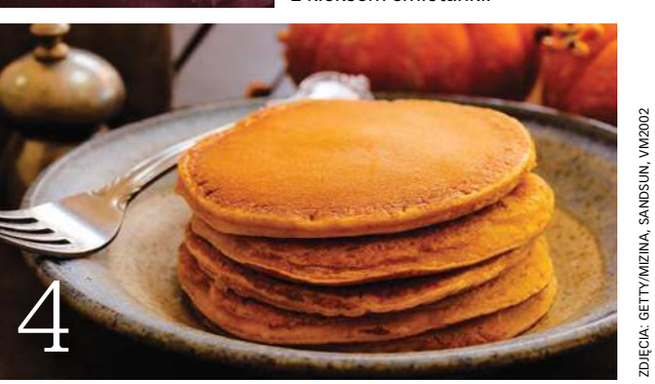
3

Odżywczy koktajl

Do shakera wlej kieliszek wódki waniliowej, kieliszek likieru whisky razem z dwiema szklankami purée z dyni. Dodaj szczyptę cynamonu i gałki muszkatołowej oraz lód. Zmieszaj, przecedź i podawaj z kleksem śmietanki.

Pyszne placuszki

Obraną i wypestkowaną dynię (ok. 120 g) pokrój w kostkę i wstaw do kuchenki mikrofalowej na 8 minut, a potem zblenduj na purée. Zmiksuj z 2 jajkami, 3 łyżkami cukru, 25 gramami masła i 200 gramami mąki pszennej. Smaż placuszki z obu stron na rozgrzanej patelni spryskanej lekko olejem. Podawaj ze śmietanką.

4

ZDJĘCIA: GETTY/MIZINA, SANDSUN, VM2002
*PUMPKIN WASTE SURVEY, KNORR 2018

eprasa.pl 7638b04ad7

5

Żywe ozdoby

Wydrążoną dynię można wykorzystać jako doniczkę i wypełnić ją roślinami. Odetnij górę dyni na tyle szeroko, by zmieściła się w niej roślina. Usuń miąższ i pestki (na stronie 104 znajdziesz sposób, na ich wykorzystanie). Na spodzie dyni zrób otwory, by zapewnić roślinie drenaż. Wypełnij dynię podłożem i posadź roślinę. Uklep ziemię. Kompozycja powinna utrzymać się przez około dwa tygodnie. Kiedy dynia zacznie mięknąć, przeznacz ją na kompost.

ZDJĘCIA: GETTY/ALEXXX, BLUEHILL, KAZMULKA, MEDIA PHOTOS; PAUL DEBOIS

7/10
dyń rzeźbionych na Halloween nie zostaje zjedzonych

6

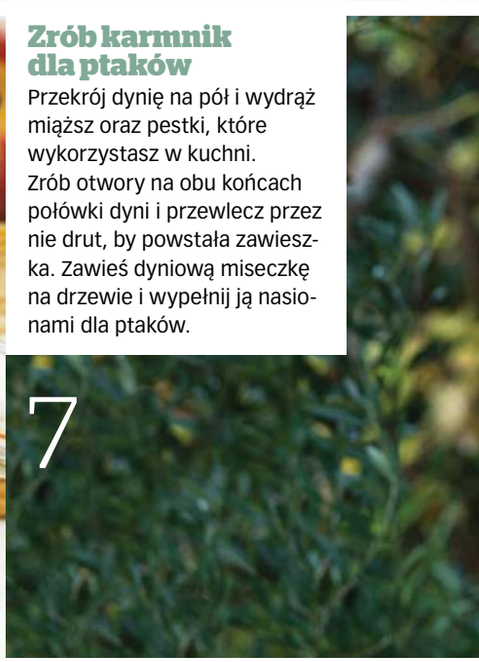
Świetny peeling do ciała

Zmieszaj 120 gramów grubego cukru z 60 gramami surowego miąższu dyni. Dodaj 1 łyżeczkę miodu i skrop olejkiem migdałowym. Wmasuj delikatnie miksturę w skórę i spłucz obficie wodą. Peeling możesz przechowywać w lodówce przez 2-3 dni.

Zrób karmnik dla ptaków

Przekrój dynię na pół i wydrąż miąższ oraz pestki, które wykorzystasz w kuchni. Zrób otwory na obu końcach połówki dyni i przewlecz przez nie drut, by powstała zawieszka. Zawieś dyniową miseczkę na drzewie i wypełnij ją nasionami dla ptaków.

7

eprasa.pl 7638b04ad7

Najlepsze do wycinania i jedzenia

Dynia 'Jack o' Lantern'
jest duża i okrągła.
Dynia 'Jack of All Trades'
ma okrągły i nieco spłaszczony kształt
Dynia 'Evergold'
dojrzewa właśnie na Halloween

Szybki sposób na purée z dyni

Obierz, pozbaw pestek i pokrój dynię w kostkę. Przełóż do miski, wlej łyżkę wody i gotuj w kuchence mikrofalowej przez 8 minut. Ostudź i zmiksuj w blenderze na gładkie purée.

8 Zachowaj pestki

Przepłucz pestki na sicie i oddziel je od miąższu. Rozłóż je na woskowanym papierze do całkowitego wyschnięcia. Odstaw na tydzień w suche i chłodne miejsce, a potem przełóż do papierowej torby, z datą i nazwą odmiany. Przechowuj w lodówce albo w suchym i chłodnym miejscu, by zasiać nasiona w przyszłym roku.

9 Kompostuj

Przekrój dynię i wydrąż miąższ oraz pestki. Skórę i łodygę pokrój w kawałki, by szybciej się rozłożyły. Przemieszaj z kompostem, zarówno suchym (kora i patyki), jak i mokrym (resztki warzyw i owoców).

10 Jak przechowywać dynię?

Dynie można trzymać nawet przez pół roku, jeśli zadbasz o dobre warunki przechowywania. Po zakupie, przechowuj dynię w chłodnym i przewiewnym pomieszczeniu. Sprawdzaj regularnie, czy nie pojawia się pleśń.

Posadź dynię

Pestki wysiej i przechowuj doniczki w pomieszczeniu. Podlewaj i nie dopuść do wyschnięcia podłoża.

Kiedy pokażą się korzenie, przestaw doniczki na zewnątrz na tydzień, ale okrywaj na noc. Przesadź roślinki w słoneczne miejsce. Podlewaj i chroń przed ślimakami.

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Siew												
Zbiór												
Odległość	**Siew** ↓ na głębokości 2,5 cm **Odległość między roślinami** ↔ 90-150 cm ↗ 90-150 cm między rzędami											

Zaangażuj się!

Odkryj wiele innych sposobów na wykorzystanie dyni, biorąc udział w miejscowych imprezach na dyniowych farmach. Można tam dowiedzieć się jak nie marnować tego drogocennego warzywa.

eprasa.pl 7638b04ad7

Czas dla dzikiej fauny...

Chłód powietrza, rześkie poranki i pierwsze delikatne przymrozki – zmieniają się też stworzenia bytujące w ogrodzie. Od dawna nie ma już w nim jerzyków ani jaskółek (w tym oknówek), za to pojawiają się pierwsze zimowe ptaki wędrowne. Czy w tym roku będzie u nas zimą mnóstwo jemiołuszek? A może zima upłynie pod znakiem grubodziobów? Liczba ptaków wędrownych będzie zależeć od temperatury i dostępności pożywienia w Europie Wschodniej. Zacznij już teraz myśleć o zapewnieniu ptakom, zwłaszcza gatunkom szukającym pożywienia na ziemi, np. rudzikom i kosom, bogatych w kalorie nasion, orzechów i produktów z łoju. Zostaw jabłkowe spady dla ptaków i motyli – będą się nimi objadać. Jeże będą potrzebować dożywiania aż do hibernacji, dlatego wystawiaj im karmę dla psów lub kotów, aż przestanie znikać.
Tekst Kate Bradbury

Rusałkę pokrzywnik można czasem zobaczyć nawet w październiku, gdy pożywia się na kwiatach późnego lata takich, jak werbena patagońska (*Verbena bonariensis*). To młody osobnik – dopiero niedawno przeobraził się z larwy, która powstała z jajeczka złożonego przez samiczkę latem. Taki motyl już wkrótce wejdzie w hibernację i pojawi się wiosną, aby złożyć jajeczka na pokrzywach.

Rusałka pokrzywnik ma piękne, głównie pomarańczowe ubarwienie z niebiesko-czarnymi wzorami wokół brzegów skrzydełek oraz żółtymi plamami w ich górnej części. Osobniki dorosłe żerują na pojedynczych kwiatach nektarodajnych, natomiast gąsienice, w grupach, na pokrzywach. Rusałki pokrzywnik składają jajeczka do dwóch razy w roku – po raz pierwszy późną wiosną (dotyczy to osobników, które przetrwały zimę). Kiedy lato jest dobre, pokolenie, które pod koniec lata wykluwa się z tych pierwszych jajeczek, odbywa gody i składa jajka, dzięki czemu jesienią pojawia się kolejne pokolenie motyla.

Organizacja the UK Butterfly Monitoring Scheme, którą powołano do życia w 1976 r., przeprowadza coroczne liczenie motyli, aby badać wielkość ich populacji. W ostatniej dekadzie populacja rusałki pokrzywnik spadła o 22 %, zaś pomiędzy rokiem 1976 a 2018 aż o 78 %!

Wypatruj też...

- płochliwych kosów i rudzików. Przylatują one do nas ze Skandynawii i często nie są aż tak bardzo przyzwyczajone do ludzi, jak ptaki żyjące w Wielkiej Brytanii;
- jeży aktywnych w ciągu dnia – zadzwoń do lokalnej organizacji zajmującej się pomocą dla jeży i poproś o radę;
- ostatnich trzmieli rudych. Ich robotnice są już zmęczone i kiepsko wyglądają – niektóre są prawie łyse.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; NATUREPL/ALEX HYDE; SANDERMEERTINSPHOTOGRAPHY.GMAIL.COM/DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl 7638b04ad7

Budleja zapewnia obfitość nektaru motylom, np. rusałce pokrzywnik

eprasa.pl 7638b04ad7

Postaw na dzikość w mieście

Miejskie ogrody tworzą niezwykle istotną sieć utrzymującą przy życiu dzikie gatunki. **Joe Swift** wyjaśnia, co możemy zrobić, aby wesprzeć stworzenia żyjące tuż za naszymi tylnymi drzwiami.

Kiedy byłem raczkującym projektantem, panowała moda na ogrody minimalistyczne, w których pierwszeństwo miały formy architektoniczne, a rośliny grały drugie skrzypce – ale miejsca te rzadko tętniły życiem. Teraz sprawy wyglądają już inaczej – większość z nas jest świadoma, że nasze miejskie ogrody, bez względu na swoją wielkość, odgrywają istotną rolę, zapewniając bardzo ważne zasoby ogromnej ilości istot tam, gdzie są one potrzebne najbardziej.

W ogrodach występuje niezwykła różnorodność siedlisk i roślin, a wielkość tych zielonych terenów w skali kraju jest naprawdę spora. Gdyby można je było połączyć, powstałyby korytarze ekologiczne o podstawowym znaczeniu, których wiele gatunków potrzebuje, aby przeżyć!

Większość rzeczy, jakie możemy zrobić w naszych ogrodach, jest bardzo prosta i wymaga bardzo niewiele czasu i często zerowych wydatków, ale za to jest nie tylko pożyteczna dla dzikiej fauny, ale też sprawi, że ogród będzie pełen życia, a jednocześnie zdobędzie większą głębię.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/JACKIE BALE; JASON INGRAM

Zasadź pokrzywy, aby przyciągnąć rusałki pawiki

Motyle i ćmy

Uwielbiam przyglądać się latem motylom i chociaż w tym roku [2019 r. - red.] jest ich znacznie mniej, widzieliśmy tu sporo modraszków agestisów, modraszków Ikarów i rusałek pawików. Mają skomplikowany cykl życiowy – rozpościerają skrzydła dopiero po przejściu stadiów jajka, gąsienicy i poczwarki – co sprawia, że na każdym z tych etapów są bezbronne, dlatego trzeba im zapewnić odpowiednie środowisko.

Idealnie byłoby pozwolić, aby fragment ogrodu – np. wzdłuż rabaty albo za szopą – swobodnie zarósł. Niech trawa będzie tam wysoka i niech rośnie tam kępa pokrzyw na pokarm dla motyli, zwłaszcza dla rusałek: ceików, pokrzywników, pawików i admirałów.

Najlepsze są nektarodajne rośliny o rurkowatych kwiatach lub skupiskach drobnych kwiatków – np. astry, budleje, lawenda, driakiew czy werbena. Ćmy uwielbiają rośliny, które pachną nocą, takie jak wiesiołek, wiciokrzew, jaśmin czy wieczornik damski.

Pszczoły, motyle i ćmy uwielbiają obfitujące w nektar kwiaty żmijowca 'Blue Bedder'

Pszczoły

Jestem dumny, że w moim ogrodzie pszczoły są obecne prawie przez cały rok, bo zawsze coś tu kwitnie. Miód wyprodukowany w miejskich ulach jest znany z głębokiego smaku, co wynika ze zróżnicowania gatunków, z których pszczoły pobrały nektar. Uprawiaj rośliny o dzwonkowatych kwiatach, które są bogate w nektar i zapewniają owadom łatwy dostęp – np. żmijowce (na zdjęciu), hiacyntowce, dzwonki, naparstnice, kukliki, bluszcz i łubiny.

Zawsze sadź rośliny o kwiatach pojedynczych, a nie pełnych, aby ułatwić dostęp pszczołom. Ci z nas, którzy uprawiają własne plony, wiedzą, że kwiaty wielu roślin warzywnych i owocowych – grochu i fasoli, malin, jabłoni i większości ziół – są bardzo przyjazne owadom. Zamocuj na murze lub płocie drewnianą skrzynkę wypełnioną krótkimi odcinkami bambusa, aby zapewnić pszczołom samotnicom miejsce do gniazdowania. Ważne jest też źródło wody.

eprasa.pl 7638b04ad7

Wykonanie hoteliku dla owadów jest proste, a zapewnia schronienie najróżniejszym gatunkom, takim jak hibernujące osy, biedronki, złotooki i stonogi.
Wykonaj nasz projekt ze str. 114

Żaby, ropuchy i traszki

Żabę trawną można znaleźć w wielu ogrodach w brytyjskich miastach – podobnie, jak traszki: zwyczajną i helwecką. Oczko wodne przyciągnie do ogrodu płazy, dlatego pamiętaj, aby miało co najmniej jeden łagodnie nachylony brzeg, aby łatwo im było wchodzić do wody i wychodzić z niej, gdy przestaną już być kijankami.

Nasadzenia wokół brzegu oczka zapewnią schronienie przed drapieżnymi ptakami, a jeden czy dwa kamienie wystające z wody – miejsce na odpoczynek i oddychanie nad poziomem wody. Ryby zjadają skrzek i kijanki, dlatego lepiej jest ich unikać. Kijanki ropuchy szarej, która preferuje większe zbiorniki wodne i jest mniej powszechna w brytyjskich ogrodach, są lekko trujące, dlatego ryby ich unikają. Stos drewna w pobliżu wody zapewni dobre schronienie na zimę.

Nie ulegnij pokusie wprowadzenia do oczka skrzeku czy kijanek z innych zbiorników, bo grozi to przywleczeniem chorób. Jeśli zapewnisz odpowiednie środowisko, właściwe stworzenia na pewno się pojawią!

Rośliny zasadzone wokół brzegów oczka wodnego zapewniają schronienie przed drapieżnikami

Wypełniaj karmniki różnorodną karmą, aby przyciągnąć jak najwięcej gatunków ptaków

Ptaki

Mam dwa koty, więc karmniki wieszam jak najwyżej i cieszę się obecnością mnóstwa ptaków w ogrodzie – zaglądają tu kosy, płochacze, szczygły, rudziki, sikorki i gołębie grzywacze, a czasami dzięcioł zielony i nawet świeżo przybyłe aleksandretty obrożne! Do karmników sypię najróżniejszy pokarm (nasiona olejarki, orzechy, a zimą kulki z tłuszczu), który przyciąga różne gatunki ptaków i pomaga im przetrwać zimę, gdy brakuje pożywienia.

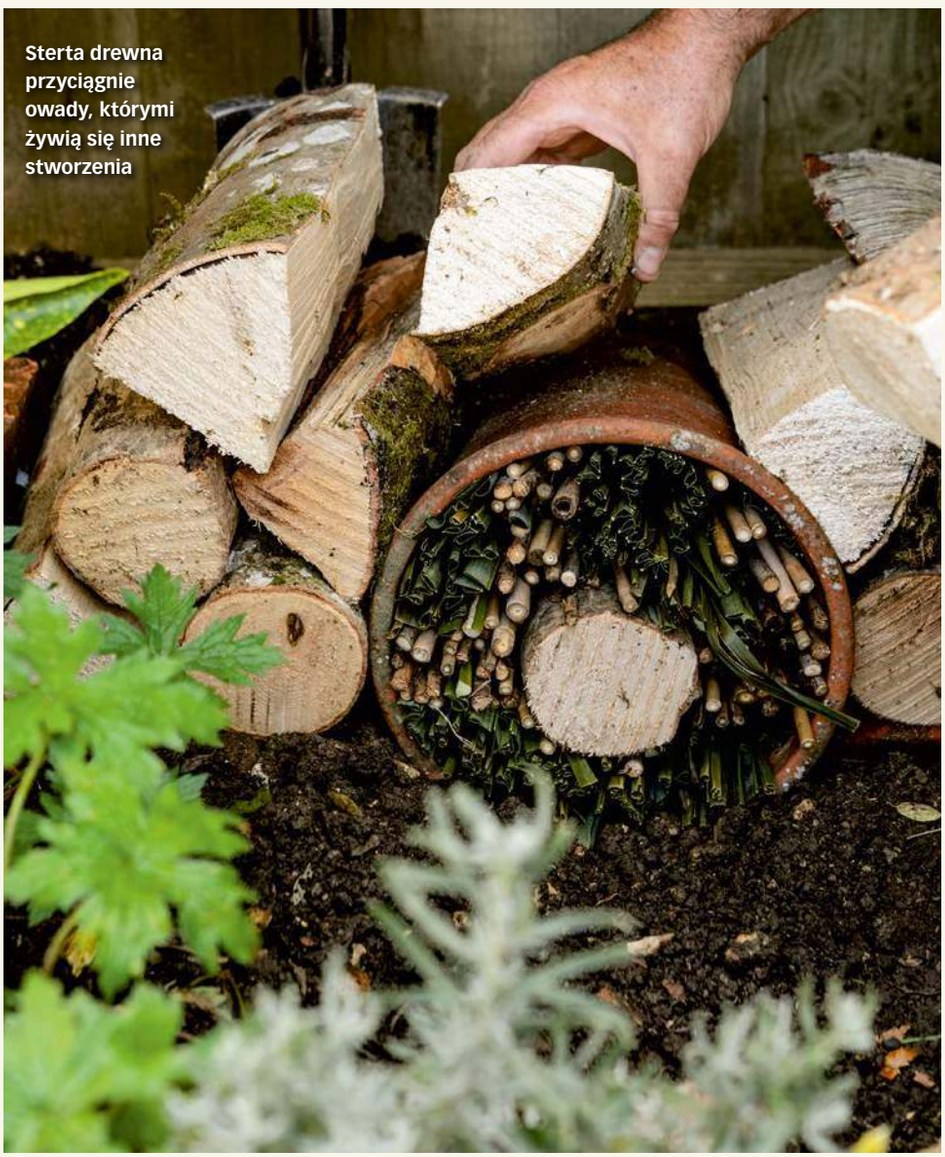
Kolosalne znaczenie ma źródło wody i budki lęgowe, które powinny wychodzić na północ. Ważne też są drzewa i krzewy pełne gałązek, na których ptaki mogą siadać, a także gatunki zapewniające jagody – np. irgi, dzikie jabłonie, głóg, wiciokrzew, zawiązujące owoce róże i kalina koralowa. Nie przycinaj żywopłotów w sezonie lęgowym (od marca do lipca).

Zamocuj budki dla nietoperzy pod okapem domu lub wysoko na murze z południową wystawą

Chrząszcze i inne owady

Owady te są źródłem pożywienia dla wielu innych gatunków, dlatego trzeba przyciągać ich jak najwięcej. Jeżeli używasz pestycydów, rozważ, czy z nich nie zrezygnować, bo chrząszcze żywią się drobnymi owadami i będą je dla ciebie tępić. Ułóż na końcu ogrodu stertę drewna, wkopując około jedną trzecią jej objętości w ziemię, aby część drewna rozłożyła się dla istot, które żywią się martwym drewnem, a wkrótce pojawią się stonogi i chrząszcze biegaczowate. Otwarta pryzma kompostowa będzie nie tylko wsparciem dla roślin, ale zaneci też chrząszcze i wiele innych owadów oraz pędraki.

Sterta drewna przyciągnie owady, którymi żywią się inne stworzenia

Nietoperze

W naszym ogrodzie nie ma nietoperzy – może dlatego, że nocą grasują tam koty i z powodu zanieczyszczenia świetlnego? Ale można zrobić kilka prostych rzeczy, żeby je przyciągnąć na działkę i zawsze warto działać razem z sąsiadami, aby uzyskać efekt połączonych sił.

Pozostaw część ogrodu w stanie dzikim i zrób oczko wodne, aby zanęcić owady, którymi żywią się nietoperze. Załóż żywopłot i uprawiaj drzewa, aby ssaki miały gdzie się schronić (współdziałaj z sąsiadami). Zasadź rośliny o kwiatach, które pachną nocą, bo przyciągają nocne owady zapylające (patrz: ćmy). Zamocuj jedną albo dwie budki dla nietoperzy, aby stworzenia mogły schronić się w nich przy silnym wietrze – zawieś domki na wysokości co najmniej 4 m. Różne rodzaje budek przyciągają różne rodzaje nietoperzy. Jeśli możesz, nie wypuszczaj kotów na noc i zmniejsz oświetlenie w ogrodzie, a w sytuacji idealnej w ogóle z niego zrezygnuj.

Żyj i pozwól żyć

Ogrody są otwarte na wszelkie formy życia i czasami oznacza to również niechcianych gości. Tu w Hackney mamy stada lisów, sprytnych i akrobatycznych wiewiórek i mnóstwo kotów z całego sąsiedztwa. Większość mieszkańców miast akceptuje, że jest to po prostu element życia blisko innych stworzeń. Udaje mi się nie dopuszczać wiewiórek do karmy dla ptaków dzięki zastosowaniu karmników odpornych na wiewiórki (z klatką wokół zewnętrznej strony).

Nasze oczko wodne jest w gorące dni lata jak wodopój dla całego mnóstwa zwierząt, co uwielbiam obserwować. Niektórzy miejscy ogrodnicy borykają się z problemem myszy, szczurów, borsuków i kretów, które rzeczywiście mogą być kłopotliwe. Tak, czasem zniszczą parę roślin, zryją trawnik czy załatwią się tam, gdzie nie powinny, ale teraz powtarzam: żyj i pozwól żyć. W swojej książce piszę, że jeśli ogród ma być przyjazny naturze, obejmuje to wszystkie formy życia!

Zachowanie lisów może być frustrujące, ale obserwacja bawiących się lisiątek to wielka radość

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/CUPPYUPPYCAKE, SHELLY STILL; JASON INGRAM

eprasa.pl 7638b04ad7

Kawałki drewna zapewniają jaszczurkom, wężom i padalcom miejsce do wygrzewania się na słońcu

Zaskrońce i padalce

Do ogrodu można przyciągnąć trzy rodzaje gadów: padalce, zaskrońce i zwykłe jaszczurki. Kluczowe znaczenie ma środowisko. Zaskrońce i padalce lubią ciepło pryzmy kompostowej, dlatego nie przewracaj jej latem, bo być może wychowują tam młode.

Przyda się ułożona w słonecznym miejscu sterta dużych kamieni lub drewna. Blacha falista i dachówki nagrzewają się, dzięki czemu stworzenia mogą wygrzewać się na nich lub pod nimi. Jeśli chodzi o pożywienie, to pozwól, aby drewno rozkładało się w sposób naturalny – w ten sposób przyciągniesz chrząszcze i inne owady, którymi żywią się gady.

Wystawiaj mięsną karmę dla psów lub kotów – nie mleko

Jeże

Kiedy byłem mały, mieliśmy jeże, ale tu, w Hackney, jeszcze się to nie zdarzyło. Jeże są pożytecznymi drapieżnikami – zjadają ślimaki nagie i skorupowe oraz owady. Aby je przyciągnąć, zostaw fragment ogrodu w stanie dzikim – niech będzie tam sporo opadłych liści i kawałków drewna (które nęci też zjadane przez jeże bezkręgowce). Stwórz prosty domek, opierając kawałek deski o mur lub plot. Sprawdź, czy nie ma jeży, zanim zaczniesz przerzucać kompost, kosić trawę albo rozpalać ognisko. Nie używaj granulek na ślimaki.

Dokarmiaj jeże mięsną karmą dla psów lub kotów, albo karmą dla jeży – niech skumulują rezerwy tłuszczowe przed zimową hibernacją (XI-III). Nie podawaj im mleka. Idealnie byłoby zapewnić jeżom jakiś otwór w płocie czy murku, aby mogły swobodnie się przemieszczać.

Jak zrobić...

Hotel dla owadów

Wykonanie hotelu dla owadów to frajda – jest proste i prawie nic nie kosztuje. Może nawet masz już gdzieś potrzebne do tego materiały.

To świetne zadanie do wspólnej realizacji z dziećmi – można im opowiedzieć o różnych siedliskach i ochronie przyrody. Można postawić na większą skalę, ale nawet w tak niewielkiej skrzynce, jak na zdjęciach, jest wystarczająco dużo idealnych zakamarków, w których mogą hibernować owady. Taki hotel nadaje się zwłaszcza dla hibernujących os, złotooków i stonóg, a także biedronek, które wyjadają z ogrodu mszyce.

POTRZEBNE CI BĘDĄ

- drewniana skrzynka
- rozkładająca się gałąź
- rozbita doniczka
- szyszki sosnowe
- źdźbła trawy ozdobnej
- żwir

1 **LEKKO POCHYL** skrzynkę do tyłu i zacznij wypełniać ją zgromadzonymi materiałami. Zacznij od większych elementów i stopniowo wypełniaj otwory między nimi, aby wszystko dobrze się trzymało.

2 **UKŁADAJ** poszczególne materiały razem, unikając przypadkowego wrzucania wszystkiego jak leci. Stworzysz w ten sposób różne środowiska i przyciągniesz większą liczbę gatunków.

3 **WYBIERZ** chłodne, ciemne miejsce wśród roślin, z dala od drapieżników. W skrzynce powinno być sucho, dlatego umieść ją pionowo nieco nad ziemią lub zamocuj na płocie lub murze.

4 **NIE RUSZAJ** skrzynki zimą. Z czasem materia organiczna (drewno, gałązki, szyszki) rozłoży się. Jeśli skrzynka pozostanie nienaruszona, możesz ponownie wykorzystać ją kolejnej zimy.

eprasa.pl 7638b04ad7

Zawieś karmnik poza zasięgiem polujących kotów

Zaopiekuj się ptakami

To pierwszoplanowi aktorzy w ogrodzie, pomocni w kontrolowaniu owadzich szkodników oraz ważna część naszego codziennego życia, więc warto dbać o nasze ogrodowe ptaki, szczególnie przed nachodzącą zimą. Oglądanie ich w karmnikach może rozjaśnić najbardziej pochmurny dzień, a zapewnianie im zdrowej diety, która im zasmakuje, jest obowiązkiem każdego, kto chce zostać ogrodnikiem dzikiej przyrody.

Wraz z końcem lata ptaki przybierają na wadze i szukają miejsc do schronienia. Główki nasienne i owoce to idealne źródła pokarmu, ale szybko się kończą. Dostarczając inne pożywienie, możemy pomóc im przetrwać zimę. Im mniejszy ptak, tym krótsze jego życie – rudzik średnio żyje tylko dwa lata – ale ogrodnicy mogą pomóc wydłużyć jego życie.

ULUBIEŃCY ALANA

Kos Za odwagę i wieczorne koncerty
Modraszka Niesamowita karmnikowa gimnastyczka
Rudzik Przyjaciel ogrodnika, szczególnie, gdy kopiemy
Drozd śpiewak Elegancki, świetnie kontroluje ślimaki
Wróble Ich ciągłe ćwierkanie jest nadzwyczaj przyjemne

KROK PO KROKU Opieka nad ptakami ogrodowymi

1 **WYMIENIAJ** wodę w miskach regularnie; i w tych wiszących, i w tych na ziemi. Woda jest tak samo ważna jak jedzenie, szczególnie w mroźną pogodę. Ptaki potrzebują jej do picia i kąpieli.

2 **WYPEŁNIAJ** karmniki, aby zapewnić stałe źródło pożywienia. Popularne są orzeszki (niesolone), mieszanka nasion dla ptaków, łuskane nasiona słonecznika i kule z nasionami oraz tłuszczem.

3 **UMIEŚĆ** budki dla ptaków w osłoniętych miejscach, z dala od wiatru, co najmniej 2 metry nad ziemią, gdzie koty ich nie dosięgną.

4 **SPRZĄTAJ** karmniki regularnie, aby zapobiec rozprzestrzenianiu się chorób (ostatnio dzwońce poważnie chorowały). Raz w miesiącu myj je ciepłą wodą z mydłem.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; TIM SANDALL

eprasa.pl 7638b04ad7

Zachowaj swoje ziołowe zapasy

Zadbaj o swoje zioła, wykonując kilka ważnych prac, dzięki którym uzyskasz zapas świeżych listków na cały rok. Zamiast wydawania fortuny na sadzonki, pozwól kilku roślinom jednorocznym na wysianie nasion, a następnie przechowaj nasiona, aby wysiać je wiosną. Przycinaj rozkrzewione zioła, aby pobudzić roślinę do tworzenia świeżych liści i kontynuuj zbiory liściastych ziół, dodając je do sałaty i rukoli, by zaostrzyć smak jesiennych sałatek.

1 **WYJMIJ** ręką zasuszone nasiona kolendry z suchych torebek nasiennych. Nasiona wysypią się łatwo i można je przechować w papierowej kopercie, aby wysiać w przyszłym roku.

2 **POSADŹ** krzewiaste zioła w donicy, aby cieszyć się zimowymi listkami. Rozmaryn, szałwia i tymianek mogą rosnąć razem; potrzebują niewiele wody, ale sporo światła.

3 **WYJMIJ**, podziel i przesadź kępy ziół, aby odświeżyć je przed kolejnym sezonem. Miętę, melisę lekarską i estragon można podzielić zanim przejdą w stan spoczynku, ale estragon trzymaj w donicy lub w osłoniętym miejscu, ponieważ jest delikatniejszy.

4 **WYSIEJ** kilka jednorocznych ziół, takich jak koper i kolendra, aby uzyskać szybkie zbiory jeszcze w tym sezonie. Posiej je w donicach, jeśli masz miejsce pod osłonami, aby dłużej zbierać plony.

WEJDŹ NA www.gardenersworld.com/herbs, aby znaleźć mnóstwo porad i wskazówek dotyczących uprawy ziół

1

2

3

4

KROK PO KROKU
Wysiej nowy trawnik

Wysiej nowy trawnik teraz, gdy gleba jest jeszcze ciepła, a nasiona wykiełkują w ciągu tygodnia. Nasiona są dużo tańsze od trawy z rolki, więc jeśli dobrze przygotujesz podłoże, zaoszczędzisz pieniądze, a trawa wystarczająco urośnie i zagęści się, aby móc ją skosić przed nadejściem zimy.

Przekopanie podłoża widłami powinno wystarczyć, ale jeśli twoja ziemia jest ciężka i słabo przepuszczalna, najpierw ją przekop, by poprawić drenaż. Zostaw ją, aby osiadła, zanim posiejesz nasiona. Upewnij się, że w ziemi nie ma chwastów i wyrównaj jej poziom, aby ułatwić koszenie.

OSZCZĘDZAMY

1 **USUŃ** chwasty, korzenie i duże kamienie. Wyrównaj ziemię grabiami i uklep przed użyciem nawozu z mączki kostnej i porządnym zgrabieniem.

2 **ZWAŻ** nasiona i rozsyp połowę na całym obszarze, a następnie powtórz to samo z drugą połową, starając się, rozsiać je jak najrówniej.

3 **PODLEJ** konewką z cienkim sitkiem lub zraszaczem, uważając, aby nie uszkodzić nasion, a za kilka dni podlej ponownie, jeśli wyschną.

eprasa.pl 7638b04ad7

Posadź kilka rojników w płaskiej donicy i podsyp ozdobnym żwirkiem

Podziel rojniki

Rojniki, głównie murowe, uprawiałem nieomal od zawsze, jeszcze jako szkrab, co nie dziwi, bo to jedne z łatwiejszych roślin w uprawie. Wciąż je mam – w donicach ustawionych na schodach lub na słonecznym skalniku zrobionym specjalnie dla nich.

Od rojników pajęczynowatych do tych w kolorach kasztana lub jeszcze ciemniejszych, wszystkie najlepiej czują się w nasłonecznionym miejscu i na mniej niż bardziej wilgotnym podłożu. W takich warunkach zniosą każde zachwianie pogody.

Każda rozetka zakwitnie tworząc wysoki kwiatostan zakończonym gwiaździstymi kwiatami. Obumrze, ale najpierw morze młodziutkich odrostów wyrośnie u podstawy rośliny. Dobre nawodnienie w pierwszych dniach lata sprawi, że będą pulchne. Jeśli zaczną się zwijać, trzeba je przesadzić lub zasilić nawozem, a wtedy wrócą do swojego idealnego kształtu.

PIĘĆ WYTRZYMAŁYCH SUKULENTÓW:

Jovibarba podobny do rojnika z misternymi rozetkami
Sedum **'Blue Carpet'** pełen spiczastych niebiesko-szarych listków
S. cauticola **'Coca Cola'** szare listki i różowe kwiaty
Sempervivum **'Mercury'** głęboki karmazynowy kolor
S. **'Hookeri '** czerwony i pokryty puszkiem

KROK PO KROKU Jak rozmnażać rojniki

1 **ODDZIEL** rozetki, które wypełniły pojemnik od głównej rośliny. Możesz zasadzić je pojedynczo w mniejszych pojemniczkach lub razem w doniczce, lub płytkim pojemniku do wysiewów.

2 **PODZIEL** rozetki na pojedyncze rośliny i skróć ich łodyżki do 2 centymetrów – korzenie szybko się ukształtują. Kilka, może nie wszystkie, rozetki będą miały już korzonki.

3 **UŻYJ** sadzaka lub ołówka do umieszczenia rozetek w doniczce wypełnionej żwirkowym podłożem. Podlej je, a potem pozwól im dobrze przeschnąć przed następnym podlaniem.

4 **PRZESADŹ** nowe roślinki do większej donicy, by stworzyć mini ogródek. Będą na to gotowe po kilku miesiącach. Dopełnij donicę żwirkiem.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 7638b04ad7

Sadzenie wiosennych cebulek

Posadź kwitnące wiosenne rośliny cebulowe do doniczek i na ogrodowych rabatach. Narcyzy, szafirki, krokusy i hiacynty można posadzić już teraz, ale z tulipanami zaczekaj do listopada. Cebulki można posadzić w specjalnym podłożu do roślin cebulowych i ułożyć je blisko siebie w donicy, aby uzyskać najlepszy efekt. W ogrodzie będą kwitły rok po roku, jeśli zagwarantujesz im przestrzeń i posadzisz je trzy razy głębiej. Przykryj cebulki i podlej je. Oznacz ich położenie, rozsypując trochę żwiru, aby pamiętać, gdzie są, zanim nie pojawią się pędy.

Posadzenie cebulek w doniczkach teraz sprawi, że patio będzie kolorowe wiosną

KROK PO KROKU

Podziel byliny rabatowe

Podziel byliny tworzące gęste kępy już teraz, aby je odmłodzić i zapełnić rabaty na przyszły rok. Te, które wcześniej zakwitły, takie jak przywrotnik i bodziszek, można podzielić teraz. Oczyść podłoże z chwastów przed przesadzeniem roślin.

1 Wykop kępę z rabaty za pomocą szpadla. Podziel ją na części, rozplątując korzenie lub przecinając szpadlem przez środek.

2 Posadź najświeższe fragmenty z tyłu rabaty, uklep ziemię, a następnie obficie podlej.

KOMPOSTOWANIE

Dodaj ogłowione kwiaty i pozostałości roślin po przycięciu na kompost, układając naprzemienne warstwy ze zdrewniałymi odpadami. Unikaj kompostowania główek nasiennych z płodnych, samosiewnych roślin.

UWAŻAJ NA JAJA ŚLIMAKÓW

Ślimaki i pomrowy składają jaja kilka razy w roku, gdy jest ciepło. Jeśli je znajdziesz, usuń je z ziemi lub liści, po czym umieść w karmniku, aby nakarmić swoje ogrodowe ptaki.

NIE ZAPOMNIJ

- Zacząć sadzić zimowych roślin rabatowych, wypełniając puste miejsca powstałe po przycięciu letnich kwiatów
- Uważać na róże, które mają ładne owoce i unikać ich ogławiania
- Podeprzeć wysokich kwiatów tyczkami, aby dłużej cieszyć się ich urodą
- Zrobić podpór dla astrów, aby rosnąc się nie połamały

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM.

eprasa.pl 7638b04ad7

KROK PO KROKU

Wysiej nasiona

Wysiew świeżych nasion odpornych drzew i krzewów to świetny sposób na zgromadzenie roślin na żywopłot lub, jeśli masz miejsce, posadzenie własnego zagajnika. Kiełkują po zimnych zimowych miesiącach, gdy wiosną dni stają się coraz dłuższe. Ochraniaj donice przed myszami za pomocą siatki z drutu.

1 **WYMIESZAJ** ilaste podłoże do nasion z niewielką ilością uniwersalnego kompostu i grubym żwirem. Namocz podłoże, a następnie wysiej nasiona na powierzchni.

2 **ROZSYP** na nasiona warstwę drobnego piasku, pracując szybko, ponieważ namoczone podłoże sprawia, że piasek szybko nasiąka wodą, co utrudnia jego wyrównanie.

3 **ZRÓB** etykietkę z datą, źródłem nasion i nazwą gatunkową rośliny, a następnie wsuń w podłoże przy ściance doniczki.

4 **WŁÓŻ** donicę do inspektu, gdzie zazna zimowego chłodu, potrzebnego do przerwania stanu uśpienia przed kiełkowaniem. Jeśli masz osłonięty ogród, włóż zakrytą doniczkę do lodówki na kilka tygodni przed wyniesieniem jej na zewnątrz.

OGLĄDAJ filmy wideo i szukaj wskazówek na **www.gardenersworld.com/sowing**

1

2

3

4

KROK PO KROKU

Posadź cebulki amarylisa

Posadź cebulkę amarylisa teraz, aby już za osiem tygodni cieszyć oko kwiatami. Wybierz ozdobną donicę, aby stworzyć akcent centralny, lub uprawiaj w jednokolorowej donicy, którą będzie można dodać do kompozycji na późniejszym etapie. Umieść donicę w jasnym i ciepłym miejscu i obracaj ją wraz ze wzrostem łodygi, aby nie pochylała się w kierunku światła.

1 **WYPEŁNIJ** donicę (odrobinę większą niż cebulka) podłożem John Innes No.2. Połóż na środku cebulkę piętką do dołu.

2 **DOSYP** podłoża wokół cebulki, aby nie ruszała się; 2/3 cebulki powinno wystawać ponad powierzchnię ziemi.

3 **NAMOCZ** cebulkę i podłoże po czym umieść w ciepłej szklarni, oranżerii lub na parapecie z możliwie najbardziej równomiernym dostępem do światła.

eprasa.pl 7638b04ad7

Szklane fiolki po lekach i probówki z zatyczkami nadają się do krótkotrwałego przechowywania nasion. Nasiona zamknięte w takich pojemnikach nie mogą stać w słonecznym miejscu, w przeciwnym razie mogą się ugotować. Wybierz fiolki z ciemnego szkła i przechowuj je w ciemnej szafce lub szufladzie.

Foliowe woreczki strunowe z reguły nie są najlepsze do pakowania nasion. Szczelnie zamknięte woreczki nie pozwalają nasionom oddychać, a ich zawartość może łatwo zapleśnieć. Przez krótki czas można w nich jednak przechować bardzo dokładnie wysuszone nasiona, jednak wcześniej lepiej zrobić w woreczkach szpilką kilka dziurek.

Przechowywanie nasion

Każda historia w ogrodzie zaczyna się od nasiona – obietnicy nowego życia. Rodzi się ono w wśród opadających płatków i zasychających liści. Jednak kilka przekwitniętych kwiatów nie musi oznaczać końca kwiatowego sezonu. Zrywanie przekwitniętych kwiatostanów pobudza do rozwoju kolejne pąki i w ten sposób okres kwitnienia znacząco się wydłuża. I chociaż wiele kwiatów po przekwitnięciu wygląda niechlujnie i mało estetycznie, są i takie, które zamieniają się w piękne suszki. Jeśli pozwolisz im dojrzeć i zaschnąć, obdarują cię darmowymi nasionami na następny sezon.

Własnoręczny zbiór nasion daje mnóstwo satysfakcji, jednak zapakowanie, podpisanie i przechowanie nasion do następnej wiosny może być nie lada wyzwaniem. Utrzymanie porządku w kolekcji nasion ułatwi wiosenne wysiewy, szczególnie jeśli wiesz co, gdzie i kiedy zebrałeś. Każdy ogrodnik ma swój sprawdzony sposób na przechowywanie nasion. A co najlepiej sprawdza się u ciebie?

Tekst: Łukasz Skop Zdjęcia: Bożka Piotrowska

Będziesz potrzebować

- Metalowych pojemników
- Papierowych torebek
- Foliowych woreczków
- Szklanych fiolek

Metalowe pojemniki z przykrywkami bez uszczelnień są dobre do gromadzenia nasion i posłużą przez wiele lat pod warunkiem, że zamknięte w nich nasiona nie były mokre, co mogłoby doprowadzić do rdzewienia pojemników. Wykorzystaj pojemniki i puszki po przyprawach, dając im drugie życie.

Papierowe torebki są najlepsze do przechowywania różnego rodzaju nasion. Papier przepuszcza powietrze i pozwala nasionom oddychać. Jeśli nasiona nie zostały dobrze wysuszone przed zapakowaniem, papier wyciągnie z nich resztki wilgoci. Nasiona można pakować w stare koperty lub w nowe torebki np. do hot-dogów.

JESIENNE CIĘCIE

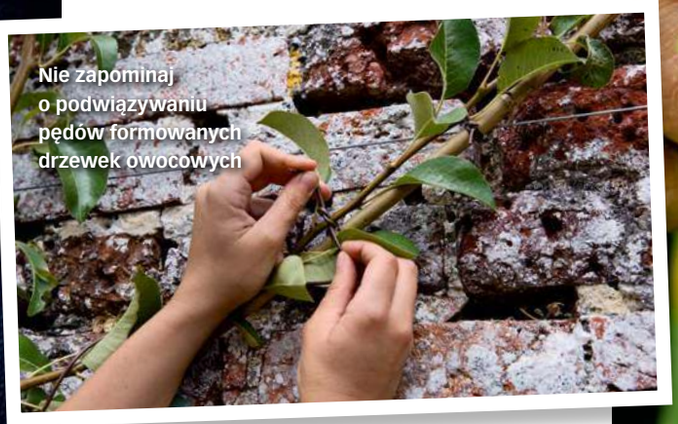
Przytnij żywopłoty, rabaty i rośliny produkujące owoce leśne – zacznij przygotowywać ogród na zimę – radzi **David Hurrion**

We wrześniu kwitnie coraz mniej kwiatów i rzedną liście. Na południu Wielkiej Brytanii wydaje się, że lato nigdy się nie skończy, ale dłuższe noce oznaczają spadek temperatury na północy kraju i pod koniec miesiąca mogą pojawić się przymrozki.

Aby w ogrodzie nadal było pięknie, koniecznie pamiętaj o usuwaniu zwiędniętych kwiatów, bo w ten sposób wyciśniesz z dalii, róż i letnich roślin rabatowych maksymalnie dużo barw. Pod koniec miesiąca trzeba jednak sięgnąć po sekator. W pierwszej kolejności należy zająć się roślinami owocującymi na długich pędach. Po tegorocznym wczesnym rozpoczęciu sezonu warto wyciąć te pędy, które skończyły już owocowanie. Jeśli nie masz czasu, tnij jesienią i zimą przy łagodnej pogodzie, ale zrób to, zanim wiosną przyszłego roku rośliny zaczną rosnąć.

Początek września to dobra pora, aby przyciąć żywopłot i niektóre rośliny zielne na rabatach – ale nie bądźmy zbyt „porządni", bo łodygi kwiatów, martwe pędy i owocostany są zimą bezcenne dla mieszkających w ogrodzie dzikich stworzeń.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS, JASON INGRAM, TIM SANDALL

Nie zapominaj o podwiązywaniu pędów formowanych drzewek owocowych

eprasa.pl 7638b04ad7

Przycinamy też

Niektórym roślinom dobrze zrobi cięcie w tym okresie – dzięki temu będą lepiej wyglądać, a rany po cięciu zdążą zaschnąć i zagoić się przed zimą.

BODZISZKI O tej porze roku te byliny wyglądają już niezbyt dobrze, dlatego można je mocno przyciąć, zostawiając tylko kępę liści u podstawy.

AGAPANTY Przekwitają już ostatnie kwiaty agapantów, dlatego wycinamy pędy kwiatowe u podstawy i usuwamy żółknące liście z brzegu rośliny.

ŻYWOPŁOTY Energiczne przyrosty powstałe w tym sezonie można mocno przyciąć do podstawy. Używamy sekatora, nożyc lub przycinarki do żywopłotu.

ŻYWOPŁOTY Z LAWENDY Lekko przytnij przekwitłe kwiaty i wierzchnią część przyrostów. Nie tnij aż do starego drewna.

Przytnij ogórki

PRZYTNIJ teraz pędy ogórka, aby roślina skierowała resztę swojej energii i wody do ostatnich owoców, co pomoże im dojrzeć. Znajdź najmniejsze ogóreczki – nawet te w fazie embrionalnej – i tnij w odległości dwóch liści nad nimi, tuż nad liściem. Widoczne na pędach kwiaty raczej już nie zamienią się w ogórki, chyba, że roślina rośnie w szklarni. Jeśli tak jest, zostaw kilka pędów w pierwotnym kształcie, bo być może uzyskasz jeszcze kilka owoców.

Nie przycinaj teraz:

Liście pomagają trawie przetrwać zimę.

✕ **traw ozdobnych**, bo jeśli zrobisz to o tej porze roku, mogą obumrzeć i zgnić. Zostaw im liście, aby stanowiły ochronę na zimę;

✕ **krzewów o kolorowych pędach**, np. dereni, wierzb i malin/jeżyn, bo najlepiej jest zrobić to pod koniec zimy, aby ich barwne młode pędy cieszyły oko w ciemne zimowe dni;

✕ **malin owocujących jesienią**, bo nadal owocują i produkują ostatnie kwiaty. Przytnij je, gdy zbierzesz wszystkie owoce.

eprasa.pl 7638b04ad7

Mieszańce prowadzone przy podporach

Najwięcej najlepszych owoców malinojeżyn i jeżyn uprawnych uzyskujemy z pędów bocznych wyrastających z silnych pędów, które urosły poprzedniego roku. Co roku mocuj od dwóch do sześciu nowych pędów na poziomo zamocowanych drutach przymocowanych do palików, płotu lub muru – to właśnie te pędy wydadzą owoce w kolejnym sezonie. Stare pędy, które rodziły w danym roku, należy usunąć.

Krok po kroku

1 **ZA POMOCĄ SEKATORA** lub nożyc do gałęzi wytnij stare pędy wraz z krótkimi pędami bocznymi, które owocowały w tym roku. Tnij przy samej ziemi. Przetnij i delikatnie usuń sznurki, które je podtrzymywały. Uważaj, aby nie naruszyć młodych pędów.

2 **ROZŁÓŻ WSZYSTKIE** młode pędy i wybierz od dwóch do sześciu najsilniejszych z nich. Wytnij przy samej ziemi wszystkie cienkie, wątłe pędy. Sekatorem przytnij czubki pozostałych pędów, tnąc tuż nad pąkiem lub liściem.

3 **PODWIĄŻ** młode pędy miękkim sznurkiem do poziomo zamocowanych drutów, mniej więcej co 20 cm. Poszczególne pędy podwiązuj poziomo do osobnych drutów. Usuń uszkodzone liście i posprzątaj u podstawy rośliny.

DOBRA RADA

Dobra rada

Regularnie dezynfekuj ostrza sekatora i innych narzędzi, jakich używasz do cięcia roślin, bo szybko pokrywają się lepkim sokiem roślin, na którym osadza się brud, a z nim potencjalnie choroby wirusowe, bakteryjne i grzybowe. Zanurz ostrza w spirytusie mineralnym, aby zmiękczyć nagromadzoną warstwę zanieczyszczeń i usuń ją drucianą szczotką lub drucianym zmywakiem. Zastosuj płyn dezynfekujący Jeyes Fluid rozcieńczony zgodnie z instrukcją na opakowaniu lub roztwór sporządzony z jednej części wybielacza do użytku domowego i dziesięciu części wody. Spłucz ostrza czystą wodą.

Dezynfekuj narzędzia, aby zapobiegać chorobom roślin.

Zastosuj tę metodę, tnąc...

- **maliny owocujące latem**. Jeśli jeszcze tego nie zrobiłeś, wytnij stare owocujące pędy oraz wybujałe pędy rosnące od podstawy. Przytnij czubki silnych, młodych pędów o maksymalnie 10 cm;
- ***Rubus tridel* 'Benenden'**. Wytnij najstarsze pędy kwiatowe, zostawiając młode tegoroczne przyrosty wyrastające u podstawy rośliny. Właśnie na nich pojawią się kwiaty następnego lata.

Mieszańce roślin jagodowych prowadzone przy podporach

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
CIĘCIE												
KWIATY												
ZBIORY												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY IMAGES/XXMMXX; TIM SANDALL

eprasa.pl 7638b04ad7

Młode krzewy i drzewka

Każdą zdrewniałą roślinę (jak ta widoczna na zdjęciu krzewuszka) należy koniecznie poddać cięciu formującemu tuż po zasadzeniu, aby się przyjęła i stworzyła na całe lata właściwy szkielet. Kusi, aby na młodych krzewach i drzewkach zostawić wszystkie przyrosty, gdy jesteśmy błędnie przekonani, że dzięki temu rośliny będą szybciej większe. Tak naprawdę jest wręcz przeciwnie: mocne cięcie, szczególnie w okresie spoczynku roślin, skupia ich energię na kilku pąkach, które w następnym sezonie wyprodukują pełne wigoru pędy.

Krok po kroku

1 **OCEŃ** bieżący kształt rośliny i zorientuj się, które pędy są mocne, rosną pionowo i powstały w ostatnim sezonie. Usuń stare zdrewniałe pędy – również te, które rosną do środka, a także gałązki, które ocierają się o siebie.

2 **ZA POMOCĄ SEKATORA** mocno przytnij cienkie, słabe przyrosty tuż przy silnym pędzie. Zostaw tylko najmocniejsze, pionowo rosnące pędy, które stworzą szkielet rośliny. Wszystkie pozostałe pędy przytnij o połowę, tnąc tuż powyżej pąka skierowanego na zewnątrz.

3 **SPRÓBUJ**, na ile to możliwe u młodego krzewu, nadać mu otwarty, miskowaty kształt. Pobudzi to roślinę w następnym roku do wypuszczenia przyrostów w odpowiednich miejscach – pędy będą miały odpowiednio dużo miejsca i nie będą rosnąć do środka, krzyżować się, ani ocierać o siebie.

Dobra rada

Aby zdecydować, gdzie ciąć, poszukaj oczywistego pąka i tnij 2-3 mm nad nim. Czasami pąki są utrącone lub niewidoczne (np. u róż widzimy tylko maleńkie zgrubienia, a u dereni zupełnie nic) – wówczas tnij tuż nad miejscem, gdzie widzisz lekki „garbik" lub delikatną kreskę wokół pędu.

Zawsze przycinaj nad zgrubieniem, pędem lub pąkiem

Zastosuj tę metodę, tnąc...

krzewy ozdobne zasadzone w minionym roku. Zapewnienie im dobrego startu ma kolosalne znaczenie, jeśli zależy nam na możliwie dobrych rezultatach. Tę samą metodę można zastosować, przycinając:

- dwu- lub trzyletnie **krzewy**, które nie były dotąd przycinane;
- **młode krzewy owocowe**, w tym porzeczki i agrest;
- **młode rośliny żywopłotowe** w celu pobudzenia bujnych przyrostów.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/PEREDNIANKINA

Krzewuszka

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
FORMOWANIE MŁODYCH ROŚLIN												
DOJRZAŁE ROŚLINY												
KWIATY												

eprasa.pl 7638b04ad7

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Wspomnienie realizacji ogrodu dla Nelsona Mandeli sprawia, że **Alan** snuje refleksje o mocy łagodności – w przyrodzie i w życiu

W świecie, który wydaje się być coraz bardziej agresywny, łapię się na tym, że zastanawiam się, co stało się z łagodnością – to cecha, o której tak rzadko dziś wspominamy. Niestety wydaje się, że łagodność zaczęła być kojarzona ze słabością zamiast z zadowoleniem, i z uległością zamiast z wdziękiem. A jednak to łagodność jest jedną z najwspanialszych cech ogrodnika – nie tylko, jeśli chodzi o sposób, w jaki dotykamy roślin, ale też z punktu widzenia doceniania samej istoty ogrodu.

Tak, nasze ogrody potrzebują dramatyzmu, solidnej struktury i dopływu energii, ale w świecie, w którym niezadowolenie i bojowość są chlebem powszednim, pewna doza łagodności zapewnia mile widziane wytchnienie. Oczywiście zdarza się, że muszę sobie o tym przypominać, gdy trzeba skosić trawę przed przyjazdem gości, gdy pędy są w idealnej fazie, aby pobrać materiał na sadzonki i kiedy – jeśli nie przytnę czojsi pod koniec czerwca lub na początku lipca – roślina nie będzie miała czasu, aby się odświeżyć i przez całą zimę będzie wyglądać na zmaltretowaną. W takich chwilach łagodność nie przychodzi mi do głowy.

A powinna. Powinniśmy sobie przypominać, że łagodność jest pełna aspiracji. Nie sprawia, że jesteśmy słabi i służalczy – wręcz przeciwnie, wyostrza zmysły i pozwala nam doceniać rzeczy, które uważamy za istotne, zamiast pozwalać, aby górę wzięła rywalizacja, która napędza nas do przodu i, jakże często, pogrąża w chaosie.

> Obecność Mandeli wypełniała cały ogród... ale ta charyzma nie była ostentacyjna – była całkowicie spowita gracją

Minęło już dwadzieścia lat, odkąd w czasach programu *Ground Force* realizowałem ogród dla Nelsona Mandeli, a nadal spotykam się z nieuniknionym pytaniem: jaki on był? Odpowiedź brzmi: charyzmatyczny. I pewnie nikogo to nie zdziwi. Ogród, jaki tworzyliśmy dla Mandeli w jego rodzinnej wiosce Qunu, w bantustanie Transkei, który obecnie należy do Prowincji Przylądkowej Wschodniej, przepełniony był obecnością tego męża stanu. Ale jego charyzma nie była ostentacyjna – była całkowicie spowita niezwykłą gracją.

Kiedy zetknąłem się z Mandelą twarzą w twarz, przekonałem się, że jego charyzma zbudowana jest na łagodności. Zdecydowanie nie wskazywała ona na jakąkolwiek słabość – wręcz przeciwnie, była wyrazem wewnętrznej siły, która pozwoliła mu przetrwać ponad ćwierć wieku walk i więzienia. Zapytałem polityka, czy podoba mu się ogród, który zrobiliśmy dla niego, wykorzystując najróżniejsze afrykańskie rośliny i w którego środku ustawiliśmy żarna, którymi matka Mandeli mieliła kukurydzę. Odparł, że ogród jest cudowny i że chciałby, abyśmy wiedzieli, jak ważne są dla niego rośliny. I opowiedział, że gdy był uwięziony na wyspie Robben Island, jedyną rzeczą, nad którą w jakikolwiek sposób panował, były dwa krzaki pomidorów, rosnące w rogu więziennego podwórka. Jeden z nich zachorował i bez względu na to, co Mandela robił – czy podlewał go obficiej, czy skąpiej, czy potrząsał nim, czy go podwiązywał – stan krzaczka nie poprawiał się. W końcu pewnego dnia roślina zwiędła i obumarła. Mandela wykopał ją i zaniósł w drugi narożnik podwórka, gdzie należycie ją pogrzebał. W tym miejscu opowieści Mandela spojrzał na mnie przenikliwie i powiedział: – To powinno ci pokazać, jak istotne były dla mnie zawsze rośliny.

Fakt, że człowiek o tak ogromnej międzynarodowej pozycji, poddany procesom sądowym, które złamałyby ludzi mniejszego formatu, uważa, że rośliny i ogrody mają tak wielkie znaczenie, wzmocnił we mnie wiarę, którą noszę w sobie od dziecka: że ogród to sposób na kontakt z rzeczywistością, na utrzymanie perspektywy w świecie, w którym wydaje się, że nie można utrzymać poczucia proporcji w obliczu coraz bardziej depresyjnych wiadomości.

Nelson Mandela rozstał się ze mną następującymi słowami: „Będę dbał o ten ogród tak długo, jak tylko będę mógł". I tak rzeczywiście było – troszczył się o niego z niewielką pomocą swoich przyjaciół. To lekcja, której nie zapomnę: w pewnym sensie podniesienie rangi profesji, która często uważana jest za odpowiednią jedynie dla osób, które nie są w stanie robić nic bardziej wymagającego. Nic nie mogłoby być bardziej dalekie od prawdy.

Ogrodnictwo wymaga kreatywności, elastyczności umysłu i mięśni, zdolności adaptacyjnych i odpowiedzialności za świat natury. Rozwija w nas też ten rodzaj łagodności, który pozwala nam kontaktować się z naszym prawdziwym ja i traktować świat z refleksyjną wrażliwością, której dziś tak bardzo brakuje w codziennym życiu.

ZDJĘCIE: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN/EYECANDYILLUSTRATION

eprasa.pl 7638b0...ad7

TRADYCYJNA **JESIENNA PROMOCJA** PRENUMERATY

5 = 6 + 1

Jeśli do 31.10.2020 roku zamówisz prenumeratę Gardeners' World na rok 2021, to zapłacisz za **5** numerów (prenumerata drukowana w cenie 74,50 zł, prenumerata elektroniczna w cenie 59,50 zł) i otrzymasz w przyszłym roku **6** numerów oraz bezpłatnie **1** ostatnie wydanie tegoroczne (listopadowo-grudniowe).

Prenumerujesz aktualnie Gardeners' World i chcesz skorzystać z Tradycyjnej Promocji Jesiennej? Zamów prenumeratę teraz, płacąc za **5** numerów (prenumerata drukowana w cenie 74,50 zł, prenumerata elektroniczna w cenie 59,50 zł), a otrzymasz przedłużenie bieżącej prenumeraty o **7** kolejnych numerów (jeśli wpłacisz przed 31.10.2020).

Zamów prenumeratę w Promocji Jesiennej:

- drukowaną w cenie 74,50 zł na www.avt.pl/prenumerata/drukowane
- elektroniczną w cenie 59,50 zł na www.avt.pl/prenumerata/elektroniczne

albo wpłać odpowiednią kwotę na konto:
AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,
ING Bank Śląski 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013
tytułem: GW w Promocji Jesiennej

eprasa.pl 7638b04ad7

Lista zakupów

Kosz Ergo Pop-up
do zbierania mokrych odpadów ogrodowych: wilgotnych liści, chwastów, ściętej trawy czy śmieci. Specjalne zaczepy umożliwiają szybkie złożenie do wysokości 3 cm.
www.fiskars.pl

Nawóz mineralny do jesiennego nawożenia trawników. Zwiększona zawartość fosforu i potasu, wzmacnia trawnik i przygotowuje do nadejścia zimy, a także wspomaga start wczesną wiosną.
www.planta.pl

Czujnik wilgotności bada wilgotność gleby. Gdy jest wystarczająco wilgotna, nie uruchamia lub przerywa automatyczne nawadnianie, co umożliwia oszczędzanie wody.
www.gardena.pl

Ogrodniczki
ze wzmocnionej bawełny, wyposażone w wiele przydatnych kieszeni. Kolana i najbardziej narażone na zabrudzenia części obszyte plamoodpornym poliestrem w pięknym różanym motywem.
www.elegancka-ogrodniczka.pl

Nawóz mineralny do pielęgnacji roślin cebulowych – np. tulipanów, hiacyntów, narcyzów, lilii, krokusów i innych. Odżywia cebule, poprawia kwitnienie i zwiększa odporność na przemarzanie.
www.bros.pl/pl/biopon

Przecinarka STIHL GTA 26
z wymiennym akumulatorem litowo-jonowym 10.8 V. Lekka i łatwa w obsłudze, idealna do przycinania drzewek i gałęzi oraz innych prac domowych w drewnie.
www.stihl.pl

Kompostownik ogrodowy
wykonany ze 100% odzyskiwanego plastiku HDPE z recyklingu! Jest solidny i trwały, odporny na warunki atmosferyczne i promienie UV.
www.topkompostownik.pl

Teleskopowe nożyce StarCut 410 plus
posiadają teleskopowy aluminiowy uchwyt, który można płynnie regulować w zakresie od 230 do 410 cm zapewniając zasięg nawet do 6,5 m.
www.gardena.pl

eprasa.pl 7638b04ad7

MARKET OGRODNICZY

Floribunda.pl

hodowla i sprzedaż róż ogrodowych
sklep internetowy

Szkółka Róż Floribunda
24-130 Końskowola, Kurowska 19
biuro@floribunda.pl, tel. 603758788
www.floribunda.pl

Wysyłkowy Sklep Ogrodniczy

www.futuregardens.pl
tel. 322 010 563

Szkółka Krzewów i Drzew Ozdobnych
Krystyna i Stanisław Abram

Ustroń ul. Szeroka 43
tel. 662 556 681
www.abram-szkolka.com.pl

WYSYŁKOWY SKLEP OGRODNICZY
sklep.szkolkabielawni.pl

Rośliny ozdobne do Twojego ogrodu

Szkółka Drzew i Krzewów Ozdobnych Bielawni
ul. Zdunowska 1, Konarzew 63-700 Krotoszyn
tel. 662 054 630

Sadzawka
SKLEP INTERNETOWY

liliowce,
paprocie,
lilie wodne
obuwiki,
hosty,
trójlisty,
cyklameny,
epimedia

» www.sadzawka.pl

www.Zielony-Salonik.pl

OGRODNICZY SKLEP WYSYŁKOWY

Profesjonalny sklep internetowy zaprasza na zakupy przez cały sezon.

100+ projektów ogrodów
zielonyogrodek.pl/projekty

Podpory do pnączy
Liny, kratki, kolumny

Wspieramy pnącza.

zielony front
» zielonyfront.pl

TOPKOMPOSTOWNIK.PL

najtrwalsze kompostowniki
i grządki podwyższone

100% z recyklingu

KUP ON-LINE LUB PRZEZ TELEFON
603 67 88 67 | 607 67 82 68
biuro@topkompostownik.pl

Container TRADING

Sklep internetowy z nowoczesnym
OŚWIETLENIEM SOLARNYM i ozdobami ogrodowymi,
w tym RZEŹBAMI WIATROWYMI

AURORA GARDEN

AURORA-GARDEN sale@aurora-garden.pl,
www.aurora-garden.pl, tel. 796 881 848

eprasa.pl 7638b04ad7

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelny
Paweł Romanowski
pawel.romanowski@avt.pl

Redaktor prowadzący
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Fizek, Anna Moroz-Darska, Łukasz Skop, Katarzyna Kaczan-Borowska, Grzegorz Falkowski

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 22 257 84 98

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS WORLD
PUBLISHING DIRECTOR
Dom Murray

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

HEAD OF PUBLISHING
Mandy Thwaites

UK PUBLISHING CO-ORDINATOR
Eva Abramik
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2015 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

dwumiesięcznik nr 5/2020

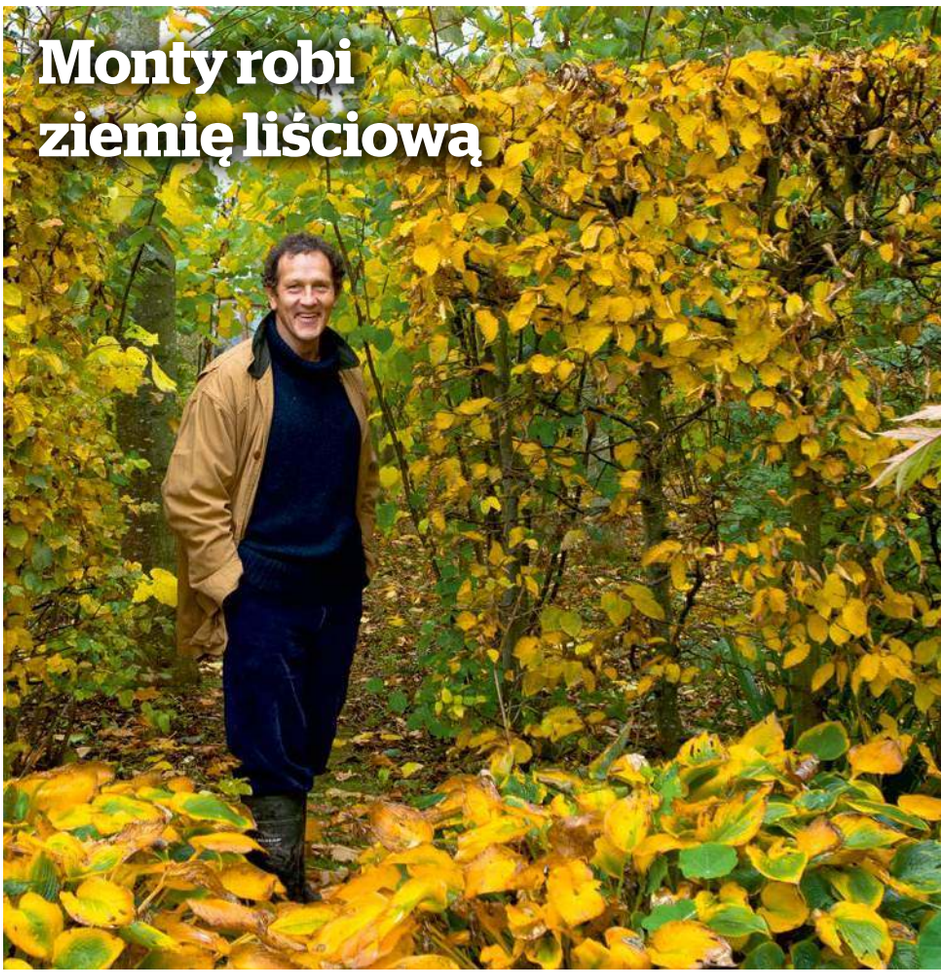
Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Worldwide

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

listopadowo-grudniowy
numer w sprzedaży już pod koniec października

Monty robi ziemię liściową

PLUS Rady ekspertów

10 sposobów na pomoc dla dzikich stworzeń

Zimowe gwiazdy Carol

Profesjonalne cięcie

ALU
25
LAT GWARANCJI
YEARS WARRANTY
ANS DE GARANTIE
Rośnij z każdym cięciem
Innowacyjne nożyce GARDENA SlimCut:
Dzięki długiemu trzonkowi i wyjątkowo wąskiej głowicy świetnie nadają się do cięcia również w gęstych zaroślach. Przekładnia 1:12 zapewnia dużą siłę cięcia.
Zaufaj jakości Made in Germany.
GARDENA
www.gardena.com

VEKAMOTION 82 I VEKAMOTION 82MAX

NOWE SYSTEMY PRZESZKLEŃ I DRZWI PRZESUWNYCH OD VEKA

VEKA.PL